

เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบเครื่องประดับ

ภาควิชาออกแบบเครื่องประดับ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบทองติง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบเครื่องประดับ

ภาควิชาออกแบบเครื่องประดับ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE JEWELRY FROM DIPTEROCARPUS TUBERCULATUS ROXB LEAVES' CULTURE :
THE DAWN AESTHETIC OF THE KAREN'S WAY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Fine Arts Program in Jewelry Design

Department of Jewelry Design

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2015

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “เครื่องประดับจาก
วัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ” เสนอโดย นายจินต์จิ สหรัตน์พันธ์
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ
เครื่องประดับ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตน์รังสิกุล

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุภาวี ศิรินคราภรณ์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรณัท โสวรรณ)

...../...../.....

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ปฐมาภรณ์ ประพิศพงค์วานิช)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรณวิภา สุนด์ตา)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตน์รังสิกุล)

...../...../.....

55157301: สาขาวิชาการออกแบบเครื่องประดับ

คำสำคัญ: ใบตองตึง / เครื่องประดับส่วนบุคคล / ชั้น 5

จินต์จิ สหรัตน์พันธ์: เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ. ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล. 120 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคลที่แสดงถึงภูมิปัญญาวิถีชีวิตชาวปกากะญอจากวัฒนธรรมใบตองตึงที่ส่งผลต่อจิตใจผู้วิจัยในเชิงคลายความวิตกกังวล และเสริมสร้างกำลังใจ ด้วยการระลึกรู้ถึงบ้านในรูปแบบกิจกรรมเชิงพิธีกรรม ขอบเขตการวิจัยเป็นการศึกษาลักษณะทั่วไป ทางกายภาพของใบตองตึงในประเทศไทย วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และกิจกรรมชาวปกากะญอที่เกี่ยวข้องกับใบตองตึง ค้นหาคุณสมบัติทางวัสดุ เทคนิควิธีการ ทัศนธาตุที่แสดงลักษณะใบตองตึง

จากการศึกษาวัฒนธรรมการ “เก็บและไฟใบตองตึง” ของชาวปกากะญอในวัยเด็กของผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมการเก็บใบตองตึงในป่ากับมารดาทุกเช้าเพื่อสำรองไว้ซ่อมหลังคาบ้าน และการไฟใบตองตึงเพื่อเป็นเครื่องหลังคา เป็นเสมือนพิธีกรรมซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของจิตวิญญาณของผู้วิจัยในเวลาปัจจุบัน แนวทางการศึกษาวิจัยรูปแบบเครื่องประดับด้วยการศึกษาทฤษฎีสัญศาสตร์ ชั้น 5 รูปแบบพิธีกรรมในยุคปัจจุบัน ศิลปินตัวอย่าง ข้อมูลทางวัสดุ เทคนิค กระบวนการผลิต วิเคราะห์สรุปข้อมูลสำหรับการสร้างเครื่องประดับ ออกแบบเขียนแบบ ทดลองสร้างชิ้นงานสามมิติ และสร้างชิ้นงานจริงด้วยองค์ประกอบตัวเรือนทองเหลืองที่มีรูปลักษณ์จากผลตองตึง ไปไม้ที่มีคุณลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกับใบตองตึง ติดประกอบด้วยการไฟ ติดตั้งบนเสื้อผ้าตามตำแหน่งอิริยาบถเพื่อการคลายวิตกกังวล 3 ตำแหน่ง คือ ต้นแขนขวา ข้อมือซ้าย และกระเป๋ากางเกงด้านข้าง สะท้อนถึงวิธีการติดตั้งเครื่องหลังคาใบตองตึงตามวิถีชาวปกากะญอ

จากการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าเครื่องประดับส่วนบุคคลเป็นเสมือนสวิตช์ (switch) เปิดความทรงจำสู่สภาวะจิตอันสงบ ไร้กังวล ในอดีตสมัยวัยเยาว์ที่ส่งผลต่อสภาวะจิตปัจจุบันให้เป็นปกติสุข อันเป็นสุนทรียะเฉพาะบุคคลที่เกิดขึ้นในจิตของผู้วิจัย ซึ่งกระบวนการเกิด และรับรู้ความรู้สึกนั้นไม่อาจอธิบายได้ลึกซึ้งครบถ้วนด้วยหลักคิดของสัญศาสตร์ หลักวิชาแห่งตะวันตกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ค้นหาความหมายของสิ่งต่างๆ ผู้วิจัยจึงประยุกต์หลักการทางพระพุทธศาสนา เรื่องชั้น 5 ที่มุ่งเน้นถึงการเกิดสภาวะความรู้สึกภายในจิตของมนุษย์ สามารถวิเคราะห์ตีความการรับรู้เชิงสัญศาสตร์ได้ลึกซึ้งจนนำมาสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคลที่ทำงานกับจิตใจของผู้วิจัยในเชิงคลายความวิตกกังวล และเสริมสร้างกำลังใจ

ภาควิชาการออกแบบเครื่องประดับ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....

55157301: MAJOR: JEWELRY DESIGN

KEY WORD: DIPTEROCARPUS TUBERCULATUS LEAVES / PERSONAL HEALING JEWELRY / THE FIVE AGGREGATES

JINTJISAHARATTANAPHAN: THE JEWELRY FROM DIPTEROCARPUS TUBERCULATUS ROXB LEAVES' CULTURE: THE DAWN AESTHETIC OF KAREN'S WAY. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. PHUVANART RATTANARUNGSIKUL, Ph.D. 120 pp.

The purpose of this research is to understand how personal healing jewelry, that reflects the cultural wisdom of the Ka Ka Yor people regarding their traditional roofing material, can be an antidote to stress and strengthen the researcher through ritual activities of his homeland. The scope of the research was to study common physical characteristics of *Dipterocarpus tuberculatus* in Thailand, the wisdom and life activities that related to Dipterocarpaceae leaves and the material properties, techniques and visual elements of *Dipterocarpus tuberculatus* leaves. In the cultural study of "Collecting and creating a Ka Ka Yor roof" in the researcher's childhood, the collection of leaves in the forest with the researcher's mother each morning and storing leaves and creating a traditional Ka Ka Yor roof, the author found that the memory of the activity became a kind of personal ritual which could help to improve his human soul.

The study covers research methodologies for jewelry design related with semiotics theory together with the Five Aggregates in the Buddhist Dhamma, modern ritual style, examples of artists, materials and building processes, brief analysis of materials and techniques used in sketching the design, three-dimensional models and a masterpiece of work. The form of jewelry design was inspired by Dipterocarpaceae seeds and the pins were cast in brass. The leaves of ornaments were created using Ka Ka Yor roofing methods and worn on the clothing in three ritualistic positions: on the right arm, left wrist and pants pockets, that embody references to the character of the Ka Ka Yor thatched roof.

In this study, the researcher found that personal healing jewelry from *Dipterocarpus tuberculatus* leaves was the switch or the key for the individual to recalling peaceful childhood experiences related to the cultural significance of the leaves. The process of sense and feelings did not correspond with the main principles of semiotics theory in the search for the meaning of things. Therefore, the researcher applied Buddhist Dhamma, specifically the Five Aggregates that focus on the mental state of a person's inner feelings, in the analysis and interpretation of the personal healing jewelry.

Department of Jewelry Design

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2015

Thesis Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูวนาท รัตนรังสิกุล อาจารย์ที่ปรึกษาหลักประจำวิทยานิพนธ์ อาจารย์ภูษิต รัตนถาวร อาจารย์ทัศนัฐรชง ศรีกุลกรณ ที่ท่านเสียสละเวลาให้คำปรึกษา และคำแนะนำในวิชาความรู้ต่างๆ แก่ข้าพเจ้า รวมทั้ง คณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาออกแบบเครื่องประดับ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร คณาจารย์จากกาญจนาภิเษกวิทยาลัย ช่างทองหลวง อาจารย์ภัทรพล โตดียม และอาจารย์พีระยศ แก้วปัญญา ขอขอบใจน้องๆ หลานๆ และลูกศิษย์ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือด้านการสร้างสรรค์ และการติดตั้งผลงานจัดแสดง

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา รวมทั้งพี่ๆ ที่บ้าน สำหรับความช่วยเหลือ และที่มาแห่งแรงบันดาลใจ ขอให้ผู้มีพระคุณทุกท่านมีความสุขความเจริญในชีวิต มุมมองและคุณค่าในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ จงเป็นประโยชน์เกิดสติปัญญาแก่ผู้ศึกษาแสวงหาความรู้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของโครงการ.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
วิธีการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	3
แผนดำเนินงาน และระยะเวลา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 เอกสาร ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	7
ข้อมูลเชิงกายภาพของตองตึง.....	7
ใบตองตึงกับวิถีชาวปกาเกอญอ.....	8
กิจกรรมการเก็บใบตองตึงยามเช้า.....	10
กิจกรรมการไฟใบตองตึง.....	12
ขั้นตอนการไฟใบตองตึง.....	13
กิจกรรมการมุงหลังคาด้วยใบตองตึง.....	14
สรุปที่มาของคำว่า “วัฒนธรรมใบตองตึง”.....	15
ความหมายพิธีกรรม ลักษณะพิธีกรรมในยุคปัจจุบัน ความแตกต่างระหว่าง พิธีกรรม พิธีการและกิจกรรม.....	16
เครื่องประดับส่วนบุคคลกับการสร้างสรรค์งานศิลปะสิ่งทอที่หลงเหลือจากพิธีกรรม.....	18
ทฤษฎีสัญศาสตร์ (Semiotics) ศาสตร์แห่งการตีความหมาย.....	20
ระดับความหมายของสัญญาณ ตามแนวคิดของ Roland Barthes.....	22
ขั้น 5 องค์ประกอบพื้นฐานแห่งชีวิต (The Five Aggregates).....	24

บทที่	หน้า
หลักการงานของขั้น 5 เกี่ยวกับความทุกข์และสุขของชีวิตมนุษย์.....	25
สรุปทฤษฎีการเปรียบเทียบสัตวศาสตร์กับขั้น 5.....	28
ทบทวนวรรณกรรมบทความที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทฤษฎีสัตวศาสตร์และขั้น 5.....	30
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
สัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตึง.....	45
กระบวนการสำรวจอิริยาบถส่วนบุคคลเพื่อคลายความวิตกกังวล.....	53
แนวทางการค้นหาและทดลองวัสดุแห่งสัญญา.....	60
จากใบไทรย่อยปลายแหลมแห่งสู่เครื่องประดับส่วนบุคคล.....	70
แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน.....	72
แนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน.....	73
สรุปแบบสำหรับสร้างตัวเรือนเครื่องประดับส่วนบุคคล.....	85
4 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน.....	86
ขั้นตอนการสร้างสรรค์ตัวเรือนเข็มกลัดทองเหลือง.....	86
ขั้นตอนการไฟเครื่องประดับ.....	90
การติดตั้งบนเสื้อผ้า.....	92
5 สรุปผลการรับรู้ของมนุษย์ตามหลักขั้น 5 จากกระบวนการทำงานเครื่องประดับ ส่วนบุคคลกับจิตใจของผู้วิจัย.....	94
การแทนค่ากิจกรรมวัฒนธรรมใบตองตึงกับขั้น 5.....	95
กระบวนการเกิดความรู้สึก และการรับรู้ของมนุษย์ตามหลักขั้น 5.....	95
เครื่องประดับส่วนบุคคลในมิติการเป็น “สัญญาขั้น”.....	96
การทดลองเพื่อวิเคราะห์การรับรู้ของมนุษย์ตามหลักขั้น 5.....	97
สรุปผลการทดลอง.....	99
6. บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	102
รายการอ้างอิง.....	104
ภาคผนวก.....	107
ภาคผนวก ก แบบแปลน 3 มิติ และภาพจัดแสดงผลงาน.....	109
ภาคผนวก ข แบบสอบถามและแบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลใน ฐานะสัญญาขั้น.....	111
ประวัติผู้วิจัย.....	120

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แผนดำเนินงาน และระยะเวลา.....	5
2	ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม พิธีกรรม และศิลปะ.....	19
3	ความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์และชั้น 5 กับเครื่องประดับส่วนบุคคล.....	28
4	กระบวนการแทนค่าเครื่องประดับฐานะศาสตร์ และชั้น 5.....	29
5	กิจกรรมกับลักษณะทางกายภาพจากวัฒนธรรมใบตองตึง.....	46
6	สุนทรียภาพแห่งความทรงจำสมัยวัยเด็กที่เกิดจากกิจกรรมวัฒนธรรม ใบตองตึง.....	47
7	ความถี่สุนทรียภาพแห่งความทรงจำสมัยวัยเด็กที่เกิดจากกิจกรรมวัฒนธรรม ใบตองตึง.....	47
8	ความเหมาะสมของกิจกรรมเพื่อการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคล.....	48
9	ช่องทางแห่งสัญญาชั้นอื่นนำมาซึ่งสุนทรียภาพสมัยวัยเด็กผ่านกิจกรรมไฟ ใบตองตึง.....	49
10	วิเคราะห์องค์ประกอบกิจกรรมไฟใบตองตึงเพื่อการออกแบบเครื่องประดับ ส่วนบุคคล.....	52
11	สถานการณ์ในชีวิตปัจจุบัน สภาวะจิตที่เกิดขึ้น สภาวะจิตที่อยากให้เกิด.....	53
12	การสำรวจอิริยาบถในชีวิตประจำวันเพื่อคลายความวิตกกังวล.....	54
13	สถานการณ์ การแสดงออกของอิริยาบถส่วนบุคคล สภาวะจิตที่เกิด.....	56
14	ความถี่ของการแสดงอิริยาบถส่วนบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ที่กำหนด.....	57
15	สรุปจุดติดตั้งบนเสื้อผ้า 3 ตำแหน่งอิริยาบถเพื่อคลายความวิตกกังวล.....	57
16	การทดลองใช้ใบมะขามแทนใบตองตึง.....	62
17	การทดลองใช้ใบราชพฤกษ์แทนใบตองตึง.....	63
18	การทดลองใช้ใบมะยมสดแทนใบตองตึง.....	64
19	การทดลองใช้ใบมะยมแห้งแทนใบตองตึง.....	65
20	การทดลองใช้ใบไทรอินโดแทนใบตองตึง.....	66
21	การทดลองใช้ใบประดู่แดงแทนใบตองตึง.....	67
22	การทดลองใช้ใบไทรย้อยปลายแหลมสดแทนใบตองตึง.....	68
23	การทดลองใช้ใบไทรย้อยปลายแหลมแห้งแทนใบตองตึง.....	69
24	สรุปการทดลองใบไม้ขนาดเล็กแทนใบตองตึง.....	70

ตารางที่		หน้า
25	การวิเคราะห์หัตถ์ลักษณะเครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ หมู่บ้านยะพอ ต.วาเล่ย์ อ.พบพระ จ.ตาก.....	75
26	การวิเคราะห์หัตถ์ลักษณะเครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ หมู่บ้านละเฝใหม่ ต.สามหมื่น อ.แม่ระมาด จ.ตาก.....	76
27	การวิเคราะห์หัตถ์ลักษณะเครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ หมู่บ้านละเฝใหม่ ต.สามหมื่น อ.แม่ระมาด จ.ตาก.....	77
28	การวิเคราะห์หัตถ์ลักษณะเครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ หมู่บ้านวัดพระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน.....	78
29	การวิเคราะห์หัตถ์ลักษณะเครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ หมู่บ้านวัดพระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน.....	79
30	ตัวอย่างหัตถ์ลักษณะใหม่ของเครื่องประดับสมัยชาวปกากะญอในการ รับรู้ปัจจุบัน.....	80
31	สรุปหัตถ์ลักษณะเครื่องประดับชาวปกากะญอ.....	82
32	การขึ้นต้นแบบหัวเข็มกลัดด้วยแว็กซ์ (wax).....	86
33	การขัดแต่งต้นแบบทองเหลืองหล่อ.....	87
34	การดัดสายกันหอยตามหัตถ์ลักษณะเครื่องประดับชาวปกากะญอ.....	88
35	การติดประกอบหัวเข็มกลัดกับตัวเข็ม.....	88
36	วิธีการไฟใบทองตั้ง.....	90
37	วิธีการไฟเครื่องประดับ.....	91
38	วิธีการติดตั้งบนเสื้อผ้า.....	92

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนผังแสดงแนวทางในการดำเนินการวิจัย.....	4
2	เบญจชั้น์ หรือ ชั้น์ 5.....	6
3	การเปรียบเทียบลักษณะใบตองตึง ใบบอน ใบสัก.....	8
4	ผลตองตึง มีปีก 2 ปีก ยาวประมาณ 10 - 15 เซนติเมตร.....	8
5	ชาวปกากะญออยู่กับเครื่องแต่งกายประจำเผ่า.....	9
6	เรือนไม้ไผ่ และยุงข้าวที่ใช้ใบตองตึงมุงหลังคา.....	10
7	กิจกรรมยามเช้ากับการเก็บใบตองตึงของผู้วิจัย และครอบครัว.....	11
8	องค์ประกอบของไฟตองตึง.....	12
9	กิจกรรมการเตรียมแซ่ใบไม้ การจักตอกเกี่ยว และการไฟใบตองตึง.....	13
10	รูปแบบไฟตอง 2 แบบ คือ แบบปลายใบออก และแบบเก็บปลายใบ.....	13
11	รูปแบบจังหวะการเย็บลักตอกเกี่ยว และไฟตองหรือดับพลวง.....	13
12	การมุงหลังคาด้วยใบตองตึง.....	14
13	ผลงานศิลปะจัดแสดง The Pack (Das Rudel) ค.ศ.1969	18
14	รูปสัญลักษณ์กับความหมาย.....	21
15	ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์กับระดับความหมาย.....	22
16	แผนผังสรุปกระบวนการรับรู้ และเกิดความหมายสัญลักษณ์.....	23
17	แผนผังแสดงการทำงานของชั้น์ 5 ตามแนวคิด อาจารย์ศุภวรรณ.....	26
18	แผนผังแสดงหลักการทำงานของชั้น์ 5 ในเชิงลบเกิดเป็นทุกข์.....	27
19	แผนผังแสดงหลักการทำงานของชั้น์ 5 ในเชิงบวกเกิดเป็นสุข.....	27
20	ตัวอย่างเว็บไซต์เชื่อมโยงออนไลน์.....	31
21	สัญญาแห่งดอกกุหลาบ THE NAME OF THE ROSE.....	32
22	ผลงานเครื่องประดับจากแนวคิดสิ่งสมมุติ.....	35
23	ผลงานศิลปะร่วมสมัย “.ห้วงแห่งการก่อเกิดและการเสื่อมสลาย”.....	39
24	นิทรรศการผลงานสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัย “สัญญาดอกไม้”	40
25	ภาพแสดงการจำลองการติดตั้งผลงานกับสถานที่บริเวณจุดที่ 1.....	41
26	หุ่นยนต์ไม่ล้างโลก เพราะเป็น“ชั้น์ 5” ที่ไม่สมบูรณ์.....	42

ภาพที่		หน้า
27	หลังคาหน้าฝน “Roof and Rain”	44
28	แผนผังแสดงแนวความคิดการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคลจาก “การไฟโบรตอติงกิจกรรมเชิงพิธีกรรม”	51
29	แผนผังแสดงกระบวนการสร้างสรรค์เครื่องประดับ.....	59
30	การแผ่รีดลายใบไม้ แผ่นใบไม้ การทดลองไฟ และชิ้นงานสำเร็จ.....	61
31	องค์ประกอบ 3 อย่างของการไฟโบรตอติง 1.ไฟโบรตอติง 2.ไม้ดุก้าน 3.ตอกเกี่ยว..	72
32	ไฟตอติง หรือ ตั๊บลวง.....	72
33	ไฟโบรตอติงกับไฟไทรย้อยปลายแหลม.....	73
34	กลไกการติดตั้งบนเสื้อผ้าแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย ลวดเสียบกระดาศและกระดุม..	74
35	กำไลเกลี้ยงทองเหลืองทรงเหลี่ยม.....	75
36	กำไลเกลี้ยงทองเหลืองทรงกลมแบบดั้งเดิม.....	76
37	ตุ้มหูทองเหลืองปลายบานแบบดั้งเดิม.....	77
38	กำไลเกลียวแบบดั้งเดิม.....	78
39	ลวดลายกันหอยของเครื่องเงินที่พ่อค้าคนกลางสั่งทำ.....	79
40	การทดลองร่างต้นแบบด้วยวัสดุทองเหลือง พื้นผิวด้าน และลวดลายกันหอย หรือโค้งม้วน เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคล.....	83
41	ลูกตอติง และหัวเข็มกลัดทรงตอติง.....	83
42	แบบตัวเรือนเข็มกลัดที่มีต้นแบบจากผลตอติง.....	84
43	กลไกการติดตั้งแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย.....	85
44	กลไกการติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาศ ติดตั้งที่ตำแหน่ง ขอบกระเป๋ากางเกงข้าง ซ้าย-ขวา.....	85
45	กลไกการติดตั้งแบบกระดุม ติดตั้งที่ตำแหน่งข้อมือซ้าย.....	85
46	ลวดแบนทองเหลือง หรือ “เกี่ยวทองเหลือง” ทำหน้าที่เป็นตอกเกี่ยว.....	85
47	กลไกการติดตั้งแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย.....	89
48	กลไกการติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาศ.....	89
49	กลไกการติดตั้งแบบกระดุม.....	89
50	ภาพผลงานสมบูรณ์.....	91
51	จุดติดตั้งบนเสื้อผ้า 3 ตำแหน่ง: อิริยาบถเพื่อการคลายวิตกกังวล.....	92
52	จุดสัมผัสเครื่องประดับบนตำแหน่งอิริยาบถเพื่อการคลายวิตกกังวล.....	93

ภาพที่		หน้า
53	แผนผังแสดงความเหมือนและแตกต่างระหว่างสัจศาสตร์ กับ ชั้นที่ 5.....	94
54	แผนผังแสดงกระบวนการรับรู้ของมนุษย์ และการเกิดอารมณ์ความรู้สึกตาม หลักชั้นที่ 5.....	96
55	ข้อความแสดงความคิดเห็นของผู้ทดลองที่มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัย.....	98
56	ข้อความแสดงความคิดเห็นของผู้ทดลองที่ไม่มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัย...	98
57	ผู้ทดลองที่มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัยไฟโบตองตั้ง และตอบแบบสอบถาม.....	99
58	ผู้ทดลองที่ไม่มีประสบการณ์เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับไฟโบตองตั้ง และเครื่องประดับ ส่วนบุคคล	99
59	แผนผังแสดงกระบวนการรับรู้ของผู้วิจัยจากการมีปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับ ตามหลักชั้นที่ 5.....	100
60	แบบแปลน 3 มิติ จากโปรแกรม Rhino นิทรรศการวิทยานิพนธ์ ณ หอศิลป์ และการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 21-27 พฤษภาคม 2558.....	109
61	นิทรรศการแสดงผลงานวิทยานิพนธ์ ณ หอศิลป์และการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 21-27 พฤษภาคม 2558.....	109
62	ผลงานเครื่องประดับส่วนบุคคล “เครื่องประดับจากวัฒนธรรมไฟโบตองตั้ง : สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปากเอะญอ”.....	110
63	แบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นที่ 1.....	112
64	แบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นที่ 2.....	113
65	แบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นที่ 3.....	114
66	แบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นที่ 4.....	115
67	แบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นที่ 5.....	116
68	แบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นที่ 6.....	117
69	แบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นที่ 7.....	118
70	แบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นที่ 8.....	119

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของโครงการ

จากคำกล่าวที่ว่า สี่ปัจจัยหลักที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ คืออาหาร เพราะมนุษย์ทุกคนต้องกินมิฉะนั้นคงไม่อาจมีชีวิตอยู่ได้ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีไว้เพื่อปกป้องร่างกายจากสภาพอากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตราย ยารักษาโรคเพื่อใช้รักษาร่างกายเมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วย และที่อยู่อาศัยซึ่งคือบ้านไว้เป็นที่หลบนอนและทำกิจกรรมต่างๆ องค์ประกอบสำคัญของบ้านทุกหลังย่อมต้องมีหลังคาไว้คุ้มแดดคุ้มฝน ในอดีตเครื่องมุงหลังคา คือจำพวกวัสดุธรรมชาติที่หาได้จากท้องถิ่น ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ แต่ในโลกปัจจุบันนี้ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจและกำลังทรัพย์ในการซื้อหา โดยส่วนมากแล้วหลังคาที่เห็นทั่วไปจะเป็นหลังคากระเบื้องหลังคาสังกะสี หรือเหล็กตีไม้ที่ถูกลงเรียงซ้อนกัน บางพื้นที่ใช้หญ้าคา (*Imperata Cylindrica Beauv*) เพราะเป็นบริเวณที่โล่งแจ้งหรือทุ่งหญ้า เช่น พื้นที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย บางที่อยู่ใกล้ปากแม่น้ำติดกับทะเลมักจะใช้ใบจาก (*Nypa Fruticans Wurm*) ทำให้เห็นว่าผู้คนในแต่ละพื้นที่มีการใช้ประโยชน์จากพืชโดยขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอาศัย เช่นเดียวกับชาวปกากะญออยู่ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี ตาก ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย จะมุงหลังคาด้วย “ใบตองตั้ง” ชื่อสามัญ คือ “พลอง” (*Dipterocarpus Tuberculatus Roxb*) เป็นพืชจัดอยู่ในวงศ์ยางนา (*Dipterocarpaceae*) มีใบป่าเบญจพรรณและป่าเต็งทางภาคเหนือ ซึ่งปัจจุบันคนที่มีฐานะดีนิยมมุงหลังคาด้วยกระเบื้องที่ให้ความเย็นมากกว่าสังกะสี มีความแข็งแรงคงทนกว่าใบตองตั้ง ถึงกระนั้นก็ยังมีการมุงหลังคาด้วยใบไม้ชนิดนี้ให้เห็นอยู่ แต่ที่น่าแปลกใจคือกลับเป็นที่นิยมในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้รับรองนักท่องเที่ยวผู้มีใจรักธรรมชาติ ใครได้สัมผัสความเย็นสบายตามวิถีแห่งชนขุนเขาทางภาคเหนือ “บ้านชาวปกากะญอ(กะเหรี่ยงสะกอ) สร้างด้วยวัสดุที่หาได้จากในท้องถิ่นนั้นๆ ส่วนมากจะใช้เสาไม้เนื้อแข็งทำโครงบ้าน และใช้ไม้ไผ่สับเป็นแผ่นมาทำพื้นบ้านและฝาบ้าน หลังคามุงด้วยหญ้าคาแห้งเย็บเป็นตับ หรือมุงด้วย ใบตองตั้ง”¹ การใช้ใบตองตั้งเป็นเครื่องมุงหลังคาของชาวปกากะญอมีมายาวนานจนกลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ แม้ในปัจจุบันที่ความนิยมมุงหลังคาด้วยกระเบื้องได้แพร่หลาย แต่กระนั้นวัฒนธรรมการมุงหลังคาด้วยใบไม้ชนิดนี้ก็ยังคงมีให้เห็นเสมอในส่วนของกระท่อมไร่ นา ยุงข้าว ยุงข้าวโพด รวมทั้งผู้คนที่ฐานะไม่ค่อยดีนัก จากความต้องการมุงหลังคา

---

¹คุณหญิงสุรียา รัตนกุล และสมทรง บุรุษพัฒน์, “กะเหรี่ยงสะกอ,” สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ 1 (2538): 13.

และประโยชน์ใช้สอยอื่นๆ จึงเกิดกิจกรรมการเก็บใบตองตึงในเวลาเช้า ฤดูการเก็บใบตองตึงจะเริ่มขึ้นตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคมจนถึงปลายเดือนมีนาคม ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาปลายฤดูหนาวที่เป็นเวลาการร่วงหล่นของใบไม้จากลำต้น ผู้คนจะออกจากบ้านตั้งแต่เวลา 05.00 – 06.00 น. เพื่อเก็บใบตองตึงที่ยังมีความชื้นจากน้ำค้างยามฤดูหนาวไม่แห้งกรอบและฉีกขาดง่าย เพราะถูกความร้อนจากแสงแดด และจะกลับมาในช่วงสายของวันนั้น เมื่อแสงอาทิตย์ร้อนจัดขึ้นใบตองตึงที่เก็บจะถูกเตรียมไว้สำหรับการไฟเป็นดับไว้ใช้มุ่งหลังคาบ้าน กระท่อมไร่นา ตามวิถีชาวปกากะญอในช่วงก่อนฝนจะมาของปีทีหลังคาใบตองตึงผุพังไปตามกาลเวลา

เมื่อเสร็จสิ้นจากการทำไร่นาแล้ว ชาวปกากะญอก็จะเริ่มเตรียมการสำหรับหลังคาชุดใหม่ด้วยการทำกิจกรรมเก็บ “ใบตองตึง” หรือ “สะหละออลล่า” ผู้ที่จะออกไปเก็บมักจะเป็นเด็กกับผู้หญิง ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งขณะนั้นเป็นเด็กกำลังนอนก็ต้องตื่นแต่เช้าตรู่สัมผัสกับบรรยากาศยามรุ่งอรุณที่หนาวเย็นเต็มไปด้วยหมอก หยดน้ำค้าง และความมืดสลัว ซึ่งต่อมาจะเห็นเป็นแสงสีเงินสีทองปรากฏขึ้นที่เส้นขอบฟ้า เสียงเหยียบย่ำใบไม้แห้ง เสียงสรรพสิ่งที่กำลังตื่นจากการหลับไหลมาทั้งคืนที่สามารถได้ยินจากที่ห่างไกล รวมทั้งเสียงของแม่ขับเพลงพื้นบ้านประจำเผ่าที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมการเก็บใบตองตึงที่ผูกพันกับธรรมชาติ โดยกิจกรรมนี้จะเริ่มขึ้นเมื่อมีแสงสว่างพอจะมองเห็นใบไม้ได้ไม่เพียงแต่ครอบครัวผู้วิจัยเท่านั้นชาวบ้านหลายครัวเรือนก็จะมารวมตัวกันเพื่อเก็บใบไม้ด้วยเช่นกัน การเก็บนั้นต้องกระทำในช่วงเวลาที่แดดยังไม่จัด แล้วนำไปใส่รวมกันไว้ในตะกร้าใบใหญ่ที่เรียกว่า “ขร่า” พร้อมทั้งกดอัด และกลัดไว้ให้แน่นด้วยกิ่งไม้ พอแสงแดดเริ่มแรงอากาศเริ่มร้อน ผู้คนต่างก็จะเดินทางกลับบ้านเพื่อเตรียมใบตองตึงไว้ไฟเป็นดับ โดยจะต้องแช่น้ำทุกครั้งก่อนทำการไฟ เพื่อไม่ให้เกิดการฉีกขาดง่ายขณะไฟ การไฟใบตองตึงนั้นถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวปกากะญอสั่งสมและสั่งสอนกันในครอบครัวมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ และหลายกลุ่มชนทางภาคเหนือก็ทำเช่นนี้เหมือนกัน เป็นวิธีการที่มีแบบฉบับเฉพาะตัวสำหรับการไฟใบไม้ใหญ่เท่านั้น การเก็บและการไฟใบตองตึงเป็นวิถีชีวิตของชาวปกากะญอมาแต่ครั้งอดีตกาล จนกลายเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชนในที่สุด

ผู้วิจัยได้เลือกนำเสนอเรื่องราวความงามของวัฒนธรรมใบตองตึงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของตน ผ่านรูปแบบเครื่องประดับร่วมสมัย เนื่องจากเหตุผล 2 ประการ คือ ประการแรก ผู้วิจัยเป็นบุคคลที่เข้ามาเรียนและทำงานอยู่ในเมืองหลวงที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมแบบคนเมือง แต่ยังคงมีความผูกพัน และรำลึกนึกถึงความเป็นตัวตน วิถีชีวิตแบบชาวปกากะญอเมื่อครั้งยังเด็กอยู่เสมอ โดยเฉพาะยามที่ต้องการพักผ่อน หาคความสุขสงบในจิตใจ และสิ่งที่น่าสนใจก็กลับไปสู่วิถีดั้งเดิม เช่นนั้นคือ “ใบตองตึง” ประการที่สอง ใบตองตึง คือสิ่งจำเป็นในฐานะเครื่องหลังคาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของชาวปกากะญออย่างช้านานเช่นเดียวกันกับกลุ่มชนทางภาคเหนือ ซึ่งกิจกรรมการเก็บใบตองตึงเป็นวิถีชาวบ้านที่กระทำสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมใบตองตึง อันแสดงถึงวิถีชีวิตตามแบบฉบับของชาวปกากะญอ ได้อย่างน่าประทับใจ และมีเสน่ห์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคลที่แสดงถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิตชาวปกากะญอที่มีผลมาจากวัฒนธรรมใบตองตึงอันส่งผลต่อจิตใจผู้วิจัยในเชิงคลายความวิตกกังวล เกิดความสงบ และเสริมสร้างกำลังใจ ด้วยการระลึกรู้ถึงบ้านในรูปแบบกิจกรรมเชิงพิธีกรรม

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ศึกษาลักษณะทั่วไป และลักษณะทางกายภาพของใบตองตึงในประเทศไทยที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ

3.2 ศึกษาวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และกิจกรรมชาวปกากะญอ ที่เกี่ยวข้องกับใบตองตึง

3.3 ศึกษา และค้นหาคุณสมบัติทางวัสดุ เทคนิควิธีการ และทัศนธาตุที่แสดงถึงลักษณะใบตองตึง

3.4 ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์เครื่องประดับที่ใช้ทัศนธาตุ เทคนิค วัสดุ และบรรยากาศของวัฒนธรรมใบตองตึงอันแสดงถึงสุนทรีย์ความงามตามวิถีชาวปกากะญอ

3.5 ประยุกต์ผลการศึกษาวิจัย สร้างเป็นแนวคิดและรูปลักษณะการออกแบบเพื่อแสดงภูมิปัญญา วิถีชีวิต ความงามของวัฒนธรรมใบตองตึงผ่านชิ้นงานเครื่องประดับส่วนบุคคล ที่ส่งผลต่อจิตใจผู้วิจัยในเชิงคลายความวิตกกังวล เกิดความสงบ และเสริมสร้างกำลังใจ ด้วยการระลึกรู้ถึงบ้านเกิดตามวิถีชาวปกากะญอ

4. วิธีการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

4.1 ศึกษาทฤษฎีการจัดกลุ่ม แบ่งหมวดหมู่ และการทำหน้าที่ของเครื่องประดับที่เกี่ยวข้องเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งกาย และจิตใจ

4.2 ศึกษา และรวบรวมข้อมูลของใบตองตึงเพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคล

4.3 ศึกษารวบรวมข้อมูลทางวัสดุ เทคนิค กระบวนการผลิต และทัศนธาตุต่างๆ ที่แสดงถึงวัฒนธรรมใบตองตึง

4.4 ศึกษา ทดลองคุณสมบัติของวัสดุ เทคนิควิธีการ เพื่อสร้างสรรค์เป็นเครื่องประดับส่วนบุคคลแสดงถึงลักษณะทางกายภาพ บรรยากาศความเป็นวัฒนธรรมใบตองตึงของชาวปกากะญอ

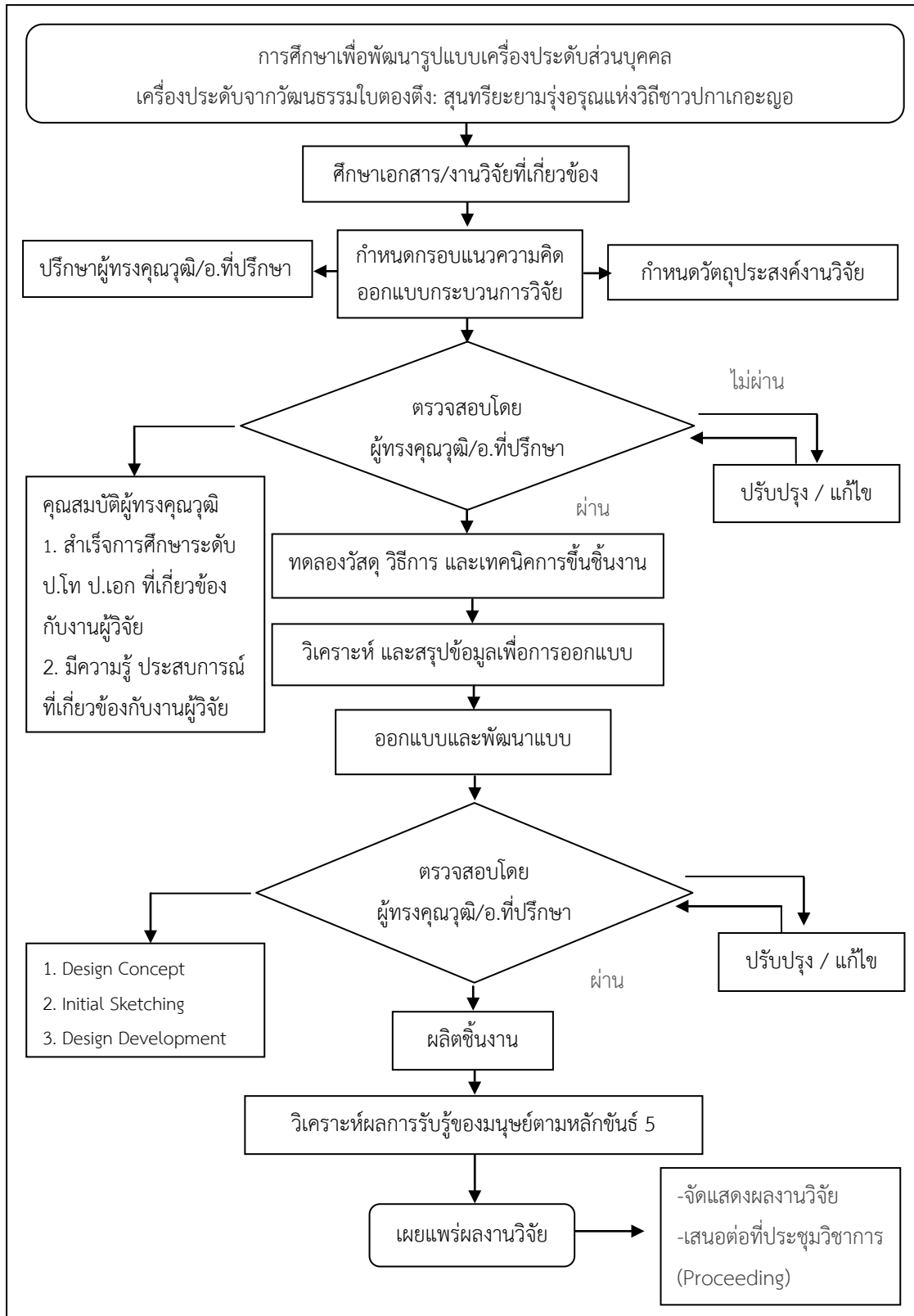
4.5 วิเคราะห์ สรุปลักษณะ และเทคนิควิธีการการสร้างสรรค์เครื่องประดับ

4.6 ศึกษาและเขียนแบบร่าง (Sketch) ชิ้นงาน

4.7 ทดลองสร้างชิ้นงานสามมิติ (Model)

4.8 สร้างชิ้นงานเครื่องประดับส่วนบุคคล

4.9 นำเสนอผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 แผนผังแสดงแนวทางในการดำเนินการวิจัย

5. แผนดำเนินงาน และระยะเวลา

จำนวน 6 เดือน ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 – เดือน เมษายน พ.ศ. 2557

ตารางที่ 1 แผนดำเนินงาน และระยะเวลา

ลำดับ	แผนการทำงาน	ระยะเวลา
1	ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมใบทองตอง	1 พ.ย. 56 – 1 ม.ค. 57
2	ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของเครื่องประดับที่มีต่อผู้ครอบครอง	1 ม.ค. 57 – 1 ก.พ. 57
3	ศึกษาและทดลองวัสดุ รวมทั้งเทคนิควิธีการ เพื่อความเหมาะสมในการสร้างชิ้นงาน สรุปลผลการทดลอง	1 ก.พ. 57 – 15 มี.ค. 57
4	ออกแบบ และสร้างสรรค์ชิ้นงาน	15 มี.ค. 57 – 30 เม.ย. 57

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ใบทองตอง คือ คำพื้นเมืองของผู้คนทางภาคเหนือใช้เรียก “ใบพลวง” ซึ่งนิยมใช้มุงหลังคาสิ่งปลูกสร้าง ส่วนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียกว่า “ใบทองกุง” นิยมใช้ห่อสิ่งของต่างๆ

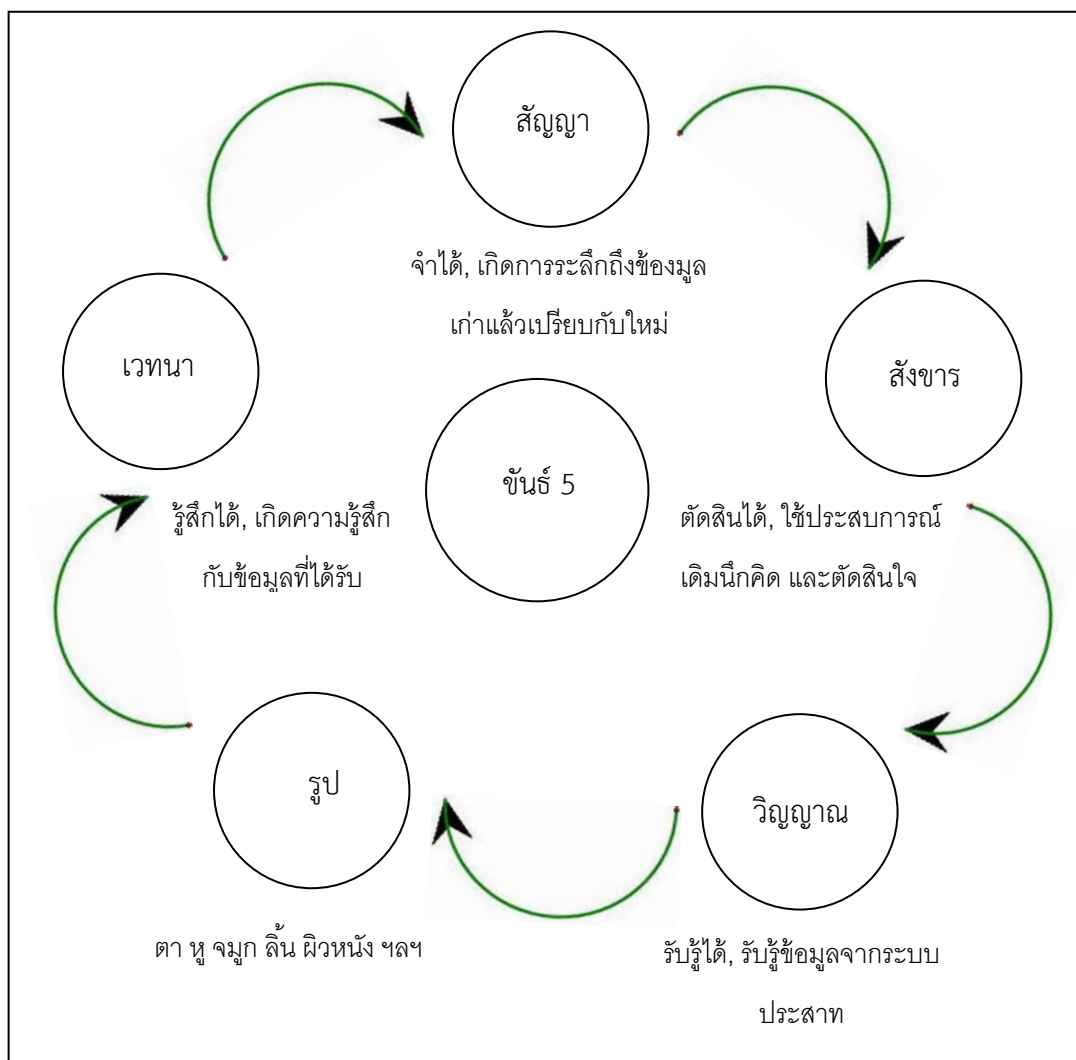
เครื่องประดับส่วนบุคคล หมายถึง เครื่องประดับที่สร้างสรรค์ขึ้นสำหรับเฉพาะบุคคล ในที่นี้คือ ผู้วิจัย โดยทำงานกับจิตใจในเชิงคลายความวิตกกังวล เกิดความสงบ และเสริมสร้างกำลังใจ

ไฟ คือ คำกริยาภาษาท้องถิ่นทางภาคเหนือ หมายถึง การเย็บกลัดใบทองตองด้วยดอกลูกกล้วยให้ติดกับไม้ดุกก้านเป็นดับ ดังนั้น ไฟ 1 ตอง คือ ใบทองตอง 1 ตับ²

ชั้น 5 คือ หลักธรรมพระพุทธศาสนาว่าด้วย องค์ประกอบพื้นฐานแห่งชีวิต 5 หมวดหมู่ คือ รูปชั้น 5 เวทนาชั้น 5 สัญญาชั้น 5 สังขารชั้น 5 วิญญาณชั้น³

²กิตติภาพ มูลกาวิล, “ปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบอาชีพไฟทองตองของหมู่บ้านปากทางสะลวง ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550), 7.

³พระพุทธมหามุนีภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**, พิมพ์ครั้งที่ 39 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557), 13.

ภาพที่ 2 เบญจขันธ์ หรือ ชั้น 5

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลงานเครื่องประดับส่วนบุคคลที่แสดงถึงสุนทรีย์ และความงามจากวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับใบตองตึง อันส่งผลต่อจิตใจผู้วิจัยในเชิงคลายความวิตกกังวล เกิดความสงบ เสริมสร้างกำลังใจ ด้วยการระลึกรู้ถึงบ้านตามวิถีชาวปกากะญอ

บทที่ 2

เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในหัวข้อ เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ เป็นการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคลที่มีแรงบันดาลใจจากเรื่องราวกิจกรรมการเก็บและไฟใบตองตึงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ ใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์ (Semiotics) หลักการแห่งตะวันตกในการสร้างสรรค์งาน และอธิบายกระบวนการทำงานของเครื่องประดับที่มีผลต่อจิตใจด้วยขั้น 5 องค์ประกอบห้าอย่างของชีวิตตามหลักพุทธปรัชญาแห่งตะวันออก นำเสนอในรูปแบบกิจกรรมเชิงพิธีกรรมตามแนวทางศิลปะจัดแสดงของโจเซฟ บอยส์ (Joseph Beuys) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงกายภาพของตองตึง

“ตอง” เป็นคำพื้นเมืองทางเหนือที่ใช้เรียกส่วน “ใบ” ของต้นไม้ในป่า โดยไม่ได้หมายถึงต้นกล้วยเสมอไป “ตึง” คือ ต้นไม้ในป่าเต็งรังหรือป่าเบญจพรรณ ชื่อสามัญ “พลวง” ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dipterocarpus Tuberculatus*¹ โดย “ตองตึง” เป็นคำเรียก ยางพลวง ของกลุ่มคนท้องถิ่นทางภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนทางภาคอีสานเรียกว่า ตองกุง และชาวปกากะญอ เรียกว่า ตะล้าอ หรือ สะหล้ออ เป็นไม้ป่าตระกูลเดียวกับยางนา สามารถพบได้ทุกภาคของประเทศไทยในบริเวณป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ มีขนาดความสูง 10 – 30 เมตร ใบจะมีรูปร่างคล้ายใบบอน คือ โคนใบที่ติดกับก้านมีลักษณะเว้าคล้ายรูปหัวใจ ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย กว้าง 15 - 35 เซนติเมตร ยาว 30 - 45 เซนติเมตร เมื่อใบอยู่บนต้นจะดูคล้ายใบสักแต่ไม่มีขนและหนากว่า ใบแห้งจะกรอบเมื่อโดนน้ำจะอ่อนตัวและเหนียว กลุ่มคนภาคเหนือจะนำใบแห้งมาปรุงหลังคาสามารถใช้ได้นาน ประมาณ 4 - 5 ปี ส่วนผลตองตึงจะออกช่วงเดือน มกราคม – พฤษภาคม มีลักษณะเด่นคือ ปีกบินยาวประมาณ 10 -15 เซนติเมตร จำนวน 2 ปีก เพื่อช่วยในการกระจายพันธุ์ ทั้งใบและผลจะมีเส้นลวดลายบนพื้นผิวที่ชัดเจนและสวยงาม

---

¹กิตติภาพ มูลกาวิล, “ปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบอาชีพไฟตองตึงของหมู่บ้านปากทางสะลวง ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550), 7.

ใบตองตึง

ใบบอน

ใบสัก

ภาพที่ 3 การเปรียบเทียบลักษณะใบตองตึง ใบบอน ใบสัก บริเวณหมู่บ้านยะพ้อ อ.พพบพระ จ.ตาก

ภาพที่ 4 ผลตองตึง มีปีก 2 ปีก ยาวประมาณ 10 - 15 เซนติเมตร

2. ใบตองตึงกับวิถีชาวปกากะญอ

การสร้างสรรคเครื่องประดับส่วนบุคคลนี้ มีแรงบันดาลใจมาจากวิถีชีวิตชาวปกากะญอที่เกี่ยวข้องกับใบตองตึงนั้น โดยจะพบคำว่า “ปกากะญอ” เป็นคำที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอเรียกตัวเอง มีความหมายว่า “คน”¹² ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่หนาแน่นในบริเวณภาคเหนือ และตะวันตกของประเทศไทย ชาวปกากะญอมีวิถีชีวิตที่พึ่งพิง และผูกพันกับธรรมชาติมาอย่างยาวนาน ธรรมชาติได้มอบชีวิต และวิถีชนเผ่า ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งวัฒนธรรมการปลูกบ้านที่มุงหลังคาด้วยใบตองตึงได้ก่อกำเนิดขึ้นพร้อมๆ กับที่ชนชาติกลุ่มนี้เข้ามาอาศัยในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยไม้ตองตึง จากการสำรวจของศูนย์พัฒนาชาวเขาประจำจังหวัดต่างๆ พบว่า “มีชาวกะเหรี่ยง

¹²คุณหญิงสุรียา รัตนกุล และสมทรง บุรุษพัฒน์, “กะเหรี่ยงสะกอ,” สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ 1 (2538): 1.

อาศัยอยู่ในประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 15 จังหวัด เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ลำพูน กาญจนบุรี แพร่ราชบุรี เชียงราย ลำปาง เพชรบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี กำแพงเพชร ประจวบคีรีขันธ์ และสุโขทัย”³

ภาพที่ 5 ชาวปกากะญออยู่กับเครื่องแต่งกายประจำเผ่า
ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, งานสืบสานวัฒนธรรม วิถี 4 ไทลื้อ ไทเขิน ไทยอง ไทใหญ่ และชนเผ่า, เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=09-2012&date=11&group=48&gblog=41>

ชาวปกากะญอเป็นกลุ่มชนที่นำไปต้องตั้งมาใช้ในการมุงหลังคาที่พักอาศัยมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ และจัดว่าทุกพื้นที่ที่ชาวปกากะญออาศัยอยู่จะมีต้องตั้งเป็นไม้ประจำพื้นถิ่น เช่น บริเวณภาคเหนือ และภาคตะวันตกของไทย ถึงแม้ว่าจะเป็นไม้ขนาดใหญ่และไฟเป็นดับ เมื่ออยู่บนหลังคาจะมีพื้นที่ด้านลมมาก แต่ด้วยวากุมิภาคทางเหนือเป็นพื้นที่ที่กระแสลมแรงไม่มากนัก เนื่องจากมีภูเขาและต้นไม้ใหญ่บังไว้ การนำไม้ชนิดนี้มาทำเป็นเครื่องหลังคาจึงไม่เป็นอุปสรรคแต่อย่างใด ใบต้องตั้งจึงกลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ (the must) ในยุคสมัยหนึ่ง ถึงแม้ว่าปัจจุบันการมุงหลังคาด้วยใบต้องตั้งจะไม่ได้ได้รับความนิยมสำหรับที่พักอาศัยเหมือนอย่างแต่ก่อน เพราะมีวัสดุอื่นที่ดีกว่าเข้ามาแทนที่อย่างเช่น กระเบื้องที่ทนทานมีอายุการใช้งานยาวนานกว่า แต่นั่นทำให้ขาดซึ่งวิถีแห่งชาวบ้านอันเต็มไปด้วยสุนทรียะแห่งธรรมชาติและ ความมั่งคั่งแห่งขุนเขา ทำให้การมุงหลังคาด้วยใบต้องตั้งยังคงมีให้เห็นในปัจจุบันตามพื้นที่ชนบท ยิ่งไปกว่านั้นกลับเป็นที่นิยมมากในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือ จึงทำให้เรายังคงเห็นกิจกรรมเก็บใบต้องตั้งยามเช้าและกิจกรรมไฟใบต้องตั้งดำรงอยู่จนทุกวันนี้ เพราะในความเป็นจริงไม่เพียงแต่ชาวปกากะญอเท่านั้นที่ใช้ใบไม้ชนิดนี้เป็น

³ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, **ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง**, หนังสือชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับชาวเขา (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2555), 24.

เครื่องหลังคา “ชาวไทยพื้นถิ่นทางภาคเหนือได้มีการใช้ตองตึงเป็นเครื่องหลังคามายาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชนเช่นกัน”⁴

ภาพที่ 6 เรือนไม้ไผ่ และยุงข้าวที่ใช้ใบตองตึงมุงหลังคา

3. กิจกรรมการเก็บใบตองตึงยามเช้า

กิจกรรมที่คุ้นชินในการนำไปไม้ชนิดนี้มาใช้ประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะการมุงหลังคาสิ่งปลูกสร้าง กลายมาเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้สู่ลูกหลาน เช่นการเลือกเก็บใบไม้ในช่วงเวลายามเช้าขณะที่บรรยากาศยังมีความชื้นอยู่ทำให้ใบไม้ไม่กรอบฉีกขาดง่าย การเลือกรูปลักษณะของใบที่เหมาะสมสำหรับการไฟ วิธีการสานขร่าหรือตะกร้าใบใหญ่ไว้จัดเก็บใบตองตึง การนำไปไม้มาตัดขั้วเพื่อจะได้ไม้ทิ่มแทงเนื้อใบให้ฉีกขาด การนำไปไม้แช่น้ำเพื่อให้เนื้อใบนิ่มและเหนียวขึ้นเหมาะสำหรับการไฟ รวมทั้งกระบวนการไฟใบตองตึงตั้งแต่การเลือกไม้ไผ่มาจักตอกเกี่ยว ไม้ดุกก้าน วิธีการไฟใบตองตึง ซึ่งล้วนแล้วเป็นกระบวนการอบรมสั่งสอนทางสังคม (Socialization) ในเชิงภูมิปัญญาชาวบ้านในรูปแบบอรูปนัย (Informal Education) คือเรียนรู้และเลียนแบบจากพ่อแม่ และคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน⁵

โดยส่วนตัวของผู้วิจัยนั้นจะมีความประทับใจ และความทรงจำดีๆ เกี่ยวกับแม่และครอบครัว สิ่งเหล่านี้จะหวนกลับมาอย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้น เมื่อได้สัมผัสกับบรรยากาศ หรือได้ทำในสิ่งที่เคยร่วมกระทำกับครอบครัว เช่น กิจกรรมเก็บและไฟใบตองตึงร่วมกับแม่ อันที่จริงไม่เพียงแต่ผู้วิจัยเท่านั้นที่มีประสบการณ์เช่นนี้ เด็กๆ จากจังหวัดทางภาคเหนือมีไม่น้อยที่เข้ามาศึกษาเล่าเรียนในเมืองต่างก็คิดถึงบ้านและคนในครอบครัว เมื่อได้กระทำกิจกรรมเหล่านี้ยามที่อยู่ห่างไกลบ้าน ตัวอย่างเช่น

⁴กิตติภาพ มูลกาวิล, “ปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบอาชีพไฟตองตึงของหมู่บ้านปากทางสะหลวง ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550), 7.

⁵กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, *ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง*, หนังสือชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับชาวเขา (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2555), 47-94.

เด็กผู้หญิงคนหนึ่งได้เขียนบทความลงในอินเทอร์เน็ตบรรยายความรู้สึกถึงแม่ เมื่อทำกิจกรรมเก็บและไฟใบตองตึง ขณะที่อาศัยในหอพักที่ห่างไกลจากบ้านเพื่อเรียนหนังสือใจความว่า “ช่วงนี้เป็นช่วงที่ใบตองตึงตกทำให้คิดถึงบ้านมาก เพราะตอนที่อยู่บ้านจะไปเก็บใบตองตึงกับแม่...พอมายูที่นี้ตอนไปเก็บใบตองตึงนึกถึงแม่ เก็บไปคิดถึงแม่ไป”⁶ จากข้อความในบทความนี้เมื่อผู้วิจัยได้อ่านแล้วทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมผลักดันให้รู้สึกอบอุ่นอ่อนโยน หวนคิดถึงแม่ของตนกับบรรยากาศการเก็บใบตองตึงในยามเช้าด้วยเช่นกัน แม่จะเป็นประสบการณ์ของคนละคนก็ตาม ทำให้เห็นว่ากิจกรรมการเก็บและไฟใบตองตึงนั้นเป็นสิ่งที่ฝังอยู่อย่างแนบแน่นในความทรงจำ เป็นความประทับใจของเด็กต่างจังหวัดหลายคนผู้มีประสบการณ์ร่วมกับแม่ และคนในครอบครัว ซึ่งไม่ต่างอะไรกับผู้วิจัยเลยที่ประสบการณ์เช่นนี้กลายเป็นความทรงจำที่ตืออยู่ในใจเสมอมา

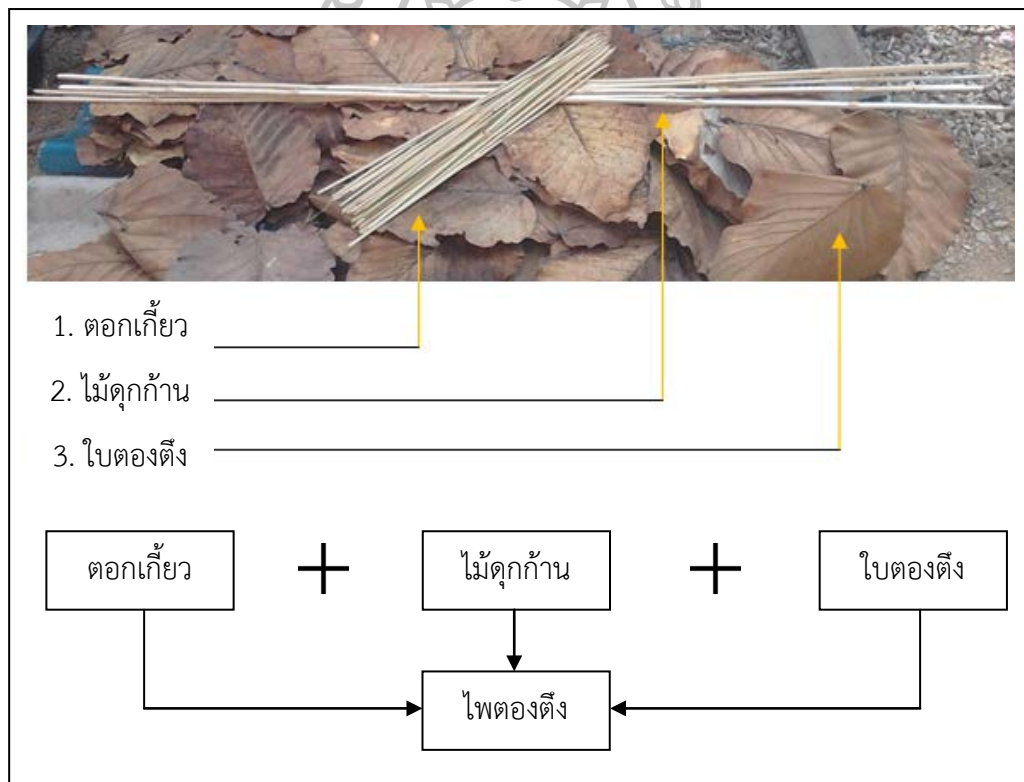

ภาพที่ 7 กิจกรรมยามเช้ากับการเก็บใบตองตึงของผู้วิจัย และครอบครัว

⁶ นฤมล [นามแฝง], เก็บตองตึง คิดถึงแม่, เข้าถึงเมื่อ 12 มกราคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://somdejyanc.wordpress.com/2011/08/31/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B9%87%E0%B8%9A%E0%B8%95%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%95%E0%B8%B6%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B8%96%E0%B8%B6%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B2/>

4. กิจกรรมการไฟใบตองตึง

“ไฟใบตองไปเรื่อยคิดว่าเป็นแบบนี้แหละ เพราะยังจำได้บ้างตอนที่ดูแม่ทำ หนูคิดว่าถ้าไม่เห็นพ่อแม่ทำ หนูคงทำอะไรไม่เป็นสักอย่าง...วันนี้ที่หนูทำได้เพราะได้ดูจากพ่อแม่ทำ ความรู้ที่พ่อแม่ให้หนูเคยคิดว่าไม่ต้องใช้ แต่ในที่สุดหนูก็ได้ใช้ในชีวิตของหนูค่ะ”⁷ ข้อความนี้ทำให้เห็นว่าการไฟใบตองตึงนั้นถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ทำเช่นนี้เหมือนกันเป็นวิธีการที่มีแบบฉบับเฉพาะตัวสำหรับการไฟใบไม้ใหญ่เท่านั้น องค์ประกอบของไฟตองตึง มี 3 อย่าง คือ ตอกกล้วย ไม้ดุกก้าน ใบตองตึง โดย “ตอกกล้วย” มีหน้าที่ตามชื่อ คือ ไว้กล้วยหรือมัดใบตองตึงให้ติดกับไม้ดุกก้าน ส่วน “ไม้ดุกก้าน” คือ ก้านระดุกแกนกลาง หรือกระดูกสันหลังของไฟตอง

ภาพที่ 8 องค์ประกอบของไฟตองตึง

⁷ นฤมล [นามแฝง], เก็บตองตึง คิดถึงแม่.

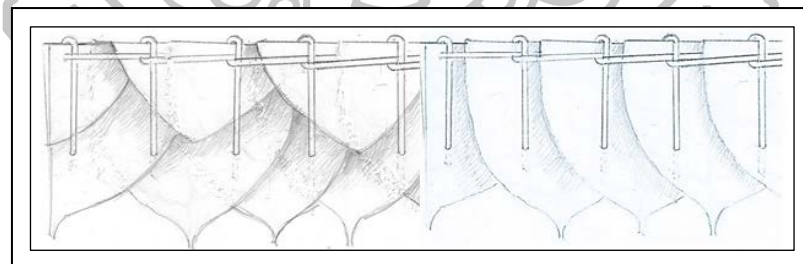
5. ขั้นตอนการไฟใบตองตึง

1. นำใบตองตึงที่ได้ออกจากตะกร้าแล้วตัดขั้วก้านใบออกเพื่อความสวยงามและไม่แทงเนื้อใบให้ฉีกขาด จากนั้นแช่น้ำไว้ แล้วมาเรียงทับด้วยของหนัก
2. นำไม้ไผ่จักเป็นไม้ดุกก้าน หนาประมาณ 4 - 5 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 2 - 3 เมตร
3. จักตอกเกี่ยวเป็นแผ่นหนาประมาณ 2 - 3 มิลลิเมตร ยาว 35 เซนติเมตร
4. นำใบตองตึงที่เตรียมไว้มาไฟเข้ากับไม้ดุกก้านด้วยตอกเกี่ยว เมื่อไฟเต็มไม้แล้วจะได้

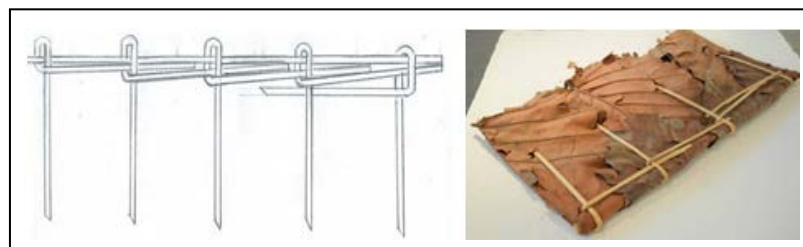
1 ไฟ

ภาพที่ 9 กิจกรรมการเตรียมแช่ใบไม้ การจักตอกเกี่ยว และการไฟใบตองตึง

ภาพที่ 10 รูปแบบไฟตอง 2 แบบ คือ แบบปลายใบออก และแบบเก็บปลายใบ

ภาพที่ 11 รูปแบบจันทะการเย็บถักตอกเกี่ยว และไฟตองหรือดับพลวง

6. กิจกรรมการมุงหลังคาด้วยใบตองตึง

การมุงหลังคาด้วยใบตองตึง ถือว่าเป็นภูมิปัญญาของคนในอดีตที่ชาญฉลาดในการรู้จักสร้างที่พักอาศัย และสิ่งปลูกสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติในถิ่นอาศัย แม้ว่าใบตองตึงจะมีอายุการใช้งานไม่มากนัก แลดูเป็นวัสดุเครื่องหลังคาที่ไม่ทันสมัย แต่สามารถหาเก็บได้ง่ายตามฤดูกาล เพราะเป็นวัสดุธรรมชาติในถิ่นอาศัยของชาวปกากะญอ และในยามหน้าร้อนหลังคาที่มุงด้วยใบตองตึงจะให้ความเย็นสบายอย่างดีแก่ผู้อาศัย

วิธีการมุงหลังคา

1. วางใบตองตึงบนจันทันให้ด้านที่เห็นตอกเกี่ยวคว่ำลง มัดใบตองตึงให้ติดกับจันทันด้วยตอกไม้ไผ่จนสุดปลายของใบตอง
2. ไล่มัดใบตองทีละชั้นจากล่างขึ้นบนจนถึงยอดสันหลังคา ให้วางระยะห่างระหว่างแต่ละไฟ ประมาณ 5 - 6 เซนติเมตร เพราะระยะห่างระหว่างไฟจะบอกถึงอายุการใช้งาน ยิ่งชิดมากก็มีอายุการใช้งาน รวมถึงการเก็บใบตองตึงในฤดูเก็บซึ่งเป็นช่วงเวลาใบตองตึงนั้นแก่จัดจะมีอายุการใช้งานนานกว่านอกฤดูกาล

ภาพที่ 12 การมุงหลังคาด้วยใบตองตึง

ที่มา : Forest Biodiversity Division, พลิกวิกฤติสู่โอกาสจากใบตองแห้ง อีกหนึ่งภูมิปัญญาชาวบ้าน อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน, เข้าถึงเมื่อ 12 มกราคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://fbd.forest.go.th/th/?p=1615>

7. สรุปที่มาของคำว่า “วัฒนธรรมใบตองตึง”

ท้ายที่สุดแล้วหากถามว่ากิจกรรมเก็บและไฟใบตองตึงนั้นเป็น วัฒนธรรม (Culture) หรือเป็นเพียงแค่ วัฒนธรรมย่อย (Subculture) ของชาวปกากะญอ คำถามนี้สามารถชี้ความกระจ่างด้วยการพิจารณาถึงความหมายของวัฒนธรรมในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ว่า “วัฒนธรรมคือวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และ ภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์ สังคม ปลูกฝั่ง สืบทอด เรียนรู้ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและวัตถุ อย่างสันติสุขและยั่งยืน”⁸ รวมทั้งการพิจารณาถึงวิถีชีวิตของชาวปกากะญอในมิติที่เกี่ยวข้องกับใบตองตึงแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและแบบแผนความเป็นอยู่ มีการถ่ายทอดทักษะ และองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นผ่านทางวจนภาษา และอวจนภาษา เป็นที่น่าสังเกตว่ามีแต่ชาวปกากะญอเท่านั้นที่นิยมใช้ใบไม้ชนิดนี้เป็นเครื่องหลังคา มาแต่ครั้งบรรพบุรุษ อาจเพราะว่าตองตึงเป็นพันธุ์ไม้ประจำถิ่นที่ชาวปกากะญออาศัยอยู่ จึงเป็นการง่ายที่จะนำมาเป็นเครื่องหลังคาของสิ่งปลูกสร้าง ส่วนชนเผ่าอื่นๆ เช่น ชาวม้ง เหย้า และอาข่า นิยมมุงหลังคาด้วยเถาไม้ และหญ้าคา เมื่อพิจารณาในแง่ของการสร้างความรู้สึกความทรงจำที่ดีต่อกันจนกลายเป็นความผูกพันในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ลูก รวมทั้งผู้คนในหมู่บ้าน อาจมีสาเหตุมาจากกิจกรรมใบตองตึงนั้นมีรูปแบบเป็นกิจกรรมเชิงสังคมสามารถร่วมกระทำได้หลายคน ยิ่งมากยิ่งขึ้นสร้างความสนุก เด็กๆ สามารถช่วยผู้ปกครองเก็บและไฟได้โดยไม่เป็นอันตราย ซึ่งหากเป็นหญ้าคาต้องเป็นผู้ใหญ่ที่ชำนาญ มิฉะนั้นอาจบาดเจ็บผู้เก็บเกี่ยวได้ ฤดูกาลเก็บและไฟเป็นช่วงฤดูหนาวอากาศเย็นสบาย พื้นดินและสภาพแวดล้อมแห้งสะอาดเป็นเวลาแห่งความสุขที่กลับมาบรรจบอีกครั้งในรอบปี และผู้คนต่างเริ่มว่างจากการทำไร่ทำนา จิตใจสบาย เป็นเวลาแห่งการพักผ่อนว่างเว้นจากการทำงานหนัก จึงทำให้กิจกรรมนี้กลายเป็นความทรงจำที่เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งความสุขของชาวปกากะญอ และจะกลับมาอีกครั้งเมื่อวาระแห่งการเก็บและการไฟมาถึง จากความหมายของวัฒนธรรม และอิทธิพลของกิจกรรมทางสังคม การเก็บและไฟใบตองตึงที่มีผลต่อวิถีชีวิตชาวปกากะญอ ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลที่กล่าวมานี้ คือที่มาและเหตุผลของคำว่า “วัฒนธรรมใบตองตึง”

⁸ “พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127, ตอน 69 (12 พฤศจิกายน 2553): 30.

จากการศึกษาวัฒนธรรมการ “เก็บและไฟใบตองตึง” ของชาวปกากะญอในวัยเด็กของผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมการเก็บใบตองตึงในป่ากับมารดาทุกเช้าและการไฟใบตองตึงเพื่อสำรองไว้ซ่อมหลังคาบ้าน หรือเป็นหลังคาชุดใหม่สำหรับทุกฤดูกาลในหน้าฝน เป็นเสมือนพิธีกรรมที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของจิตวิญญาณและความเป็นตัวตนของผู้วิจัยในเวลาปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของพิธีกรรม รูปแบบพิธีกรรมจากนักวิชาการผู้ศึกษาด้านความเชื่อและพิธีกรรม เพื่อให้รู้ว่ากิจกรรมการเก็บและไฟใบตองตึงนั้นกลายเป็นพิธีกรรมได้อย่างไร และเป็นพิธีกรรมรูปแบบใด

8. ความหมายพิธีกรรม ลักษณะพิธีกรรมในยุคปัจจุบัน ความแตกต่างระหว่างพิธีกรรม พิธีการ และกิจกรรม

พิธีกรรม คือ การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป⁹ จะเห็นว่าพิธีกรรมนั้นจะเน้นเรื่องของการกระทำที่มีผลต่อจิตใจ ในเชิงเสริมสร้างกำลังใจเป็นหลักไม่ว่าผู้กระทำนั้นเป็นเชื้อชาติใด ฐานะใด ยุคสมัยใด ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างพิธีกรรมกับพิธีการ คือจำนวนผู้ทำกิจกรรม พิธีการเป็นการปฏิบัติในสังคมที่มีคนจำนวนมากว่าหนึ่งคน แต่พิธีกรรมอาจปฏิบัติเพียงคนเดียวได้¹⁰

โดยปกติแล้วเวลาพูดถึงพิธีกรรมคนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจกันไปในทางศาสนาเสียเป็นส่วนใหญ่ และคิดว่าพิธีกรรมต้องกระทำกันในสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ ผู้ประกอบพิธีคือนักบวช หรือผู้ทรงศีลเท่านั้น จนทำให้หลายคนคิดว่าปัจจุบันนั้นพิธีกรรมต่างๆ ลดน้อยลงไป เพราะผู้คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้มีโอกาสไปในสถานที่ทางศาสนามากนัก ดัวย่าว่าต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเรื่องการเมืองปากเสียง ท้องรับมือกับปัญหาการดำรงอยู่ของชีวิตประจำวันในเรื่องความเครียด จิตกังวล โดยเฉพาะสังคมเมือง แต่ในความเป็นจริงแล้วพิธีกรรมในโลกยุคปัจจุบันไม่ได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด แต่อาจมีเพิ่มมากขึ้นเพียงแค่เปลี่ยนรูปแบบจากโลกวิถีสวรรค์ และกลุ่มคนมาเป็นพิธีกรรมแห่งวิถีปัจเจกชนมากขึ้น ซึ่งเทอร์เนอร์ได้กล่าวว่า “พิธีกรรมที่จะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงโดยเฉพาะในสังคมเมือง มักเป็นพิธีกรรมที่

⁹ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **พิธีกรรมและประเพณี** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2552) 1.

¹⁰ สุภาวดี ขวัญม่วง, **ประเพณีปอยส่างลอง กรณีศึกษา หมู่บ้านทุ่งแกง ตำบลทุ่งยาว อำเภอบางขันจังหวัดแม่ฮ่องสอน**, เข้าถึงเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://bubeeja.blogspot.com/2013/12/blog-post.html>

สามารถลดความวิตกกังวลโดยเป็นที่พึ่งหรือที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อความสบายใจและสร้างความมั่นคงในจิตใจให้คนในสังคม”¹¹

กิจกรรมสามัญธรรมดาในชีวิตประจำวันทั่วไปที่พบเห็นกันเป็นปกติจนชินตาก็สามารถกลายเป็นพิธีกรรมส่วนบุคคลได้ในที่สุด โจเซฟ บอยส์ กล่าวว่า “A goodnight kiss performed every evening before going to sleep is a common private ritual”¹² ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจุบจุบกันธรรมดาภายในครอบครัวเช่นทุกคืนก่อนเข้านอนจะกลายเป็นกิจกรรมเชิงพิธีกรรมได้ หากว่ากิจกรรมนั้นส่งผลต่อจิตใจของผู้ปฏิบัติ เสริมสร้างกำลังใจ ทำให้วิถีชีวิตเป็นปกติสุข ซึ่งแน่นอนว่ากิจกรรมจุบจุบกันไม่ว่าจะระหว่างสามีภรรยา หรือพ่อแม่ลูก ย่อมส่งเสริมสภาพจิตใจในเชิงบวก เกิดความรักความผูกพันในครอบครัวอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ ญัฐพัส วัจวิญญู ได้แสดงแนวคิดไว้ในบทความหนังสือพิมพ์มติชนว่า พฤติกรรมบางอย่างที่ทำซ้ำๆ แล้วทำให้ชีวิตรู้สึกดี มีแบบแผนหรือทำให้รู้สึกปลอดภัย เช่น การดื่มกาแฟหรือชา อ่านหนังสือพิมพ์ก่อนออกไปทำงาน การหอมแก้มลูกก่อนนอน การสวดสตีคุณยายก่อนก้าวเท้าเดินออกไปโรงเรียน¹³ กิจกรรมประจำวันเชิงพิธีกรรมเหล่านี้ แม้จะไม่ได้เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์หรือไม่ได้มีความหมายทางศาสนาแต่อย่างใด หากแต่ช่วยให้ชีวิตมีระเบียบแบบแผน ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเป็นปกติสุข จึงทำให้เห็นว่าพิธีกรรมนั้นต่างจากกิจกรรมทั่วไปตรงที่กิจกรรมปกติสามัญธรรมดาใดๆ ก็ตามเมื่อกระทำแล้วส่งผลต่อจิตใจ ส่งเสริมสภาพจิตใจ เสริมสร้างกำลังใจย่อมเป็นพิธีกรรมได้

เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมเก็บใบตองตึงในยามเช้าทุกเช้าเมื่อถึงฤดูใบไม้ร่วง หรือการไฟใบตองตึงหลังจากการเก็บในยามเช้าเพื่อเก็บสำรองไว้มุงหลังคา สิ่งที่เกิดขึ้นอาจมิได้ส่งผลต่อจิตใจในช่วงเวลาขณะกิจกรรมดำเนินอยู่อย่างชัดเจนนัก แต่จะส่งผลต่อจิตใจในฐานะเป็นกิจกรรมที่กระทำซ้ำๆ ประจำทุกเช้า ทุกฤดูกาล ในฐานะกิจกรรมประจำครอบครัว ประจำกลุ่มชน ทำให้เกิดความรู้สึกถึงวิถีชีวิตที่มีแบบแผน ปกติสุข ปลอดภัย จากการที่มีหลังคาใหม่รองรับสายฝนจากฤดูกาลที่จะมาถึง

¹¹ กฤตยา ณ หนองคาย, “เทพนาจา: ความหมายขององค์เทพผ่านตำนาน และพิธีกรรมในบริบทสังคมร่วมสมัย,” ใน *มนุษยศาสตร์ในทศวรรษใหม่: พลวัตแห่งองค์ความรู้กับพหุลักษณะทางวัฒนธรรม*, นัทธนัย ประสานนาม, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554), 297-298.

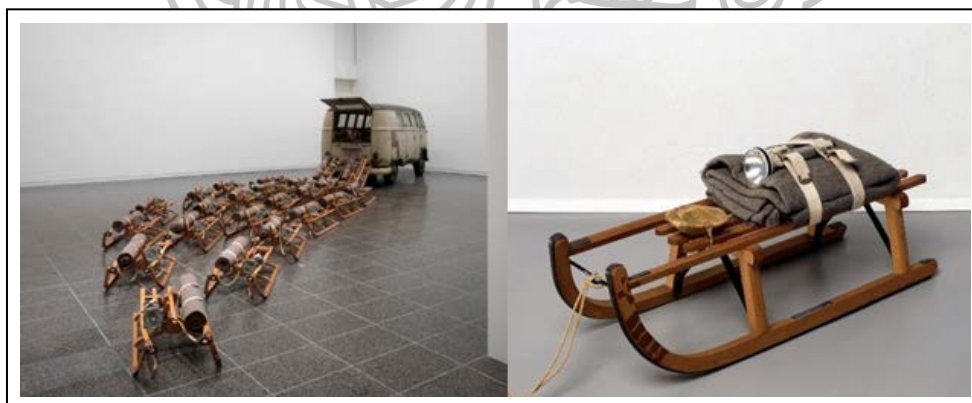
¹² Jina Khayyer, *Energy Plan for the Western Man*, accessed November 20, 2014, available from <http://www.jinakhayyer.com/assets/Uploads/PDF/BEUYS.pdf>

¹³ ญัฐพัส วัจวิญญู, *พิธีกรรมเติมความศักดิ์สิทธิ์และความหมายให้กับชีวิตยุคใหม่*, เข้าถึงเมื่อ 3 มกราคม 2558, เข้าถึงได้จาก http://jitwiwat.blogspot.com/2007/01/blog-post_13.html

แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมใต้อุตงตั้งนั้นเป็นพิธีกรรมสมัยใหม่ และเป็นพิธีกรรมส่วนบุคคลที่มีได้เกี่ยวข้องกับ ความศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนาแต่อย่างใด

9. เครื่องประดับส่วนบุคคลกับการสร้างสรรค์งานศิลปะสิ่งทีหลงเหลือจากพิธีกรรม

จากประสบการณ์การเก็บและไฟใต้อตงตั้งในอดีตของผู้วิจัย กลายมาเป็นแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับเชิงศิลปะ โดยมีศิลปะปั้นต้นแบบสำหรับการสร้างสรรค์ผลงาน และการนำเสนอผลงาน คือ “โจเซฟ บอยส์” ศิลปินแห่งจิตวิญญาณ ผู้สร้างสรรค์ผลงาน “ศิลปะจัด แสดง” (Performance Art) ในรูปแบบกิจกรรมเชิงศิลปะ (Ritual Action) ผลงานศิลปะของบอยส์ ทั้งหมดสะท้อนถึงแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากประสบการณ์เครื่องบินตกที่ Crimea ในช่วงฤดูหนาว สมัยหนุ่มตอนเป็นทหาร แล้วได้รับความช่วยเหลือจากเผ่า Tatar โดยการรักษาแบบพิธีกรรมตามวิถี ชนเผ่า “The Pack” ค.ศ.1969 คือ อีกหนึ่งผลงานศิลปะที่ โจเซฟ บอยส์ สร้างสรรค์ขึ้นแล้วสะท้อน ถึงแนวคิดดังกล่าวนี้ เชือกผ้าฝ้าย ไชมัน ซึ่ผึ้ง ไฟฉาย แผ่นผ้าสักหลาดม้วนมัดด้วยเข็มขัด รถเลื่อน น้ำแข็ง 24 คัน และรถบัสเล็กโฟล์คสวาเกน (Volkswagen) นัยสำคัญที่แฝงอยู่ในชิ้นงาน คือ รถเลื่อน กับผ้าสักหลาด ไชมัน และไฟฉาย ซึ่ให้เห็นถึงประสบการณ์เมื่อครั้งที่ได้รับความช่วยเหลือจากชนเผ่า Tatar การวิ่งออกมาเป็นฝูงของรถเลื่อนน้ำแข็ง บ่งบอกถึงวิถีเร่ร่อนของศิลปิน หมายรวมถึงวิถีเร่ร่อน ของชนเผ่า Tatar ที่ใช้รถลากเลื่อนหิมะ รถตู้เล็กเป็นสัญลักษณ์ของอดีต รถเลื่อนหิมะที่กรูออกมาเป็น สัญลักษณ์ของอนาคตที่เต็มไปด้วยสิ่งจำเป็นเพื่อการอยู่รอด ยังหมายถึงสังคมอุตสาหกรรมยุคเก่าที่ หยุตหนึ่งเผชิญหน้ากับสังคมยุคใหม่ที่มีวิถีแบบสังคมเร่ร่อน¹⁴

ภาพที่ 13 ผลงานศิลปะจัดแสดง The Pack (Das Rudel) ค.ศ.1969

ที่มา: The Hippest Galleries, **The Pack (Das Rudel) ค.ศ.1969**, accessed October 10, 2014, available from <http://galleryhip.com/joseph-beuys-fat.html>

¹⁴อเซล เพียส์, โจเซฟ บอยส์, แปลจาก The Pack (Das Rudel) 1969, แปลโดย ศิริวรรณ ผุงประเสริฐ, เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://artpositions.blogspot.com/2011/02/joseph-beuys.html>

ตามทัศนคติของบอยส์ โดยเชื่อว่า “ทุกๆ คน คือศิลปิน และทุกๆ การกระทำคือศิลปะ (Everyone is an artist and all actions are art)” เขาเคยกล่าวไว้ในห้องเรียนว่า “ทุกๆ กิจกรรมของมนุษย์เป็นศิลปะ และทุกๆ การกระทำนำมาซึ่งพิธีกรรม (All human activities are art and every action takes a ritual)” จึงทำให้เห็นว่า พิธีกรรม คือส่วนหนึ่งของการกระทำ และผลงานศิลปะ คือสิ่งที่หลงเหลือจากพิธีกรรม¹⁵ แรงแบนตาลใจจากประสบการณ์การเก็บและไฟโบตองตั้งในอดีตที่แสดงถึงความเป็นกิจกรรมเชิงพิธีกรรมสมัยใหม่ ด้วยว่ากิจกรรมใดก็ตามที่กระทำแล้วมีผลต่อจิตใจสามารถลดความวิตกกังวล เยียวยาจิตใจ เสริมสร้างกำลังใจ หรือทำให้ชีวิตมีแบบแผนดำเนินไปอย่างปกติสุข จึงทำให้ผลงานเครื่องประดับส่วนบุคคลที่สร้างสรรค์ขึ้นมา คือสิ่งที่หลงเหลือจากพิธีกรรม

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม พิธีกรรม และศิลปะ

The Connection Between Ritual Art and Action		
Everyone	is	an artist
All actions	are	art
The ritual	is	an action
A work of fine art	is	the result of an action
All actions	are	the result of the ritual

ที่มา: Jina Khayyer, **Energy Plan for the Western Man**, accessed November 20, 2014, available from <http://www.jinakhayyer.com/assets/Uploads/PDF/BEUYS.pdf> จาก

จากตาราง สามารถสรุปในเบื้องต้นได้ว่า “ทุกๆ การกระทำเป็นศิลปะ พิธีกรรมนั้นเป็นกิจกรรม ผลงานศิลปะเป็นสิ่งที่หลงเหลือจากพิธีกรรม และทุกๆ คน คือ ศิลปิน”

¹⁵Jina Khayyer, **Energy Plan for the Western Man**, accessed November 20, 2014, available from <http://www.jinakhayyer.com/assets/Uploads/PDF/BEUYS.pdf>

10. ทฤษฎีสัญศาสตร์ (Semiotics) ศาสตร์แห่งการตีความหมาย

การศึกษาวิจัยในหัวข้อ เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มทฤษฎีและแนวคิดสำหรับการวิจัยไว้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์หลักการทำงานของเครื่องประดับที่มีผลต่อจิตใจของผู้วิจัย ด้วยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับเครื่องประดับส่วนบุคคล ได้แก่ ทฤษฎีสัญศาสตร์ และชั้น 5 หลักธรรมพระพุทธศาสนา ในลักษณะทฤษฎีเปรียบเทียบระหว่างศาสตร์แห่งตะวันตกกับตะวันออก และกลุ่มแนวคิดที่ใช้รูปแบบกระบวนการนำเสนอเครื่องประดับส่วนบุคคลอันเป็นกิจกรรมเชิงพิธีกรรม ได้แก่ แนวคิดของศิลปินแห่งจิตวิญญาณโจเซฟ บอยส์ ผู้สร้างสรรค์ผลงาน“ศิลปะจัดแสดง” ในรูปแบบกิจกรรมเชิงพิธีกรรม

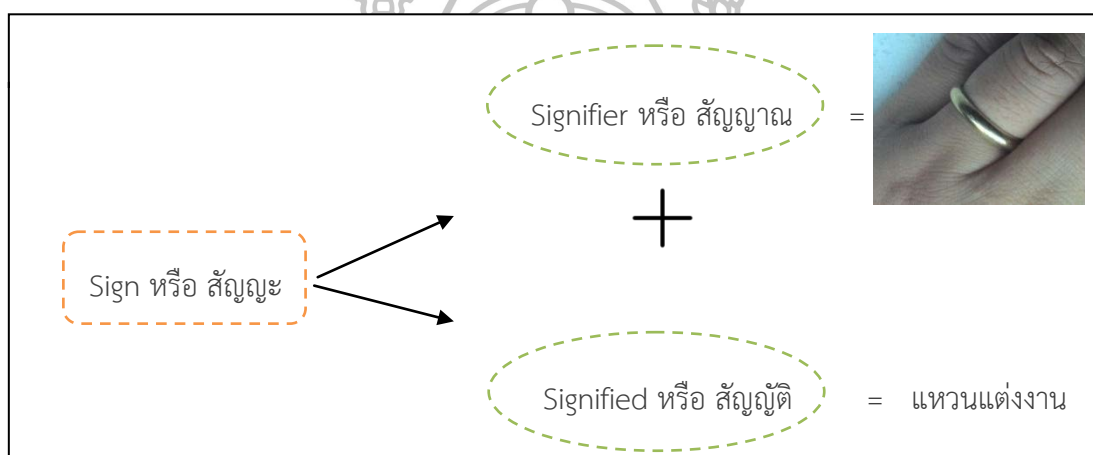
ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างงาน ซึ่งเป็นศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาและให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ เป็นศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อความก้าวหน้าของสังคมมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งกระบวนการประกอบสร้างความหมายด้วย“สัญลักษณ์” ได้ถูกนำมาใช้ในหลายๆ มิติของสังคมมนุษย์ เป็นศาสตร์ว่าด้วยการให้ความหมาย การตีความหมายสิ่งต่างๆ เป็นการศึกษาถึง“สิ่งแทนความ”(Representation) ตรงกับคำภาษาอังกฤษ “Semiotics” มาจากคำกรีก “Semeion” แปลว่า Sign ส่วนในภาษาไทยมาจากการรวม 2 คำ คือ “สัญลักษณ์” แปลว่าเครื่องหมาย “ศาสตร์” แปลว่าอาวูธ ตำราหรือวิชา¹⁶ สัญลักษณ์ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง สัญลักษณ์กับความหมาย ที่ปรากฏในสังคมที่เราอยู่ เช่น “ใบโพธิ์” โดยสาระแล้วคือใบของต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง แต่ในการรับรู้ความหมายโดยนัยเราจะนึกถึงพุทธศาสนา และการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า แสดงว่าภาพของใบโพธิ์ มีสภาพเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งตามหลักสัญลักษณ์เชื่อว่า ความหมายกับสัญลักษณ์จะมีความเป็นอิสระต่อกันจะผันแปรไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่สัญลักษณ์นั้นเกิดขึ้น เช่น ผู้คนภาคเหนือเมื่อเห็นใบตองตึงจะตีความถึงเครื่องหลังคา หรือวัสดุคลุมสโตเบอร์รี่ ส่วนคนทางอีสานเมื่อเห็นใบตองกุงหรือใบตองตึงกลับตีความเป็นวัสดุสำหรับห่อของ เหตุที่ทั้งสองกลุ่มคนนี้ถึง และตีความไม่เหมือนกันเพราะการมีประสบการณ์ความทรงจำในบริบทสังคมที่ต่างกัน ดังนั้นการอ่านและตีความในสัญลักษณ์ที่เราพบต้องอาศัยบริบททางสังคมวัฒนธรรม และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์นั้นมาใช้ประกอบจึงจะสามารถเข้าใจความหมายที่ถูกต้อง

สัญลักษณ์ เป็นศาสตร์และทฤษฎีที่เหล่านักวิชาการและนักทฤษฎีตะวันตกได้ศึกษาและสร้างขึ้นเพื่อศึกษาระบบการสื่อสารของสังคมวัฒนธรรม Ferdinand de Saussure นักภาษาศาสตร์ชาวสวิส คือผู้วางรากฐานวิชาที่เรียกว่า Semiology หรือ สัญลักษณ์ ตามแนวคิดของ Saussure

¹⁶ไบรอัน แอนโทนี เคอร์เทิน, สัญลักษณ์กับภาพแทนความ, แปลและขยายความจาก Semiotics and Visual Representation แปลโดย เถกิง พัฒโนภาษ, เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2557, เข้าถึงได้จาก www.arch.chula.ac.th/journal/files/article/qyYaZ1mab3Sun103124.pdf

สัญลักษณ์ (Sign) เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง “สัญลักษณ์” หรือ Signifier คือสิ่งที่มีความหมาย กับ “สัญลักษณ์” หรือ Signified คือ ตัวความหมาย

Charles Sanders Peirce นำแนวคิดของ Saussure ปรับขยายให้ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยอธิบายว่า สัญลักษณ์ นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ 3 ส่วน คือ 1.Sign คือ สัญลักษณ์ ใช้แทนสิ่งอื่นเป็นสื่อกลาง นำความคิด 2.Meaning คือ ความหมาย เป็นภาพในใจที่ขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับสัญลักษณ์ 3.Object คือ วัตถุหรือ สิ่งที่สัญลักษณ์อ้างถึง¹⁷ Roland Barthes ผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสัญศาสตร์ที่เรียกว่า “มายาคติ” ได้กล่าวว่า สัญลักษณ์ คือ หน่วยการสื่อความหมายที่ประกอบด้วย รูปสัญลักษณ์ (Signifier) รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส และความหมายสัญลักษณ์ คือสิ่งที่สื่อออกมา ซึ่งกระบวนการทางสัญลักษณ์เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างความคิด (Concept) กับภาพที่เห็น (Image)

ภาพที่ 14 รูปสัญลักษณ์กับความหมาย

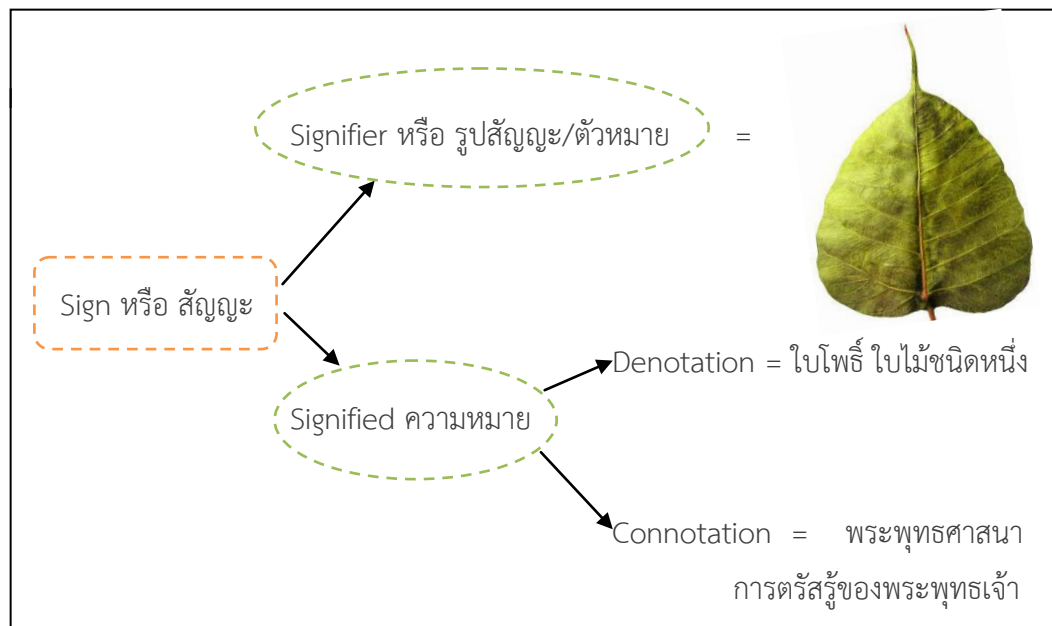
การรับรู้ สัญลักษณ์ สามารถใช้ผัสสะทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส เช่น ผู้ใดที่ได้สวมใส่แหวนไว้ที่นิ้วนางข้างซ้ายทุกคนจะรู้ว่ามิใช่คนสมรสแล้ว ซึ่งแหวนเป็น “สัญลักษณ์” ถูกรับรู้ทางตา หรือสุนัขข้างบ้านตัวหนึ่งจะเห่าทุกครั้งเมื่อได้ยินเสียงกุญแจ แม้ว่ามันจะไม่เห็นตัวผู้วิจัยแต่ก็รู้ว่าผู้วิจัยกำลังมา ในที่นี้เสียงกุญแจคือ “สัญลักษณ์” และถูกรับรู้ทางหู Charles Sanders Peirce แบ่งประเภทของ สัญลักษณ์ ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ Icon หรือ รูปเหมือน สัญลักษณ์ที่เข้าใจได้โดยไม่ต้องตีความเชิงลึก เช่น แผนที่ต่างๆ Index หรือ ดัชนี สัญลักษณ์ที่สามารถบ่งชี้ถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เช่น เมื่อเห็นน้ำทะเลลดลง

¹⁷ไบรอัน แอนโทนี เคอร์เทิน, สัญลักษณ์กับภาพแทนความ.

ฉบับพลันรู้ว่าจะเกิดสึนามิ Symbol หรือ สัญลักษณ์ สัญลักษณ์ที่ต้องมีการตกลง เรียนรู้ร่วมกัน เช่น ป้ายจราจรต่างๆ¹⁸

11. ระดับความหมายของสัญลักษณ์ ตามแนวคิดของ Roland Barthes มีอยู่ 2 ระดับ

1. Denotation เป็นความหมายโดยตรง เข้าใจง่ายตามที่ได้รับรู้
2. Connotation เป็นความหมายโดยนัย ดีความเชิงลึก

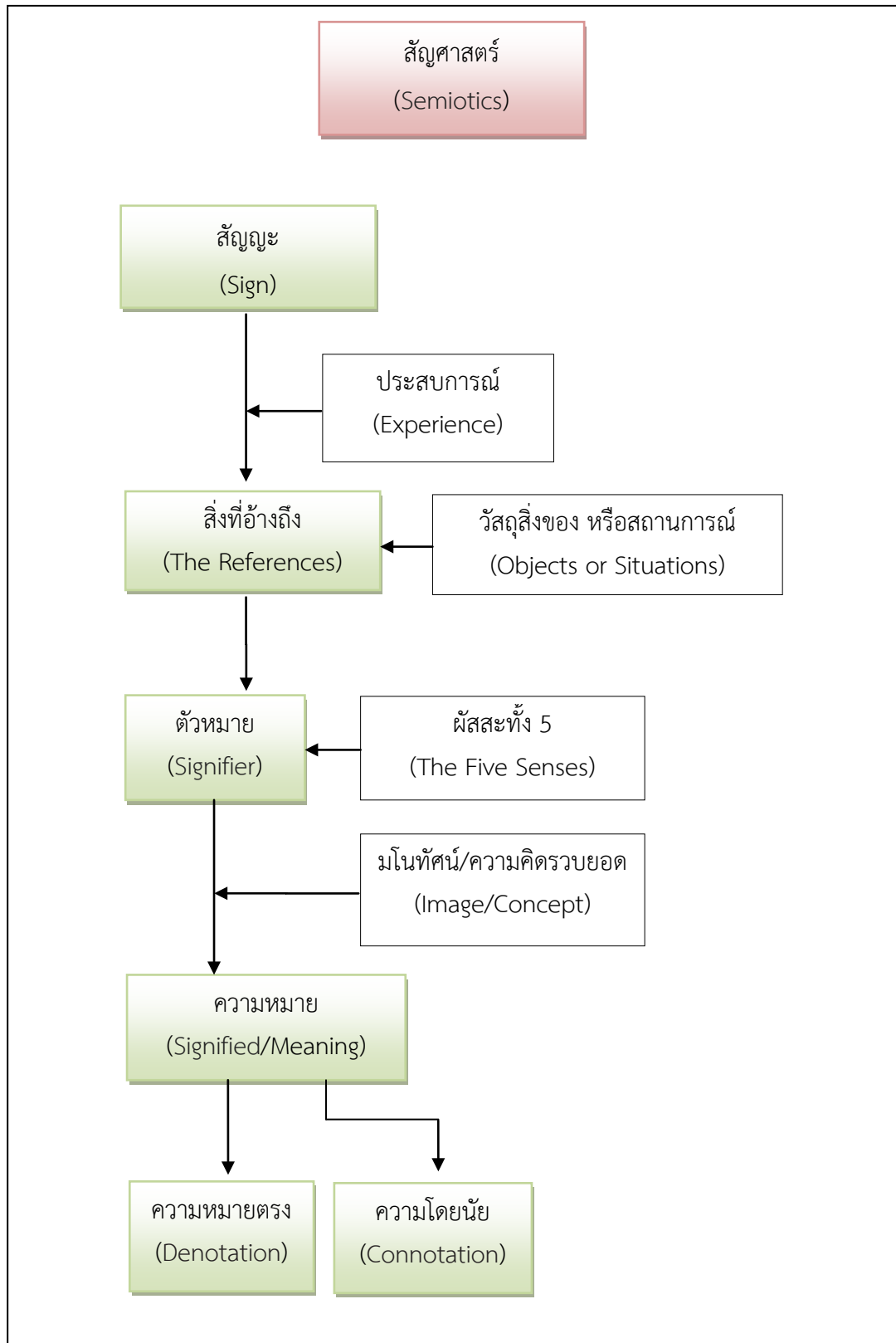

ภาพที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์กับระดับความหมาย

การอ่านและตีความสัญลักษณ์ในทางวิทยาศาสตร์จะอยู่ในระดับขั้นที่หนึ่ง คือ Denotation เป็นความหมายโดยตรงเข้าใจง่ายตามที่ได้รับรู้จากผัสสะทั้ง 5 ของมนุษย์ แต่ในทางศิลปะแล้ว การตีความสิ่งต่างๆ จำเป็นต้องค้นหาความหมายในระดับขั้นที่สอง ที่เรียกว่า Connotation เป็นความหมายโดยนัยเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับสิ่งที่เห็น เข้าใจได้ด้วยการตีความตามประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้จากบริบททางวัฒนธรรมสังคมนั้นๆ ทั้งหมดทั้งหมดตามที่ได้กล่าวมานั้น ทำให้รู้ว่า “สัญลักษณ์” เป็นศาสตร์ว่าด้วยการให้ความหมาย การตีความหมายในสิ่งต่างๆ ที่เราประสบพบเจอ ที่เน้นการสร้างความเข้าใจถึงความหมาย” ของ“สัญลักษณ์” เท่านั้น โดยที่ยังไม่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกใดๆ ของมนุษย์

¹⁸ พงศ์กฤษณี พลเลิศ, “บทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้อง อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี” (งานวิจัยคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2554), 21.

ภาพที่ 16 แผนผังสรุปกระบวนการรับรู้ และเกิดความหมายสัญญาณ

12. ชั้น 5 องค์ประกอบพื้นฐานแห่งชีวิต (The Five Aggregates)

การศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยกฎธรรมชาติด้านเป็นพื้นฐานการประกอบเกิดชีวิตของมนุษย์ คือเบญจขันธ์ หรือชั้น 5 เป็นหลักทฤษฎีในการอธิบายการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลที่มีผลต่อจิตใจผู้วิจัยควบคู่กับสัญศาสตร์ทฤษฎีแห่งตะวันตกในเชิงทฤษฎีเปรียบเทียบ ด้วยเหตุเพราะสัญศาสตร์จะมุ่งเน้นไปที่ความหมายของสิ่งต่างๆ มิได้หมายรวมถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจที่มีต่อสิ่งนั้นๆ ขณะทำงานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นไปที่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชิ้นงานกับจิตใจของผู้วิจัย “ชั้น” คือ กองหมวดหมู่ในทางพุทธศาสนาหมายถึงร่างกายของมนุษย์ เป็นการแยกร่างกายออกตามสภาพ 5 ส่วน คือ 1. รูปขันธ์ (Corporeality) คือฝ่ายรูปธรรมทั้งหมด 2. เวทนาขันธ์ (Sensation) คือความรู้สึก 3. สัญญาขันธ์ (Perception) คือความจำ 4. สังขารขันธ์ (Mental Formations) คือเครื่องปรุงจิต ความคิด 5. วิญญาณขันธ์ (Consciousness) คือการรับรู้ทางประสาททั้ง 5 และทางใจ¹⁹ โดยรูปขันธ์นั้นมีสภาพทางกายภาพ มีลักษณะเป็นรูปธรรม ส่วนเวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และวิญญาณขันธ์ เป็นนามขันธ์ หรือนามธรรม

ในการศึกษาวิจัยสำหรับวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยจะเน้นที่นามขันธ์ทั้งสี่ โดยการศึกษาจากเอกสารหนังสือต่างๆ เพื่อใช้เป็นหลักการอธิบายการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลต่อการปฏิสัมพันธ์กับผู้วิจัย โดยมีใจความสรุป ดังนี้ “เวทนาขันธ์” คือการเสพรสของอารมณ์ความรู้สึกต่อสิ่งทีรับรู้ จะเกิดขึ้นเมื่อมีการรับรู้ อาจเป็นความรู้สึกสุขใจ สบายใจ ดีใจ ทุกข์ใจ หรือเฉยๆ “สัญญาขันธ์” คือการจำได้ การหมายรู้ เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการคิด ด้วยการเทียบเคียงระหว่างประสบการณ์เก่าหรือความรู้เก่ากับประสบการณ์ใหม่หรือความรู้ใหม่ ถ้าข้อมูลทั้งสองตรงกันก็จะเกิดการจำได้ รู้จัก “สังขารขันธ์” คือเครื่องปรุงแต่งความคิดส่งผลต่อพฤติกรรม การพูด และการกระทำ รวมทั้งสภาวะของจิต เช่น คนที่มีพฤติกรรมคิดมาก กังวลใจ แสดงว่าสังขารขันธ์ของเขาทำงานมากและมีผลต่อสภาพจิตใจด้วยเช่นกัน “วิญญาณขันธ์” คือ การรับรู้ในสิ่งต่างๆ ที่เข้ามากระทบผัสสะของมนุษย์ เช่น เมื่อเรารู้สึกสบายแล้วเกิดการรู้ว่าเป็นสุข นั่นคือการทำงานของวิญญาณขันธ์ เป็นต้น กิจกรรมของนามขันธ์ทั้ง 4 เป็นกระบวนการทำงานทางจิต โดยกิจกรรมดังกล่าวนี้จะมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น เมื่อเราได้ยินเพลงโปรดแล้วมีความรู้สึกชอบใจ คือ สุขเวทนา เกิดการรู้แจ้งในอารมณ์ว่าเป็นความสุขใจจากการได้ฟังเพลง คือ วิญญาณ จากนั้นทำให้จำได้ว่าเป็นเพลงที่เคยร่วมร้องกับแม่ คือ สัญญา แล้วเกิดการคิดปรุงแต่งจิตให้เกิดความอิมเมจใจ คือ สังขาร เป็นต้น

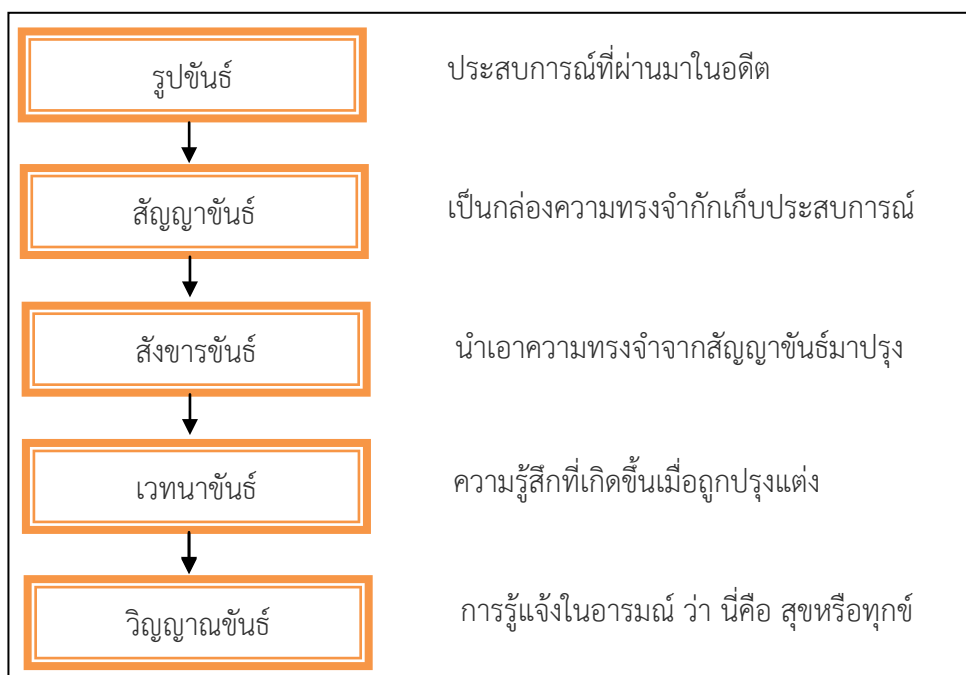
¹⁹ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**, พิมพ์ครั้งที่ 39 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557), 14-17.

13. หลักการทำงานของขั้น 5 เกี่ยวกับความทุกข์และสุขของชีวิตมนุษย์

สภาวะจิตที่เกิดขึ้นภายในใจอาจเป็นได้ทั้งความสุขหรือความทุกข์ ขึ้นอยู่กับต้นเหตุที่รับรู้ นั้นมีลักษณะเป็นปัญหาหรือไม่ ทั้งนี้ชีวิตของมนุษย์ทุกคนย่อมต้องพบกับความทุกข์และความสุขปะปนกันไปไม่มีใครมีแต่ความทุกข์หรือสุขเพียงอย่างเดียว อาจารย์ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์ จากชมรมพาตัวใจกลับบ้าน เป็นตัวอย่างการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาในเรื่องขั้น 5 มาใช้เพื่ออธิบายถึงกระบวนการทำงานของจิตใจมนุษย์ ก่อเกิดความคิด ความจำ ความรู้สึก ท่านได้อธิบายถึงการงานขั้น 5 ด้วยสื่อการสอนที่ทำให้เข้าใจได้ง่าย โดยกล่าวถึงเหตุหรือช่องทางแห่งทุกข์ว่า

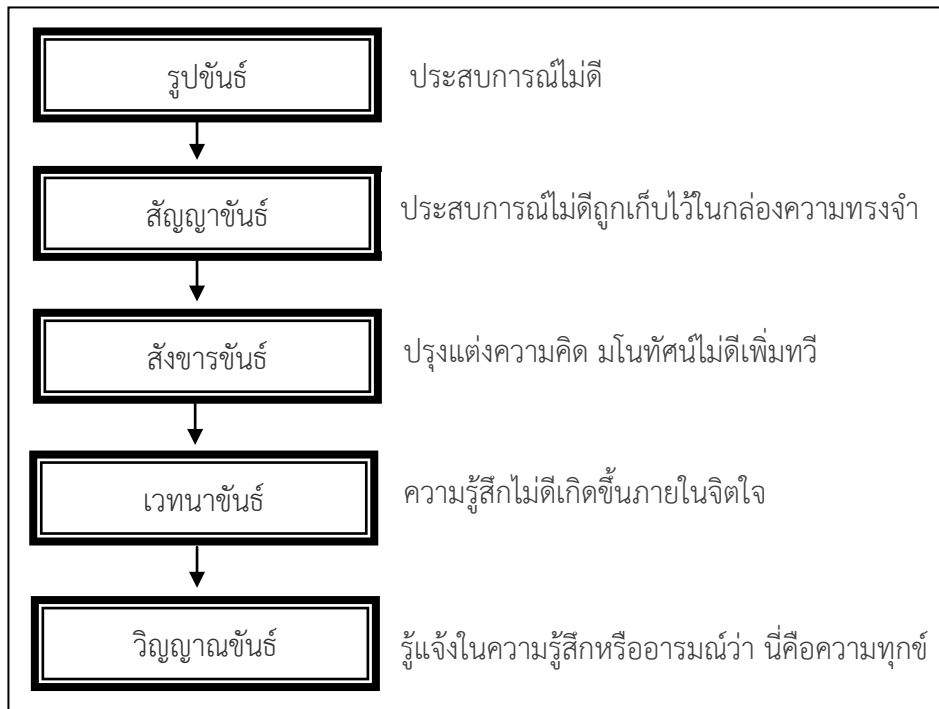
ปัญหาชีวิตทุกอย่างจะแทรกมากับความคิด ความจำความรู้สึก เมื่อคนเราผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตมาด้วยความทรงจำทั้งดีและไม่ดี ความจำเหล่านี้ก็จะถูกเก็บไว้ที่สัญชาตญาณหรือความจำจะทำงานร่วมกับความคิด ซึ่งเป็นสัญชาตญาณ จะเอาข้อมูลจากกล่องความทรงจำและเริ่มกระบวนการใส่เครื่องปรุงเพิ่ม ทำให้เราคิดวุ่นกับปัญหาเกิดขึ้นแต่หนักกว่าเดิม เพราะความคิดเครื่องปรุงที่ใส่เพิ่มเข้าไป ทำให้คนทั้งโลกคิดมากจนฟุ้งซ่านและเป็นทุกข์ เมื่อจำเหตุการณ์ของปัญหาได้ และการคิดมากคิดฟุ้งซ่านอยู่กับปัญหาความกังวลใจ ความทุกข์ใจจึงเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการทำงานของเวทนาขั้น หรือความรู้สึก นี่คือการงานของทั้ง 3 ขั้น ความคิด ทรงจำ ความรู้สึก คือ ตัวพาหะนำเอาความทุกข์ใจ กลุ้มใจจากโลกภายนอก สู่ภายในใจของเรา ทำให้เกิดสภาวะหนักใจ กลุ้มใจ เป็นทุกข์แก่ตัวใจหรือวิญญาณขั้นหรือธาตุ²⁰

²⁰ ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์, การทำงานของขั้น 5 ฉบับการ์ตูน ตอนที่ 1, เข้าถึงเมื่อ

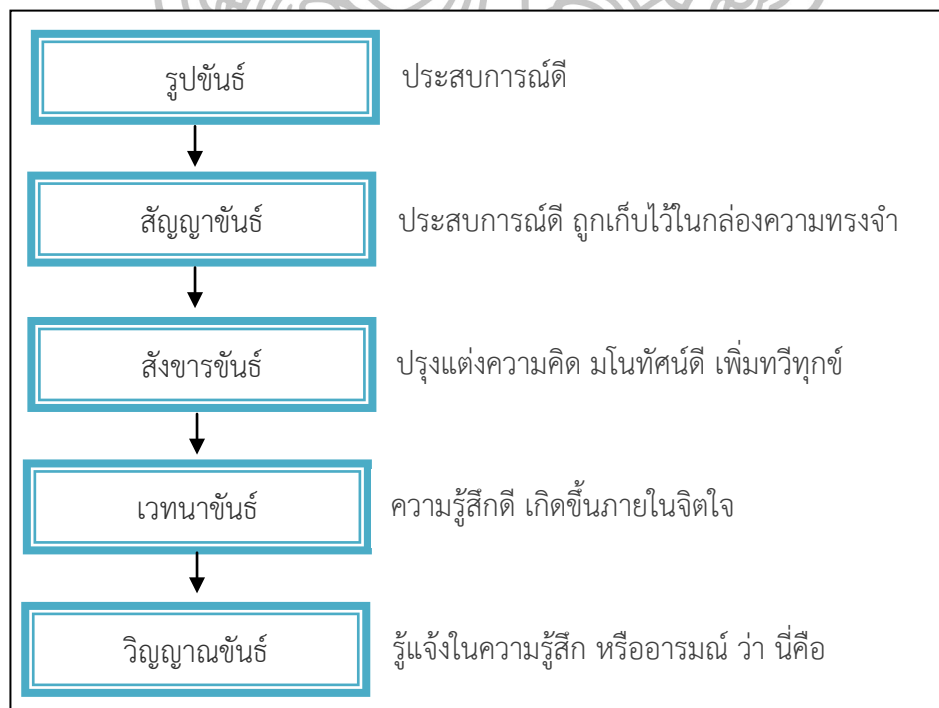

ภาพที่ 17 แผนผังแสดงการทำงานขั้น 5 ตามแนวคิดของสุภวรรณ พิพัฒนพรณวงศ์
ที่มา : ปรับปรุงจาก สุภวรรณ พิพัฒนพรณวงศ์, **การทำงานของขั้น 5 ฉบับการ์ตูน ตอนที่ 1**,
เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ZUkq2dHWslk>

จากแผนผังและข้อมูลสรุปได้ว่า รูปคือตัวกาย เวทนาคือความรู้สึก สัญญาคือความจำ
สังขารคือความคิด วิญญาณ คือการรู้แจ้งอารมณ์ ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส
การรู้สัมผัสทางกาย และการรู้อารมณ์ทางใจ จากบทเรียนที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า ต้นเหตุหรือช่องทาง
แห่งทุกข์นั้นมาจากความจำหรือสัญญาขั้น ความคิดหรือสังขารขั้น และความรู้สึกคือเวทนาขั้น
ในทำนองเดียวกันหากเราคิดกลับกันตามหลักธรรมชาติของชีวิต คือ เมื่อมีเกิดก็มีดับ ทุกสิ่งเป็นอนิจจัง
ความมืดสว่าง ความทุกข์สุขเป็นของธรรมดาคู่กันทำให้เห็นว่า 3 นามขั้น คือ สัญญาขั้น สังขารขั้น
และเวทนาขั้น ย่อมเป็นต้นเหตุหรือช่องทางแห่งการเกิดสุขเช่นกัน แผนผังต่อไปนี้จะอธิบายถึง
กระบวนการเกิดความทุกข์ และความสุขของชีวิตมนุษย์ตามหลัก ขั้น 5

ภาพที่ 18 แผนผังแสดงหลักการทำงานของขันธ์ 5 ในเชิงลบเกิดเป็นทุกข์

ภาพที่ 19 แผนผังแสดงหลักการทำงานของขันธ์ 5 ในเชิงบวกเกิดเป็นสุข

14. สรุปทฤษฎีการเปรียบเทียบสัญลักษณ์กับขั้น 5

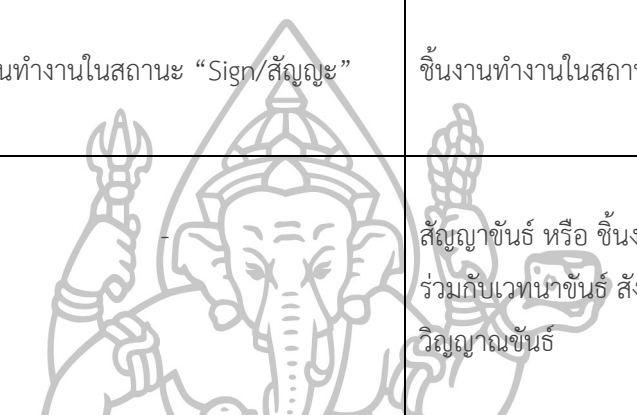
จากที่กล่าวมา “สัญลักษณ์” กับ “สัญลักษณ์” ในขั้น 5 มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันในการทำงานที่ต่างก็มีประสบการณ์เป็นพื้นฐาน และใช้อายตนะเป็นสื่อกลางในการรับรู้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างถึงความคล้ายคลึงระหว่าง สัญลักษณ์ กับ สัญลักษณ์ สามารถอธิบายหลักการการทำงานของสัญลักษณ์ด้วยขั้น 5 ยกตัวอย่าง เช่น รูปเครื่องหมายบวกสีแดงเมื่อถูกติดอยู่ข้างรถทุกคนจะรู้ว่าเป็นรถพยาบาล เพราะมีประสบการณ์มาแล้วถึงความหมาย ซึ่งการรับรู้ความหมายเครื่องหมายบวกสีแดงนี้ เป็นการหมายรู้ใน “รูปสัญลักษณ์” คือ การจำรูปได้ การหมายรู้รูป ดีความโดยใช้ความจำทางตา เรียกว่า “จักขุสัญลักษณ์” หรือสุนัขข้างบ้านตัวหนึ่งจะเห่าทุกครั้งเมื่อได้ยินเสียงกุญแจ แม้ว่ามันจะมองไม่เห็นตัวผู้วิจัยก็ตาม แต่ก็รู้ว่าผู้วิจัยกำลังมา การรับรู้ถึงการมาของผู้วิจัยนั้น เป็นการหมายรู้ในรูปแบบ “สัทสัญลักษณ์” คือ การจำเสียงได้ การหมายรู้เสียง โดยใช้ความจำทางหู เรียกว่า “โสตสัญลักษณ์”

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปในเบื้องต้นว่า สัญลักษณ์และสัญลักษณ์ ต่างใช้การเทียบเคียงประสบการณ์เก่า กับประสบการณ์ใหม่ในการตีความ ใช้รูปสัญลักษณ์หรือรูปขั้น เป็นตัวแทนสิ่งอื่น เป็นสื่อกลางนำความคิด ใช้อายตนะในการรับรู้สิ่งเร้าจากโลกภายนอกเช่นกัน ส่วนความแตกต่างระหว่าง สัญลักษณ์กับขั้น 5 คือ สัญลักษณ์ ศาสตร์ว่าด้วยค้นหาและให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ ขณะที่ขั้น 5 หลักธรรมที่มุ่งเน้นถึงกระบวนการเกิดความรู้สึกลึกภายในจิตใจของมนุษย์

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และขั้น 5 กับเครื่องประดับส่วนบุคคล

	เครื่องประดับส่วนบุคคล
สัญลักษณ์	<ol style="list-style-type: none"> Object หรือ รูปสัญลักษณ์ คือ ชิ้นงานเครื่องประดับส่วนบุคคลมีสถานะเป็นวัตถุจับต้องได้ Sign หรือ สัญลักษณ์ คือ ตัวแทนของวัฒนธรรมใบตองตึง เป็นสื่อกลางนำความคิดเข้าสู่โลกอดีต
ขั้น 5	<ol style="list-style-type: none"> รูปขั้น คือ ชิ้นงานเครื่องประดับส่วนบุคคลมีสถานะเป็นวัตถุจับต้องได้ สัญลักษณ์ คือ ตัวแทนของวัฒนธรรมใบตองตึง เป็นสื่อกลางนำความคิดเข้าสู่โลกอดีต ทำให้จำรูป เสียง กลิ่น พื้นผิว เรื่องราวกิจกรรมใบตองตึงได้ เวทนาขั้น สังขารขั้น และวิญญาณขั้น จะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่อธิบายหลักการการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลกับจิตใจผู้วิจัย หรืออธิบายการรับรู้ความรู้สึกของมนุษย์

ตารางที่ 4 กระบวนการแทนค่าเครื่องประดับฐานะสัญลักษณ์ และชั้น 5

	สัญลักษณ์	ชั้น 5
	ชิ้นงานมีสถานะเป็น “รูปสัญลักษณ์”	ชิ้นงานมีสถานะเป็น “รูปชั้น”
เครื่องประดับ ส่วนบุคคล	ชิ้นงานทำงานในสถานะ “Sign/สัญลักษณ์”	ชิ้นงานทำงานในสถานะ “สัญลักษณ์ชั้น”
		สัญลักษณ์ชั้น หรือ ชิ้นงาน ทำงาน ร่วมกับเวทนาชั้น สังขารชั้น และ วิญญาณชั้น

จากตารางทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่า การตีความเครื่องประดับส่วนบุคคลระดับเบื้องต้นตามแนวทางสัญลักษณ์จะมีสภาพเป็นวัตถุ คือ รูปสัญลักษณ์ หรือ รูปชั้น ตามหลักชั้น 5 ส่วนการตีความในระดับลึกลงไปสัญลักษณ์จะเข้าถึงหรือมุ่งหมายแต่ความเข้าใจในระดับความหมายเท่านั้น ส่วนชั้น 5 จะมุ่งอธิบายกระบวนการเกิดความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้ระดับจิตใจ ชั้น 5 จึงมี ข้อ 3 คือ เวทนาชั้น สังขารชั้น และวิญญาณชั้น แต่ไม่มีในส่วนของสัญลักษณ์

การศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ และเปรียบเทียบทฤษฎี “สัญลักษณ์” กับ “ชั้น 5” ท้ายที่สุดแล้วผู้วิจัยพบว่า สัญลักษณ์ตามหลักวิชาตะวันตกจะพูดถึงเรื่องการตีความ พูดถึงสิ่งต่างๆ กับความหมาย เป็นเรื่องของความเข้าใจในเหตุผลฝ่ายเนื้อหนัง ไม่ได้กล่าวถึงการทำงานฝ่ายจิตใจ ไม่ได้อธิบายถึงกระบวนการเกิดดับของความรู้สึกภายในจิตใจ ถึงแม้ว่าทั้งสองหลักการจะมีจุดเริ่มต้นที่เหมือนกัน แต่จุดมุ่งหมายหรือผลลัพธ์ต่างกัน กล่าวคือ สัญลักษณ์ จุดมุ่งหมายคือการตีความให้เข้าใจตรงกันระหว่างผู้ส่งสาร กับผู้รับสาร แต่สำหรับ ชั้น 5 นั้น จะพูดถึงกระบวนการในเหตุและผลของความรู้สึกที่เกิดขึ้น พิจารณาลึกลงไปถึงระดับจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง ชั้น 5 องค์ประกอบแห่งชีวิตมาเป็นแนวทางในการอธิบายการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลที่มีผลต่อจิตใจ

15. ทบทวนวรรณกรรมและบทความที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทฤษฎี สัญศาสตร์ และชั้น 5 เพื่ออธิบายหลักการทำงานของเครื่องประดับที่มีผลต่อจิตใจ

15.1 วรรณกรรมเกี่ยวกับสัญศาสตร์

15.1.1 โรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) “มายาคติ”(Mythologies) และ “สัญศาสตร์วรรณกรรม”

การมองเห็นเพียงรูปลักษณะที่อยู่ตรงหน้าหรือเพียงแต่ประโยชน์ใช้สอยจากของสิ่งนั้น แสดงถึงการไม่เห็นความหมายแฝงที่มีอยู่ นั่นยังไม่ใช่ ความเจริญจนถึงขั้นสูงสุดของวัฒนธรรมมนุษย์ ความเจริญขั้นสูงสุดของเผ่าพันธุ์มนุษย์ ก็คือ การมีสติปัญญาสูงเกินกว่าการมีหรือใช้แค่สัญชาตญาณเป็นเครื่องนำทางชีวิต²¹

ประโยคแรกเริ่มของบทความนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเข้าใจกันเอง ในการอ่านบทความนี้ทำให้ทราบว่า มนุษย์ใช้ความฉลาดสร้างสัญลักษณ์และใช้มัน ซึ่งท้ายที่สุดมนุษย์กลับตกเป็นเหยื่อของสิ่งที่ตนสร้างขึ้นมา ตัวอย่างเช่น มีผู้คนมากมายนิยมใช้โทรศัพท์ยี่ห้อดังบางยี่ห้อที่มีราคาแพง ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วประโยชน์ที่ได้รับคือการสื่อสาร อาจมีความบันเทิงบ้าง และที่ปฏิเสธไม่ได้ คือทั้งแพงหรือถูกเมื่อตกพื้นหรือตกน้ำแล้วมักจะพังเสียหายเหมือนกัน แต่ผู้คนในสังคมก็ยังคงตกเป็นทาสของสัญลักษณ์แห่งตราสินค้าที่ถูกสร้างขึ้นอยู่ดี หลายคนบอกว่ามีสิ่งเหล่านี้เพื่อยกระดับฐานะทางสังคมซึ่งเป็น “มายาคติ” ที่ตนสร้างขึ้นให้คนรอบข้างยอมรับนั่นเอง โรล็องด์ บาร์ตส์ ได้เขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์ ชื่อ “มายาคติ (Mythologies)” แปลโดย วรรณพิมล อังคศิริสรรพ กล่าวว่า “ตัวมายาคตินั้นทำงานด้วยการเข้าไปครอบงำ “ความหมายเบื้องต้น” ของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นความหมายเชิงผัสสะหรือประโยชน์ใช้สอยแล้วทำให้มันสื่อความหมายใหม่ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นความหมายเชิงค่านิยมอุดมการณ์”

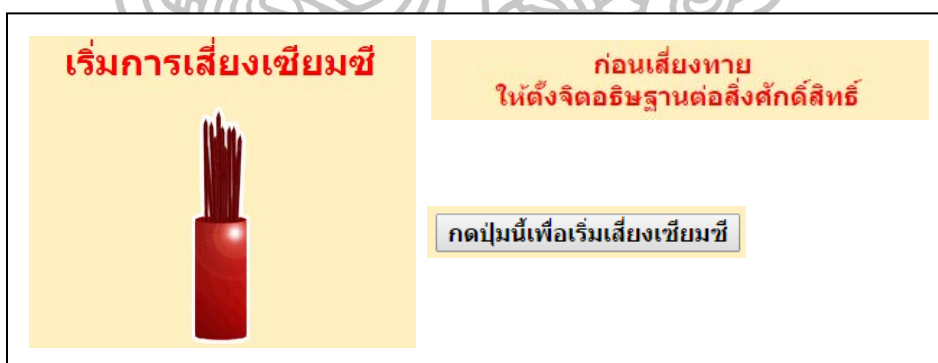
จากการอ่านบทความนี้ช่วยสร้างความกระจ่างในตีความเกี่ยวกับสัญลักษณ์กับความหมายมากขึ้นแม้ว่าโดยรวมแล้วจะคล้ายกับงานเขียนต่างๆ ที่เคยอ่านมา แต่สำหรับบทความนี้มีการใช้สำนวน และตัวอย่างที่อธิบายระบบของสัญลักษณ์อย่างไม่ซับซ้อนเข้าใจง่าย เป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการนำไปใช้ในงานเขียนของผู้วิจัย

²¹เอ็นเอ็น1234 [นามแฝง], โรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) มายาคติ (Mythologies) และสัญศาสตร์วรรณกรรม, เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/nn1234/2010/12/19/entry-1>

15.1.2 ลักษณะพิธีกรรม ความหมายเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ และบทบาทของเซียมซีในสื่อออนไลน์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของเซียมซีในสื่อออนไลน์ ด้วยการวิเคราะห์กลุ่มเว็บไซต์ จำนวน 2 รูปแบบ คือ กลุ่มที่อ้างอิงความศักดิ์สิทธิ์ กับกลุ่ม ไม่มีการอ้างอิงความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งพบว่า ทั้ง 2 กลุ่ม จะมีการเลือกใช้สัญลักษณ์ 2 รูปแบบประกอบกัน คือ สัญลักษณ์ที่อ้างอิงมาจากแบบดั้งเดิมจะมีลักษณะการใช้สิ่งที่มีอยู่จริงบนโลกแล้วนำมาแปลงเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์ เช่น ภาพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และภาพกระบอกเซียมซี ส่วนสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นใหม่ เช่น คำอธิบาย ท่าเตื่อนต่างๆ ซึ่งรูปแบบเซียมซีออนไลน์แบบอ้างอิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะมีการใช้สัญลักษณ์แบบเดิมควบคู่กับสัญลักษณ์ใหม่ ส่วนเซียมซีออนไลน์แบบไม่อ้างอิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นจะเน้นการใช้สัญลักษณ์แบบใหม่มากกว่า มีการใช้ชุดสัญลักษณ์บนหน้าเว็บไซต์เพื่อสื่อความหมายถึงความศักดิ์สิทธิ์ประกอบด้วยรหัสสีจันภาษาที่เป็นข้อความลายลักษณ์อักษร และรหัสอวัจนภาษา ได้แก่ สี ภาพ เมื่อใช้หลักสัญศาสตร์วิเคราะห์บทบาทเซียมซีออนไลน์ พบว่า มี 3 บทบาท คือ ด้านศาสนา เช่น การสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ด้านสื่อมวลชน คือ การเน้นย้ำถึงวัฒนธรรมของคนไทยในเรื่องความเชื่อในโชคชะตา และ ด้านประโยชน์และความพึงพอใจ ได้แก่ สะดวก รวดเร็ว ง่าย และบันเทิง จากการศึกษาวิจัยนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงบทบาทอันหลากหลายและวิธีการใช้สัญลักษณ์ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ในปัจจุบัน²²

ภาพที่ 20 ตัวอย่างเว็บไซต์เซียมซีออนไลน์

ที่มา : ดิดีจั่ง [นามแฝง], เซียมซี เสี่ยงเซียมซี ทำนายเซียมซี, เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://zodiac.deedeejang.com/ziamzee/index.php>

²² สุปรียา หัสชู, “ลักษณะพิธีกรรม ความหมายเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ และบทบาทของเซียมซีในสื่อออนไลน์” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), 290.

15.1.3 สมัญญาแห่งดอกกุหลาบ (THE NAME OF THE ROSE)

สมัญญาแห่งดอกกุหลาบ เป็นนิยายแนว “รหัสคดี” สมัยยุคกลางของยุโรป ว่าด้วยเรื่องราวของศาสนจักร นักบวช จักรพรรค และการฆาตกรรม เพื่อค้นหาความจริง วรรณกรรมได้มีการซ่อนความลับ รหัส และสัญลักษณ์ไว้มากมายตลอดทั้งเรื่อง ไม่เว้นแม้แต่ชื่อเรื่อง “กุหลาบ” ก็มีความหมายแอบแฝงอยู่ในสัญลักษณ์ ซึ่งสุดแล้วแต่ผู้อ่านจะตีความไปอย่างไรตามความรู้ และประสบการณ์ที่มีมา อีกทั้งยังเป็นนิยายรหัสคดีอิงประวัติศาสตร์แนวเผชิญภัยที่ใช้อาวุธทางปัญญา คือ การโต้เถียง เข้าห้าหน้ากัน มีการใช้สัญลักษณ์เพื่อกระตุ้นการตีความทำให้ผู้อ่านได้เข้าไปสู่ดินแดนแห่งสัญลักษณ์เชิงปรัชญา เป็นสัญลักษณ์แทนค่าสิ่งอื่นที่แฝงอยู่ในเนื้อหาของหนังสือ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ได้นิยาม สมัญญาแห่งดอกกุหลาบ ว่าเป็นเหมือนรหัสคดีเชิงปรัชญา หลังสมัยใหม่ ว่าด้วยสัญศาสตร์ทางวรรณกรรม ด้วยการวางเนื้อเรื่องและระดับการตีความไว้หลายชั้นทำให้สามัญชนทั่วไปอาจอ่านเพียงแค่ความสนุก หรือปัญญาชนอ่านเพื่อการศึกษาเชิงวิชาการได้ เพราะผู้อ่านสามารถตีความตามเข้าใจของตนได้ จากการอ่านเนื้อหาและบทความวิจารณ์ รวมทั้งการชมวิดิทัศน์จากช่อง youtube.com ทำให้ผู้วิจัยเกิดความกระฉ่างในการตั้งสมมติฐานและการไขรหัสของสัญลักษณ์มากขึ้น²³

ภาพที่ 21 สมัญญาแห่งดอกกุหลาบ THE NAME OF THE ROSE

ที่มา : UMBERTO ECO, สมัญญาแห่งดอกกุหลาบ The Name of the Rose, เข้าถึงเมื่อ 12

ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://readery.co/9786169007630>

²³ อุมเบร์โต เอโก, สมัญญาแห่งดอกกุหลาบ แปลจาก THE NAME OF THE ROSE, แปลโดย ภักวดี วีระภาสพงษ์ จากฉบับแปลภาษาอังกฤษของวิลเลียม วีเวอร์, เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://blogazine.pub/blogs/bookgarden/post/725#sthash.0XMQquv2.dpuf>

15.1.4 บทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่า ห้อง อ.บางปลาหม้า จ.สุพรรณบุรี

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิง วัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจกับ ตัวบท (Text) ซึ่งในที่นี้ได้แก่ สื่อพื้นบ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ บทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ น่าสนใจ และสอดคล้องกับแนวคิดสัญญาวิทยา อันได้แก่ ลักษณะตลาดโบราณ เรือนสองชั้น ร้านขายของเก่า ร้านขนมไทยที่ใช้กรรมวิธีแบบดั้งเดิม รวมทั้ง “หอดูโจร” สถาปัตยกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เมื่อเราพิจารณาภายใต้บริบทของสังคม จะพบว่า สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็น “สัญญา” ที่แสดงถึง คุณค่าต่างๆ ของชุมชนนี้ไว้อย่างน่าสนใจ จากการใช้กระบวนการวิเคราะห์ความหมายของสื่อ พื้นบ้านเชิงสัญญาเพื่อค้นหาคุณค่าและความหมายที่ซ่อนอยู่ ผลการวิจัยพบว่า มีคุณค่าความหมาย เชิงสัญญา 3 ประการ คือ ประการแรก เป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และตำนานต่างๆ ประการที่สอง คุณค่าวัฒนธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง เช่น วิธีการผลิต แบบดั้งเดิม รวมทั้งสถาปัตยกรรมเก่าแก่ และประการสุดท้าย คือ คุณค่าทางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทย-จีน และยึดถือจารีตประเพณีของสังคม อันเป็นแนวความคิดที่ซ่อน เร้นอยู่ในสื่อพื้นบ้าน ส่วนรูปแบบการสื่อความหมายถึงสัญญาพบว่า สื่อพื้นบ้านมีลักษณะการสื่อ ความหมายโดยนัยเป็นหลัก ต้องอาศัยการตีความเชิงลึกร่วมกับบริบททางสังคมจึงจะเข้าใจ ความหมายที่แท้จริง²⁴

²⁴ พงศ์กฤษภูมิ พลเลิศ, “บทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ตลาดเก่าห้อง อ.บางปลาหม้า จ.สุพรรณบุรี” (งานวิจัยคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2554), 3.

15.1.5 สัญศาสตร์กับภาพแทนความ

เป็นวรรณกรรมประเภทบทความเล่มแรกที่ถูกวิจัยได้อ่านและศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของ “สัญศาสตร์” ทำให้รู้จักนักวิชาการผู้คิดค้นหลักทฤษฎี ที่มาของคำว่า “Semiotic” การตีความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย องค์ประกอบ ประเภท และบทบาทของสัญศาสตร์ในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งวิธีการนำสัญศาสตร์ไปใช้สำหรับการตีความในทางศิลปะและการออกแบบ เพื่ออธิบายสิ่งที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังภาพ และงานศิลปะที่เห็นอยู่ตรงหน้า แม้ว่าบทความนี้จะป็นงานเขียนที่อ่านแล้วทำความเข้าใจได้ยาก เพราะมีการใช้ภาษาเฉพาะ และสำนวนทางศิลปะค่อนข้างมาก ซึ่งอาจจะยากสำหรับบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้เรียนด้านศิลปะ ยิ่งเป็นเรื่องราวของสัญศาสตร์แล้วยิ่งยากขึ้นอีกชั้น แต่สามารถเข้าใจได้ เมื่ออ่านอย่างช้าๆ อย่างใจเย็น และอาจต้องอ่านหลายรอบเพื่อสร้างความเข้าใจ หรือปรึกษาผู้ที่มีความรู้ด้านนี้ช่วยอธิบาย เนื้อหาในบทความนี้ช่วงแรกจะเป็นเรื่องของนิยามศัพท์ทางสัญศาสตร์ ว่าด้วยความหมาย และที่มาของคำ ลักษณะของสัญศาสตร์ ภูมิหลังของสัญศาสตร์เป็นเรื่องของผู้วางรากฐานวิชา สัญวิทยา (Semiology) คือ เฟอร์ดินองด์ เดอ โซซูร์ Ferdinand de Saussure ชาร์ลส แซนเดอร์ส เพียร์ส Charles Sanders Peirce และสัญศาสตร์กับภาพแทนความในทัศนศิลป์ เป็นการอธิบายถึงวิธีการตีความงานศิลปะเชิงสัญศาสตร์ ยกตัวอย่างเช่น จิตรกรรมสามชิ้น ของ Hieronymous Bosch (1505-6), Paul Cezanne (1873-7) และ Salvador Dali (1946) ที่เป็นเรื่องราวจากพระคัมภีร์ไบเบิล ตอน the Temptation of Saint Anthony ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกันแต่มีวิธีเล่าเรื่องแตกต่างกัน หรือ จิตรกรรมชื่อ Judith Beheading Holofernes (1598-9) ของ คาราวาจิโอ (Caravaggio) โดยอาศัยกรอบวิธีวิพากษ์แบบสตรีนิยม (feminism) และอีกหลายตัวอย่างจากงานศิลปะ รวมทั้งงานออกแบบด้วย ซึ่งท้ายที่สุดแล้วอาจสรุปได้ว่า “สัญศาสตร์มีสาระว่าด้วยธรรมชาติและหน้าที่ของภาษา และว่าด้วยกระบวนการสร้างและเข้าใจ ความหมาย ถึงสิ่งต่างๆ รอบตัวเรา”²⁵

²⁵ ไบรอัน แอนโทนี เคอร์เทิน, *สัญศาสตร์กับภาพแทนความ*, แปลและขยายความจาก *Semiotics and Visual Representation* แปลโดย เถกิง พัฒโนภาษ, เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2557, เข้าถึงได้จาก www.arch.chula.ac.th/journal/files/article/qyYaZ1mab3Sun103124.pdf

15.1.6 โครงการออกแบบเครื่องประดับจากแนวคิดสิ่งสมมุติ

โครงการออกแบบเครื่องประดับจากแนวคิดสิ่งสมมุตินี้ มีการศึกษาหลักการของสัญศาสตร์ (Semiotic) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์เครื่องประดับเช่นเดียวกับงานของผู้วิจัย ทำให้ได้ศึกษาทฤษฎี “มายาคติ” (Mythologies) ของ Roland Barthes เป็นครั้งแรก เป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบเครื่องประดับที่เกิดจากสิ่งสมมุติ ว่าแท้จริงแล้วเครื่องประดับที่เราสวมใส่งู่นั้นเป็นเพียงสิ่งสมมุติที่เกิดขึ้นมาจากระสนิยมหรือการให้คุณค่าแก่วัตถุในเชิงสัญลักษณ์ของผู้คนในสังคมสร้างขึ้นเท่านั้น เพราะมนุษย์นั้นชอบที่จะจัดการกับสิ่งต่างๆ รอบตัว ตีกรอบ ขีดเส้นเสียทุกอย่าง จนเกิดการยึดติดอยู่กับสิ่งสมมุติที่ตนสร้างขึ้น ซึ่งท้ายที่สุดแล้วอาจไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนคือสิ่งที่เป็นจริง หรือสิ่งไหนคือสิ่งสมมุติขึ้น วิธีการฉายแสงผ่านกระจกเงาลงบนร่างกายผู้สวมใส่เกิดจากแนวคิดสิ่งสมมุติที่ทำให้เกิดแบบแผนที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการค้นหารูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับ ส่วนการสร้างสรรค์รูปลักษณ์เครื่องประดับนั้น เป็นการนำเอารูปแบบของเครื่องประดับจากตราสินค้า(brand) ที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมในปัจจุบัน โดยสะท้อนแนวคิดที่ว่า “เรายึดติดอยู่กับคุณค่าทางกายภาพ ความหรูหรา ความมีหน้ามีตาในสังคม ทำให้เราดูเหนือกว่าคนอื่นเมื่อใส่เครื่องประดับที่มีเพชร และอัญมณีมีค่าจนหลงลืมคุณค่าความเป็นเครื่องประดับที่หาได้ส่งผลต่อคุณค่าทางอื่น นอกเหนือจากคุณค่าในจิตใจของผู้สวมใส่งู่นั้น”²⁶

ภาพที่ 22 ผลงานเครื่องประดับจากแนวคิดสิ่งสมมุติ

ที่มา : วรชัย รวบรวมเลิศ, “โครงการออกแบบเครื่องประดับจากแนวคิดสิ่งสมมุติ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์ สาขาวิชาการออกแบบเครื่องประดับ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555)

²⁶วรชัย รวบรวมเลิศ, “โครงการออกแบบเครื่องประดับจากแนวคิดสิ่งสมมุติ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์ สาขาวิชาการออกแบบเครื่องประดับ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 16.

15.1.7 การบริโภคนิยายในนิตยสารสตรีหัวนอก

การบริโภคนิยายในนิตยสารสตรีหัวนอก เป็นบทความที่กล่าวถึง การบริโภคนิยายผ่านการอ่านนิตยสารที่เป็นปรากฏการณ์เชิงสัญลักษณ์ ซึ่งนิตยสารมีบทบาทในการสร้างความหมายและคุณค่าให้แก่กลุ่มผู้อ่าน บทบาทของนิตยสารนั้นเป็นดังกระจกเงาคอยสะท้อนและบันทึกภาพความเป็นไปของสังคม และมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามบริบทของสังคมอยู่ตลอดเวลา เป็นสิ่งชี้แนะทางการแต่งกายตามแฟชั่นผู้หญิงปัจจุบัน ระบุว่าผู้หญิงในอีกซีกโลกหนึ่งอีกสังคมหนึ่งนั้นมีวิถีคิด วิถีทางเป็นอย่างไร ตัวอย่างนิตยสารเหล่านี้ ได้แก่ Elle, Madam Figaro, Cosmopolitan, Cleo เป็นต้น เมื่อใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์มาตีความภาพหญิงสาวบนปกหน้านิตยสาร แสดงให้เห็นถึง สัญลักษณ์ของ ผู้หญิงยุคใหม่ที่มีความมั่นใจ ทันสมัย มีสไตล์เฉพาะตัว จัดว่าเป็นความหมายทั่วไป (Denotative Meaning) กับความสุขและสำเร็จที่กำลังจะเกิดขึ้นกับผู้อ่านนิตยสารเหล่านี้ คือความหมายแฝง (Connotative Meaning) ที่ “นิตยสารสตรีหัวนอกได้สร้างภาพผู้หญิงในอุดมคติให้เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน...จนกลายเป็นมายาคติ ว่าผู้หญิงในยุคสมัยใหม่นั้นต้องสวย...ทันสมัยโดยใช้ภาพของดารา นักร้อง นางแบบต่างประเทศเป็นตัวแทนของภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้น”²⁷ เนื้อหาได้บรรจุเรื่องราวชีวิตคนทั่วไป ทั้งเรื่องความสุข สนุกสนาน ความเศร้า คุณค่าชีวิต และครอบครัว ทำให้ผู้อ่านรู้สึกดี เข้าใจถึงความเป็นจริง และความไม่แตกต่างกันในชีวิต เกิดการยอมรับและเข้าใจผู้อื่น จนกล่าวได้ว่าทุกวันนี้ผู้ผลิตและสร้างนิตยสารมิได้สรรสร้างเพียงวัตถุเท่านั้นแต่ยังสร้างสัญลักษณ์ขึ้นด้วยเหตุผลที่ว่า มนุษย์จะไม่บริโภคเพียงเพราะความต้องการทางวัตถุอีกต่อไป หากแต่จะบริโภคเพราะ “ความต้องการทางสัญลักษณ์” เพราะสัญลักษณ์จะกระตุ้นให้มนุษย์เกิดความต้องการไม่มีที่สิ้นสุดไร้ขีดจำกัด นี่คืออีกหนึ่งวรรณกรรมที่บ่งชี้ว่า สัญลักษณ์ นั้นได้มีบทบาทในหลากหลายทางวัฒนธรรม ทุกแง่มุมของสังคม และส่งผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมากในปัจจุบัน

²⁷ เพ็ญพักตร์ ศิริไตรรัตน์, “การบริโภคนิยายในนิตยสารสตรีหัวนอก,” วารสารนักบริหาร 31, 2 (เมษายน - มิถุนายน 2554): 136-145.

15.1.8 สัญลักษณ์และความหมายที่แปรเปลี่ยน

บทความเรื่อง “สัญลักษณ์และความหมายที่แปรเปลี่ยน” ได้กล่าวถึง การแปรเปลี่ยนความหมายของสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการตีความตามภายใต้วัฒนธรรมและบริบทที่ต่างกันของสังคม โดยวิเคราะห์และค้นหาความหมายตามแนวคิดเรื่อง “มายาคติ” ของ โรลิ่งด์ บาร์ตต์ ด้วยว่าพัฒนาการของมนุษยชาติเกิดขึ้นจากการสร้างระบบสัญลักษณ์ที่เป็นผลงานอันชาญฉลาดของมนุษย์ แต่แล้วมนุษย์กลับตกเป็นเหยื่อในสิ่งที่ตนสร้างขึ้นเสียเอง ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีศึกษาเครื่องหมาย “สวัสติกะ” สัญลักษณ์แห่งเทพเจ้า ความเชื่อ ความศรัทธา และความดีงามที่ไม่มีวันหยุดนิ่ง ได้แปรเปลี่ยนไปเป็นเครื่องหมายของความรุนแรง และการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ชาวฮิวของนาซี โดยฮิตเลอร์ มีเจตนาใช้เครื่องหมายสวัสติกะเป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงถึงอำนาจของตน และในที่สุดความหมายใหม่ได้ถูกสร้างภายใต้ความทรงจำและค่านิยมในสังคมปัจจุบัน จากเหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าสัญลักษณ์นั้นมันไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกับความหมาย เราจึงไม่สามารถให้ความหมายที่เด็ดขาดหรือสมบูรณ์ได้ การตีความจึงให้ความอิสระกับผู้ตีความ ซึ่งสามารถสร้างความหมายได้อย่างไม่จบสิ้น และคำถามที่ว่าเหตุใดความหมายของสัญลักษณ์นี้เปลี่ยนไป จำต้องพิจารณาถึงสภาพสังคมในอดีตที่เต็มไปด้วยความเชื่อศรัทธาในสิ่งลึกลับ และศาสนา ซึ่งให้เห็นถึงพลังแห่งธรรมชาติ และความดีงาม เมื่อเวลาผ่านไปสังคมมนุษย์มีแต่การแข่งขัน แย่งชิงอำนาจ จึงทำให้ความหมายของเครื่องหมายดังกล่าวเปลี่ยนไปด้วย เนื่องจากสัญลักษณ์จะแสดงนัยตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไปตาม เวลา เหตุการณ์ บ้านเมือง รวมทั้งสิ่งใดๆ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม จนอาจทำให้ลบความหมายเก่าก่อนออกไปจนหมดสิ้น ซึ่งกระบวนการแปรเปลี่ยน อำพราง บิดเบือน ถึงการรับรู้ฐานะของสัญลักษณ์ในสังคมว่า “เป็นเรื่องของธรรมชาติเป็นสิ่งที่ปกติธรรมดา ถูกเรียกว่า การกระบวนการสร้างมายาคติ และเรียกสิ่งที่เป็นผลลัพธ์หรือผลผลิตของกระบวนการนี้ว่า มายาคติ (Myth)” และนี่เป็นอีกหนึ่งวรรณกรรมที่กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของสัญลักษณ์ที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์ส่งผลต่อวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะเมื่อสังคมเกิดขึ้นสัญลักษณ์ก็ได้ถือกำเนิดขึ้นเช่นกัน²⁸

²⁸ ปรวรรณ ดวงรัตน์, “สัญลักษณ์และความหมายที่แปรเปลี่ยน,” สุทธิปริทัศน์ 28, 88 (ตุลาคม-ธันวาคม 2557): 4 -13.

15.2 วรรณกรรมเกี่ยวกับสัญญาชั้น

15.2.1 ชั้น 5

โดย อาจารย์ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์ ในรูปแบบวิดีโอ ฉบับการ์ตูน ผ่านทาง www.youtube.com กล่าวถึงหลักการทำงานของชั้น 5 เป็นเรื่องของการจัดความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในใจที่เกิดจาก 3 ชั้นในชั้น 5 อันประกอบด้วย เวทนาชั้น คือความรู้สึก สัญญาชั้น คือความจำ สังขารชั้นคือความคิด ที่เป็นช่องทางและการประกอบร่างสร้างความทุกข์แก่จิตใจของมนุษย์ รวมทั้งการรักษาวินยญาณชั้นที่ เรียกว่า ตัวใจ ให้เป็นปกติสุข ด้วยรูปแบบการอธิบายและนำเสนอแบบการ์ตูน ใช้ภาษาและถ้อยคำที่เข้าใจง่าย อีกทั้งยังสร้างความเพลิดเพลินจนระบม ทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจหลักการทำงานของชั้น 5 ตามหลักพระพุทธศาสนาได้โดยง่าย จนได้นำหลักการดังกล่าวมาอธิบายกระบวนการทำงานของจิตใจในเชิงบวก การสร้างความสุข คลายความวิตกกังวล เสริมสร้างกำลังใจภายในจิต²⁹

15.2.2 “ความทรงจำทางพุทธศาสนามีสภาพเช่นใด”

“ความทรงจำทางพุทธศาสนามีสภาพเช่นใด” อาจารย์นิตี ศิริพัฒน์ ได้กล่าวว่า “ความทรงจำ” (Memory) ในทางพุทธศาสนานั้น จะเทียบเคียงได้กับ คำว่า “สัญญา” (Perception) คือ ความจำได้หมายรู้ในอารมณ์ เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งใน “ชั้น ๕” เรียกว่า “สัญญาชั้น” จากการอ่านบทความนี้ ทำให้ได้แค่คิด และไขความกระจ่างเกี่ยวกับสัญญาชั้นว่า เราไม่อาจกล่าวได้อย่างแน่แท้ว่า ทั้ง 2 คำนี้เป็นคำเดียวกัน ด้วยว่า ความทรงจำ หรือ Memory นั้น คือสิ่งต่างๆ ที่คนเราประสบพบเจอแล้วถูกกักเก็บไว้อย่างหนึ่ง มีลักษณะเป็นก้อนประสบการณ์ก้อนหนึ่ง แต่สำหรับ Perception หรือ สัญญาชั้น ที่มีความหมายว่า การจำได้หมายรู้ หรือ การรับรู้ มีลักษณะเป็นเครื่องมือ หรือช่องทางแห่งการรับรู้สิ่งต่างๆ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเกิดอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์³⁰

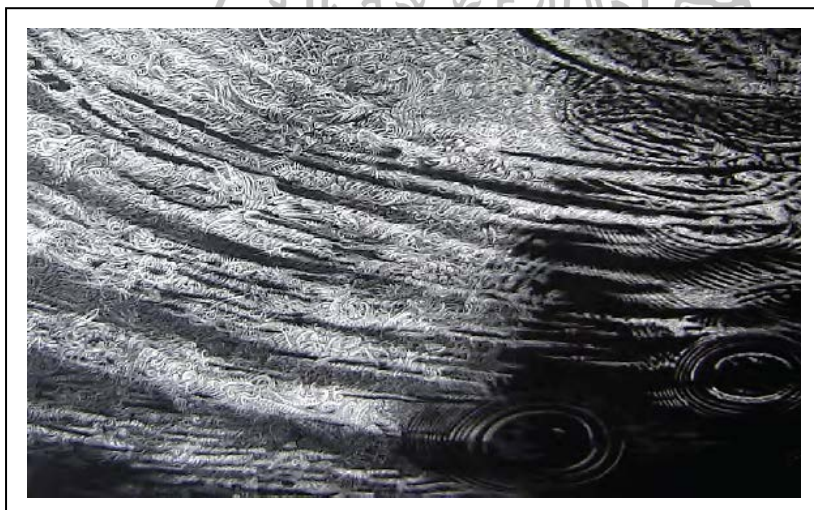
²⁹ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์, การทำงานของชั้น 5 ฉบับการ์ตูน ตอนที่ 1, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ZUkq2dHWslk>

³⁰นิตี ศิริพัฒน์, ความทรงจำทางพุทธศาสนามีสภาพเช่นใด, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก www.siripat.com/FAQS/33.%20How-Buddhist-Memory-Exists-2012.pdf

15.2.3 ห้วงแห่งการก่อเกิดและการเสื่อมสลาย

ผลงานวิทยานิพนธ์หัวข้อเรื่อง “ห้วงแห่งการก่อเกิดและการเสื่อมสลาย” ว่าด้วยการนำเอาศิลปะการวาดเส้นมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยผสานกับแนวคิดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในหลักกรรมไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เพื่อชี้ให้เห็นถึงกฎธรรมชาติ เตือนสติ และการรู้เท่าทันการใช้ชีวิต โดยสื่อผ่านรูปลักษณะวงน้ำกระเพื่อม ปรากฏการณ์ธรรมชาติ พืชพรรณ สัตว์น้ำต่างๆ เพื่อสร้างความสุขสงบ นิ่ง จากภายในจิตใจ เมื่อพิจารณาถึงชีวิตนั้นจะประกอบด้วย ชั้น 5 ซึ่งความทุกข์ในใจนั้นจะถูกสร้างขึ้นมาจากการยึดมั่นถือมั่นในชั้น 5 เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งในการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาผสานเข้ากับธรรมชาติรอบตัวสร้างสรรค์ออกมาเป็นงานศิลปะไทยร่วมสมัยได้อย่างน่าสนใจ³¹

ภาพที่ 23 ผลงานศิลปะร่วมสมัย “ห้วงแห่งการก่อเกิดและการเสื่อมสลาย”

ที่มา : นายสุพร แก้วดา, “ห้วงแห่งการก่อเกิดและการเสื่อมสลาย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554)

³¹ สุพร แก้วดา, “ห้วงแห่งการก่อเกิดและการเสื่อมสลาย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554), 5.

15.2.4 สัญญาดอกไม้

บทความนี้เป็นบทความผลงานศิลปะจากนิทรรศการผลงานสร้างสรรค์ ศิลปกรรมร่วมสมัย “สัญญาดอกไม้” โดยกล่าวว่า “ดอกไม้” มิได้มีความสำคัญกับมนุษย์ในด้านอาหารหรือเป็นยารักษาโรคเท่านั้น แต่ดอกไม้ยังสร้างความผูกพันอันลึกซึ้งกับจิตใจมนุษย์ด้วย การรับชม รับกลิ่น สัมผัสกับดอกไม้แล้วเกิดการค้นพบอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดจากภายในของศิลปินจนเกิดเป็นงานศิลปะร่วมสมัย “สัญญาดอกไม้” “สัญญา” คือส่วนประกอบของชีวิตอย่างหนึ่งที่ทำงานอยู่ภายในจิตใจมนุษย์ด้วยกันอยู่ 5 ส่วน เรียกว่า ชั้น 5 แบ่งเป็น 2 ส่วนหลักคือ รูปชั้น (ดอกไม้) และนามชั้น ได้แก่ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นสาระสำคัญนำพาชีวิตให้เป็นไปตามภาวะทางจิตต่างๆ ทั้งความสุขหรือทุกข์ต่างก็เกิดมาจากชั้น 5 ด้วยการทั้งสิ้น ดอกไม้ธรรมชาติและสัญญา จึงเป็นภาวะหนึ่งภายในจิตใจของมนุษย์โดยเกิดการประสานสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยดำเนินไปตามวิธีแห่งธรรมชาติ และได้เปิดเผยสัจจะแห่งการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นกระบวนการที่เราสัมผัสรับรู้ได้ถึงความจริง ความจริง สามารถกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกและความเข้าใจของมนุษย์ต่อการใช้ชีวิต ด้วยภาษาภาพทางศิลปะผ่านสัญญาในจิตใจ และนำไปสู่ภาวะทางปัญญาของแต่ละบุคคล ซึ่งมนุษย์คือสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวที่มีส่วนประกอบของชีวิตและจิตใจที่ทำงานสอดคล้องกันอย่างลึกซึ้งด้วยความละเอียดอ่อน ซึ่งในสัญญาข้อนี้ได้เกี่ยวเนื่องการดำเนินชีวิตของมนุษย์ คือการหมายรู้ หรือการรับรู้ ทำหน้าที่เชื่อมโยงสาระทางรูปทรงต่างๆ เพื่อนำไปสู่การแปรค่าโดยชั้นขั้นต่อไป จนกระทั่งเข้าสู่ปัญญาญาณ³²

ภาพที่ 24 นิทรรศการผลงานสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัย “สัญญาดอกไม้” 13-18 กรกฎาคม 2555
 ที่มา : ธนาทิพย์ ทิพย์วารี และ อัญชานา นังคลา, **สัญญาดอกไม้**, เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558,
 เข้าถึงได้จาก<http://www.thailandexhibition.com/Event-77/5290>

³²ธนาทิพย์ ทิพย์วารี และ อัญชานา นังคลา, **สัญญาดอกไม้**, เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก<http://www.thailandexhibition.com/Event-77/5290>

15.2.5 การปรุงแต่งนามธรรมจากการเกิดดับของอารมณ์ : การสร้างสรรค์งาน 2 มิติ เพื่อการติดตั้งภายในอาคารบริษัทอิมจี แมกซ์

การจัดวางองค์ประกอบแบบนามธรรมที่ได้แรงบันดาลใจด้านรูปทรงมาจากวงคลื่นของน้ำที่ให้ความรู้สึกถึงการเกิดและดับ ผลงานมีความยาวรับกับผนัง สีที่ใช้เป็นสีเทา เพื่อสร้างความสงบนิ่ง การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานซึ่งมุ่งเน้นให้เกิด อารมณ์ความรู้สึก สงบ ผ่อนคลาย โดยใช้เนื้อหา แนวคิดที่มาจาก เรื่องราว ประสบการณ์ในอดีตในเรื่องของความรัก ความผิดหวังจากการแยกจาก การสูญเสียคนรักในอดีตสร้างความผิดหวัง เจ็บปวด โดดเดี่ยว แม้วันเวลาจะทำให้ความเจ็บปวดเบาบางลง แต่ในบางเวลาเมื่อถูกกระตุ้น ปลุกเร้า อารมณ์ของความทุกข์ยังกลับมาทำร้ายอยู่เรื่อยมา เบญจขันธ์ หรือ ชั้นที่ 5 คือ หลักพุทธธรรมที่อธิบายในเรื่องการเกิดและดับทางอารมณ์ ศิลปินจึงนำหลักธรรมดังกล่าวมาวิเคราะห์กับเรื่องราวสะท้อนใจต่างๆ ในอดีตที่หลอมรวมเกิดเป็นอารมณ์และนำเสนอออกมาเป็นผลงานศิลปกรรม 2 มิติ แบบสื่อผสม ในหัวข้อ “การปรุงแต่งนามธรรมจากการเกิดและดับของอารมณ์” โดยศิลปินหวังว่าผลงานเป็นสื่อที่แสดงควมมีสติในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึกในชีวิตประจำวัน³³

ภาพที่ 25 ภาพแสดงการจำลองการติดตั้งผลงานกับสถานที่บริเวณจุดที่ 1

ที่มา : กุลเชษฐ ชาวไชยมาหา, การปรุงแต่งนามธรรมจากการเกิดดับของอารมณ์ : การสร้างสรรค์งาน 2 มิติ เพื่อการติดตั้งภายในอาคารบริษัทอิมจี แมกซ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์ สาขาวิชาประยุกต์ศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2555)

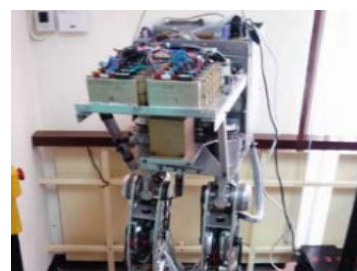
³³ กุลเชษฐ ชาวไชยมาหา, “การปรุงแต่งนามธรรมจากการเกิดดับของอารมณ์ : การสร้างสรรค์งาน 2 มิติ เพื่อการติดตั้งภายในอาคารบริษัทอิมจี แมกซ์” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์ สาขาวิชาประยุกต์ศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 1.

15.2.6 เลี้ยวหนึ่งของ ดร.โรบอต “ศ.ดร. ชิต เหล่าวัฒนา” หุ่นยนต์ไม่ล้างโลก เพราะเป็น“ชั้น 5” ที่ไม่สมบูรณ์

บทความนี้มีความน่าสนใจตรงที่มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง ชั้น 5 มาวิเคราะห์องค์ประกอบของหุ่นยนต์ ด้วยว่าพัฒนาการของหุ่นยนต์นั้นมีประสิทธิภาพสูงขึ้นทุกวัน หลายคนเกรงว่าอาจจะเกิดเหตุการณ์เหมือนในภาพยนตร์ต่างประเทศหลายต่อหลายเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหุ่นยนต์คิดเป็นและทำร้ายมนุษย์ แต่ ศ.ดร. ชิต เหล่าวัฒนา ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วยการวิเคราะห์ตามหลักพระพุทธศาสนาว่า

คนเรานั้นประกอบขึ้นมาด้วยสิ่งที่เรียกว่า “ชั้น 5” รูป คือสสาร, เวทนา คือความรู้สึกทางใจและกาย, สัญญา คือความจำได้หมายรู้, สังขาร คือส่วนปรุงแต่งของจิต โลก โกรธ หลง และวิญญาน คือความรู้ในสิ่งทั้งปวง คือ จิต สำหรับการสร้างหุ่นยนต์มีเพียง รูป คือร่างของหุ่น อาจจะใส่อัญญา คือความจำได้เข้าไปเป็นบางส่วน จะไม่มีเวทนา ไม่สังขาร และไม่มีวิญญาน ดังนั้น แม้หุ่นยนต์จะจำได้ เพราะมีหน่วยความจำ แต่หุ่นยนต์จะไม่รู้สึกรู้สาใดๆ การที่จะลุกขึ้นมาคว่ำอาวุธและไล่ล่าฆ่าคนล้างเผ่าพันธุ์ถล่มโลกนี้ อาจารย์ชิต ยืนยันว่าเป็นไปไม่ได้แน่นอน... จะเห็นว่าหลักธรรมพระพุทธศาสนานั้นเป็นวิทยาศาสตร์ สามารถนำมาวิเคราะห์ความเป็นไปในกฎหลักธรรมชาติได้อย่างน่าสนใจ รวมทั้งในเรื่องของเทคโนโลยีที่คนส่วนใหญ่คิดว่าไม่สามารถนำมาใช้ได้เพราะหลักคำสอนศาสนาเป็นความเชื่อ จึงเป็นสิ่งตรงข้ามกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี³⁴

หุ่นยนต์...“ชั้น 5”...ไม่สมบูรณ์

ภาพที่ 26 หุ่นยนต์ไม่ล้างโลก เพราะเป็น“ชั้น 5” ที่ไม่สมบูรณ์

ที่มา : ผู้จัดการออนไลน์, เลี้ยวหนึ่งของ ดร.โรบอต “ศ.ดร. ชิต เหล่าวัฒนา : หุ่นยนต์ไม่ล้างโลก เพราะเป็น ชั้น 5 ที่ไม่สมบูรณ์, เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก http://www.myfirstbrain.com/student_view.aspx?ID=43319

³⁴ ผู้จัดการออนไลน์, เลี้ยวหนึ่งของ ดร.โรบอต “ศ.ดร. ชิต เหล่าวัฒนา : หุ่นยนต์ไม่ล้างโลก เพราะเป็น ชั้น 5 ที่ไม่สมบูรณ์, เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก http://www.myfirstbrain.com/student_view.aspx?ID=43319

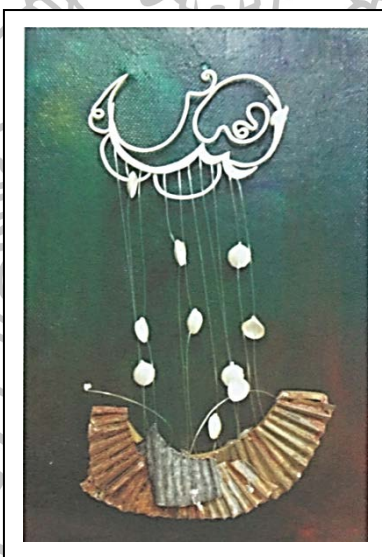
15.2.7 พุทธศาสนาและจิตเวชศาสตร์

เป็นบทความเปรียบเทียบระหว่างหลักธรรมพระพุทธศาสนากับหลักทฤษฎีทางจิตวิทยาตะวันตก ที่อธิบายเรื่องสุขภาพจิตในแง่มุมต่างๆ โดยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำมาวิเคราะห์ และอธิบาย คือ ชั้น 5 เพราะเป็นหลักธรรมที่อธิบายถึงกระบวนการการเกิดทุกข์ที่ส่งผลต่อจิตใจ ส่วนในทางจิตวิทยาจะใช้ทฤษฎี จิตวิเคราะห์ ของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เช่น เปรียบเทียบ ภาวะจิต (life-continuum) ใต้กับจิตไร้สำนึก (the unconscious) สัญชาตญาณ มีความคล้ายคลึงกับอินทรีย์สัมผัส (sensation) และสัญชาตญาณ (perception) มีลักษณะเป็นการแปลความหมายข้อมูลจากอินทรีย์สัมผัส โดยอาศัยเหตุการณ์ปัจจุบันเทียบกับอดีต สังขารชั้น เป็นตัวกำหนดการกระทำ กาย วาจา และใจ ในทางจิตวิทยา เรียกว่าแรงจูงใจ (motives) หรือแรงขับ (drives) ญาณ (Consciousness) คือ การรู้อารมณ์หรือสิ่งเร้าที่เป็นอายตนะภายนอก 6 คือ รูป, เสียง, กลิ่น, รส, กายสัมผัส และมโนภาพ ที่กระทบกับอายตนะภายใน 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ส่วนในทางจิตวิทยา หมายถึง ความสะเทือนใจที่เกิดขึ้นจนมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น อารมณ์โกรธ กลัว เสียใจ เป็นต้น เมื่อพิจารณาแล้วอารมณ์ในทางจิตวิทยาก็คือเวทนาชั้น นั่นเอง การวิเคราะห์ถึงลักษณะหน้าที่ของ ชั้น 5 ในส่วนของ ญาณ หรือ จิต โดย “จิต (Vithi citta) เทียบได้กับจิตสำนึก (the conscious) จิตสำนึกหรือจิตที่เกิดขึ้นทางตา เรียกว่าจักขุญาณ (eye-consciousness) เป็นสภาวะจิตขณะตื่น รู้ตัว ส่วนจิตก่อนสำนึก (the preconscious) เทียบได้กับ มโนญาณ (mind consciousness) เป็นจิตที่รู้ หรือระลึกได้จากข้อมูลที่รวบรวมไว้ เป็นต้น นอกจากข้อเปรียบเทียบที่เหมือนกันแล้วยังมีส่วนที่ต่างกัน เช่น Freud เห็นว่าบรมสุข (supreme happiness) ภาวะปกติสมบูรณ์ (absolute normality) เป็นสิ่งเพื่อฝันเป็นไปไม่ได้ เพราะเชื่อว่าทุกคนต้องมีปัญหาทางจิต แต่ในทรรศนะของพุทธศาสนา ไม่ได้เป็นสิ่งเพื่อฝัน พระอรหันต์คือผู้มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ที่สุด จากการวิเคราะห์ทฤษฎีของเหล่านักจิตวิทยากับหลักธรรมพระพุทธศาสนา จะเห็นว่าสามารถเทียบความเหมือนและแตกต่างกันตามหลักวิชาการสมัยใหม่ได้อย่างมีเหตุผลและน่าสนใจ ทำให้เพิ่มความเข้าใจและมุมมองที่กว้างขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์เกี่ยวโยงระหว่างหลักธรรมพระพุทธศาสนาทางซีกโลกตะวันออกกับหลักทฤษฎีเชิงวิชาการของซีกโลกตะวันตก กลายเป็นแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ชั้น 5 กับ สัจธรรม ในการจัดทำวิทยานิพนธ์³⁵

³⁵จำลอง ดิษยวณิช, “พุทธศาสนาและจิตเวชศาสตร์,” วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 43, 3 (2541): 266-291, เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.psychiatry.or.th/JOURNAL/v4337f.html>

15.3 วรรณกรรมเกี่ยวกับสัญศาสตร์และสัญญาณ

“แทนค่างานสร้างสรรค์เป็น รูปชั้น ทำงานในสถานะ สัญญาณ เสมือน สะพานหรือสวิทช์เปิดจิตของผู้เสพให้เข้าถึงความเป็น วัตุธรรม ทดลองตีความตามแนวคิดทฤษฎี Semiotic หรือ สัญศาสตร์ โดยพิจารณาการรับรู้ของมนุษย์ วิเคราะห์ตามหลักการขั้น 5 ใน พระพุทธศาสนา”²² จากบางตอนของบทความผลงานศิลปะ“หลังคาหน้าฝน” (Roof and Rain) โดย ผศ. ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล ได้นำเสนอแนวคิดของการตีความผลงานศิลปะด้วยทฤษฎีสัญศาสตร์ ตามหลักนักคิดนักวิชาการตะวันตกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการตีความ การให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ ทั้งนี้สำหรับการวิเคราะห์กระบวนการรับรู้ของมนุษย์นั้น ได้ใช้หลักขั้น 5 ของพระพุทธศาสนาที่เป็นเรื่องการทำงานของจิตใญ่มนุษย์ และกระบวนการสร้างความรู้สึเมื่อได้รับข้อมูลจากโลกภายนอก ผ่านรูปลักษณ์เครื่องประดับร่วมสมัย ตามหลักธรรมชาติวิสัยที่ว่า ชาวตะวันตกเป็นผู้คนแห่งเหตุผลฝ่ายเนื้อหนัง ส่วนชาวตะวันออกนั้นจะพูดถึงเรื่องจิตใจ และความรู้สึกเป็นส่วนใหญ่³⁶

ภาพที่ 27 หลังคาหน้าฝน (Roof and Rain)

ที่มา : ภูวนาท รัตนรังสิกุล, หลังคาหน้าฝน “Roof and Rain” ใน Design Network ASEAN งานนิทรรศการผลงานสร้างสรรค์คณาจารย์คณะมัณฑนศิลป์ 2557 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557), 207.

³⁶ ภูวนาท รัตนรังสิกุล, “หลังคาหน้าฝน Roof and Rain,” ใน Design Network ASEAN งานนิทรรศการผลงานสร้างสรรค์คณาจารย์คณะมัณฑนศิลป์ 2557 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557), 113.

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ชั้นที่ 5 เป็นหนทางของการขจัดความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในใจ ซึ่งช่องทางให้ความทุกข์เข้ามาได้แก่ “เวทนาชั้น” คือ ความรู้สึก “สัญญาชั้น” คือ ความจำ และ “สังขารชั้น” คือ ความคิด แต่ทั้ง 3 ชั้น นี้ก็เป็นช่องทางในการเกิดความสุขของมนุษย์เช่นกัน เพราะชีวิตมนุษย์ไม่ว่าจะมีความสุขเสมอไป หรือมีความทุกข์ตลอดไป ทั้งสุขและทุกข์ คือวิถีที่มนุษย์ทุกคนต้องประสบพบเจออารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ของมนุษย์จะแทรกมากับความคิด ความจำ ความรู้สึก ไม่ว่าจะดีหรือร้ายย่อมส่งผลต่อจิตใจทั้งสิ้น แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะอารมณ์ และความรู้สึกที่ดี เท่านั้น ตัวอย่างเช่น ในวัยเด็กอาจมีประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าจนยากจะลืมเลือนทุกครั้งทีนี้ถึงสามารถทำให้ยิ้มได้ทันที เกิดความชื่นบาน ลดความกังวล ผ่อนคลาย เสริมสร้างกำลังใจ และแน่นอนว่ามนุษย์ทุกเพศทุกวัยล้วนต้องพบกับความทุกข์ โศกเศร้า เสียใจ วิตก กังวล โกรธ เกลียด กลุ้มใจ ดังนั้นเมื่อบ่อเกิดแห่งทุกข์อยู่ที่ใจก็ต้องแก้ที่ใจ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วการจะแก้หรือค้ำสิ่งใดมักจะแก้ด้วยสิ่งที่ตรงข้ามเสมอ อาจต้องอาศัยตัวช่วยบ้าง เช่นเมื่อเราเจ็บป่วยก็ต้องใช้ยาเป็นตัวช่วยรักษาเรา ไม่ปล่อยให้ร่างกายรักษาตัวมันเองตามธรรมชาติ ซึ่งบางครั้งอาจไม่เพียงพอ ในทำนองเดียวกันการรักษาความทุกข์ ความเจ็บป่วยทางจิตใจก็ต้องอาศัยตัวช่วยเช่นเดียวกันนั่นคือพลังใจที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก เหมือนคำกล่าวที่ว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” นั้นอาจกล่าวได้ว่าจิตใจสำคัญกว่าร่างกาย ตัวช่วยในการรักษาจิตใจในภาวะเจ็บป่วย คืออะไร อาจเป็นสิ่งของ บุคคลสำคัญในชีวิต เรื่องราวประสบการณ์ที่ดี หน้าที่การงาน ทุกอย่างล้วนแล้วแต่สามารถเป็นตัวช่วยได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับว่าอะไรคือสิ่งที่มีคุณค่าต่อจิตใจ และเลือกสิ่งนั้นมาเป็นตัวช่วยให้เราก้าวผ่านช่วงเวลาที่ยากลำบากเหล่านั้น บางสิ่งอาจส่งผลในแง่ดีต่อจิตใจคนหนึ่ง ขณะที่อาจไม่มีผลอะไรเลยกับอีกคนหนึ่ง แม้ทั้งสองคนจะอยู่ในสถานที่ หรือเหตุการณ์เดียวกันก็ตาม แต่หากมีประสบการณ์ที่ต่างกันก็จะเลือกตัวช่วยที่ต่างกันเช่นเดียวกัน สำหรับผู้วิจัยนั้นตัวช่วย คือ “บ้าน” ซึ่งสิ่งที่เชื่อมถึงบ้านคือ กิจกรรมเก็บ และไปใบตองตึง

1. สัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตึง

วันเวลาที่เปลี่ยนไปเราไม่อาจให้สิ่งต่างๆ วนคืนได้ แต่สิ่งหนึ่งที่เราพอจะเก็บรักษาไว้ได้ คือ “ความทรงจำ” ความทรงจำที่ดีย่อมก่อให้เกิดความสุขความเจริญด้านจิตใจ ทุกครั้งที่หวนคิดถึงความสุขใจก็จะบังเกิดขึ้น ให้ความรู้สึกละมุนเหล่านั้นได้เกิดขึ้นจริง คำว่า “สัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตึง” ความหมายคือ “ความทรงจำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับใบตองตึง” จากการที่ได้เดินทางกลับ

บ้านช่วงต้นเดือนมกราคม ได้ทำกิจกรรมเก็บ และไฟใบตองตั้งร่วมกับแม่ ณ หมู่บ้านยะพอ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) บันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้มีประสบการณ์ในวิถีแห่งวัฒนธรรมใบตองตั้งมากกว่า 70 ปี นำข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) และวิเคราะห์ด้วยตาราง (Matrix Analysis) เพื่อถ่ายทอดการทำ ความเข้าใจและนำไปใช้วิธีการต่อไปนี้จะเป็นการค้นหากิจกรรมที่ก่อเกิดความทรงจำอันเกี่ยวกับวัฒนธรรมใบตองตั้ง เพื่อเป็นสัญญาณในการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคลต่อไป

ตารางที่ 5 กิจกรรมกับลักษณะทางกายภาพจากวัฒนธรรมใบตองตั้ง

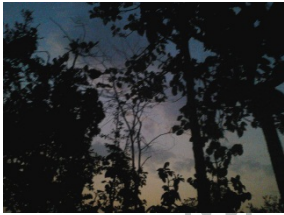

กิจกรรม	ปรากฏการณ์ทางกายภาพ
1. เข้าตรู่แห่งการเดินทางไกล	ตะกร้าใบใหญ่ ความหนาวเย็น หมอก มีดสลัว เสียงเพลงของแม่ ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน ยุงข้าว ยุงข้าวโพด
2. การเก็บใบตองตั้ง	ใบตองตั้ง ตะกร้าใบใหญ่ ลูกสมอ ลูกตองตั้ง หรือลูกพลวง เสียงเหยียบย่ำใบไม้แห้ง ความหนาวเย็น หมอก มีดสลัว แสงสีเงิน สีทองที่เส้นขอบฟ้า
3. การตัดข้าวก้าน และแช่น้ำ	ใบตองตั้ง มีดตัดข้าว
4. การไฟใบตองตั้ง	ใบตองตั้ง, ดอกเกี้ยวไม้ไฟ, ไม้ดุกก้าน

ครั้งเมื่อสมัยวัยเด็กอารมณ์ความรู้สึกเป็นสุข อบอุ่น ซาบซึ้ง ได้เกิดขึ้นขณะที่กระทำกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมใบตองตั้ง และเมื่อวันเวลาผ่านไปนานสิ่งเหล่านั้นก็ได้กลายเป็นความทรงจำ เพราะชีวิตคือการเดินทางเพื่อสะสมความทรงจำ

ความทรงจำในอารมณ์และความรู้สึกสมัยวัยเด็ก มีส่วนสำคัญที่ผู้วิจัยใช้เป็นแรงผลักดันในการดำเนินชีวิต วิธีการมอง และตอบสนองต่อโลกในปัจจุบัน

ตารางที่ 6 สุนทรียภาพแห่งความทรงจำสมัยวัยเด็กที่เกิดจากกิจกรรมวัฒนธรรมใบตองตึง

กิจกรรม	รูปภาพ	ความทรงจำแห่งสุนทรียภาพสมัยวัยเด็ก				
		อบอุ่น	ประทับใจ	สนุกสนาน	สุขสงบ	ผ่อนคลาย
1. เข้าตรู่แห่งการเดินทางไกล				✓		
2. การเก็บใบตองตึง		✓	✓	✓		
3. การตัดข้าวก้านและแช่น้ำ						
4. การไฟใบตองตึง		✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 7 ความถี่สุนทรียภาพแห่งความทรงจำสมัยวัยเด็กที่เกิดจากกิจกรรมวัฒนธรรมใบตองตึง

ลำดับ	กิจกรรม	ความถี่	ตัวเลข
1.	เข้าตรู่แห่งการเดินทางไกล	/	1
2.	การเก็บใบตองตึง	///	3
3.	การตัดข้าวก้านและแช่น้ำ	-	-
4.	การไฟใบตองตึง	////	5

สรุประดับความถี่

การไฟโบรตองตึง	= 5
การเก็บใบตองตึง	= 3
เข้าตรู่แห่งการเดินทางไกล	= 1
การตัดข้าวก้าน และแช่น้ำ	= 0

จากตารางความถี่แสดงสุนทรียภาพแห่งความทรงจำสมัยวัยเด็กที่เกิดจากกิจกรรมวัฒนธรรมใบตองตึง กิจกรรมที่สามารถสร้างความทรงจำแห่งสุนทรียภาพแก่ผู้วิจัยมากที่สุด คือ “การไฟโบรตองตึง” จึงได้นำมาพิจารณาถึงความเหมาะสมเพื่อการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคลตามตารางที่แสดงข้างล่าง

ตารางที่ 8 ความเหมาะสมของกิจกรรมเพื่อการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคล

ลำดับ	ความเหมาะสมของกิจกรรมเพื่อการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคล	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก	ไม่มี
		5	4	3	2	1	0
1.	เข้าตรู่แห่งการเดินทางไกล					✓	
2.	การเก็บใบตองตึง			✓			
3.	การตัดข้าวก้าน และแช่น้ำ						✓
4.	การไฟโบรตองตึง	✓					

สรุประดับความเหมาะสม

การไฟโบรตองตึง	= 1
การเก็บใบตองตึง	= 2
เข้าตรู่แห่งการเดินทางไกล	= 3
การตัดข้าวก้าน และแช่น้ำ	= 4

จากตารางที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กิจกรรมที่ก่อให้เกิดสัญญา หรือสัญญาของสุนทรียภาพแห่งความทรงจำสมัยวัยเด็กมากที่สุด และมีความเหมาะสมในการนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคลมากที่สุด คือ “การไฟโบรตองตึง”

เครื่องประดับส่วนบุคคลที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ขึ้นจะทำงานในสถานะ สัญญาชั้นหนึ่งแห่งไบตองตึง คือ เมื่อผู้วิจัยมีปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับแล้วทำให้จำภาพ เสียง กลิ่น พื้นผิว และเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตที่เกี่ยวข้องกับไบตองตึง โดยอาศัยช่องทางแห่งสัญญาชั้นหนึ่ง จากการวิเคราะห์ถึงลักษณะการทำงานเกี่ยวกับความจำของเครื่องประดับส่วนบุคคล มีช่องทางแห่งกองสัญญา 5 ช่องทาง ประกอบด้วย

1. รูปสัญญาแห่งไบตองตึง คือ การจำได้ในรูปร่างรูปทรง พื้นผิว ลวดลาย สี สัน แสงสว่างและบรรยากาศ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมไบตองตึง เป็นความจำทางตา หรือ จักขุสัญญา
2. สัทสัญญาแห่งไบตองตึง คือ การจำได้ในเสียงเพลงแม่ เสียงไปไม้เมื่อโดนเหยียบ เป็นความจำทางหู หรือ โสตสัญญา
3. คันธสัญญาแห่งไบตองตึง คือ การจำได้ในกลิ่นไปไม้แห้ง ไปไม้เปียก ดอกไม้ไฟ เป็นความจำทางจมูก หรือ ฆานะสัญญา
4. โภภุสัญญาแห่งไบตองตึง คือ การจำได้ในความหยาบ ละเอียด เมื่อได้สัมผัสพื้นผิวของไปไม้ ท่าทางการเคลื่อนไหวของมือจากการไพบตองตึง เป็นความจำทางกาย หรือ กายสัญญา
5. ฌัมมสัญญาแห่งไบตองตึง คือ การจำเรื่องราว และความรู้สึกต่างๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเก็บและไพบตองตึง หรือ มโนภาพได้ รวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ เป็นความจำทางใจ หรือ มนสัญญา

แนวคิดในการใช้ “กิจกรรมการไพบตองตึง” เพื่อกระตุ้นสุนทรียภาพสมัยวัยเด็กที่มีผลต่อจิตใจและอารมณ์ความรู้สึกของผู้วิจัย ผ่านช่องทางการรับรู้แห่งสัญญาชั้นหนึ่ง ตามตารางที่แสดงข้างล่าง

ตารางที่ 9 ช่องทางแห่งสัญญาชั้นหนึ่งอันนำมาซึ่งสุนทรียภาพสมัยวัยเด็กผ่านกิจกรรมไพบตองตึง

กิจกรรม	6 ช่องทางการรับรู้แห่งสัญญาชั้นหนึ่ง					
	จักขุสัญญา	โสตสัญญา	ฆานะสัญญา	ชีวหาสัญญา	กายสัญญา	มนสัญญา
การไพบตองตึง	ความจำทางทัศนธาตุด้านรูปทรง สี ลวดลาย ขนาด น้ำหนัก	ความจำทางหู ได้แก่เสียง ร้องและเอื้อน เพลงพื้นบ้าน ของแม่ เสียงเหยียบไปไม้	ความจำทางจมูก ได้แก่ กลิ่น ไพบตองตึงแห้ง หรือ	-	ความจำทางกาย กล้ามเนื้อ ได้แก่ ความหยาบ	ความจำในเรื่องราวต่างๆ ได้แก่ ความรักของแม่ สายลม ยามฤดูร้อน

ตารางที่ 9 ช่องทางแห่งสัญญาชั้นอันนำมาซึ่งสุนทรียภาพสมัยวัยเด็กผ่านกิจกรรมไฟใบตองตึง (ต่อ)

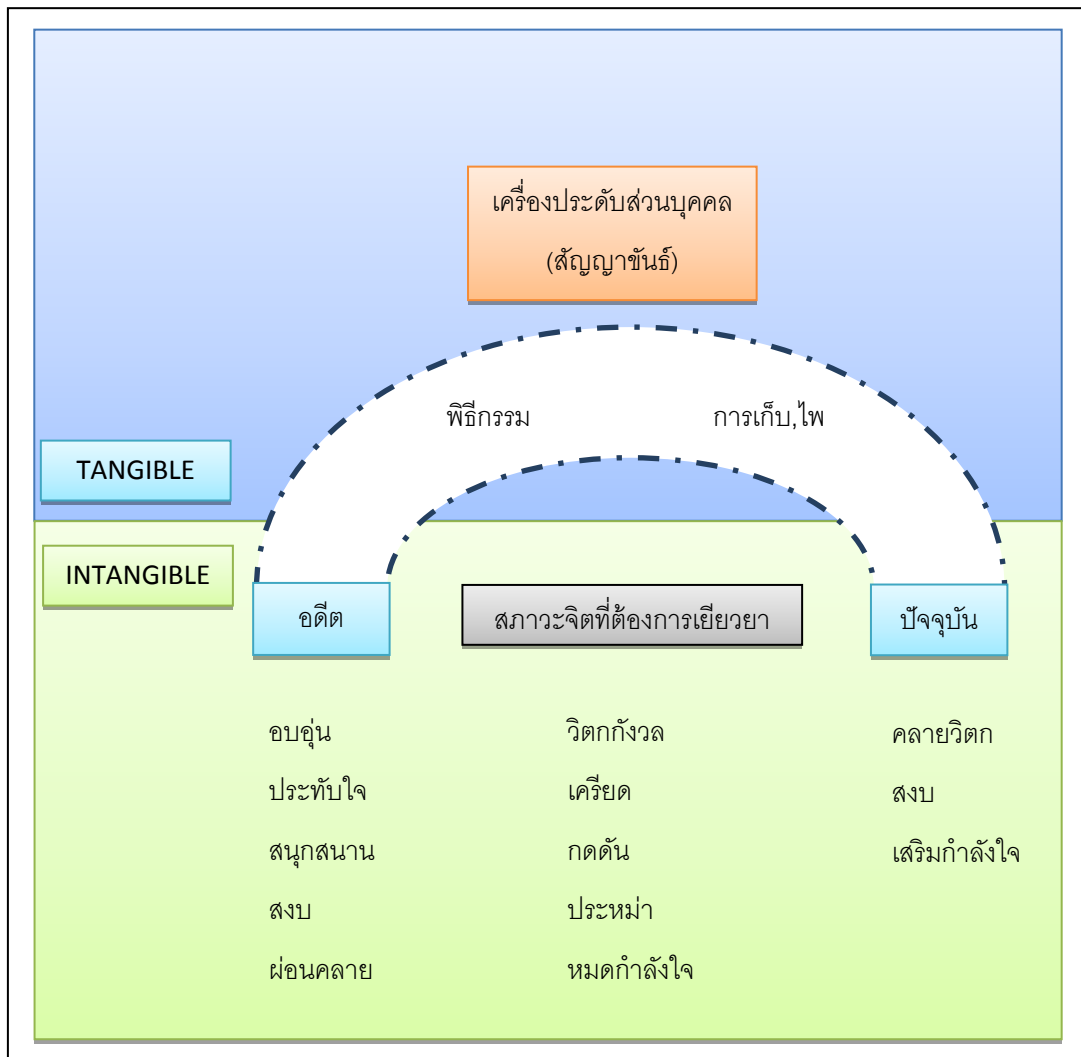
กิจกรรม	6 ช่องทางการรับรู้แห่งสัญญาชั้น					
	จักขุสัญญา	โสตสัญญา	ฆานะสัญญา	ชีวหาสัญญา	กายสัญญา	มนสัญญา
การไฟใบตองตึง	เทคนิคการไฟ ฯลฯ ของใบตองตึง ไม้ดุกก้าน ดอกเกี้ยว ฯลฯ	ในป่า ฯลฯ	กลิ่นใบตองตึง เปียกน้ำ ฯลฯ	-	ละเอียดของพื้นผิว ความแข็ง อ่อน แรง ต้านมือ เทคนิควิธีการไฟ ฯลฯ	จิตใจไร้ซึ่งความกังวล แต่เปี่ยมด้วยความนิ่งสงบ ความสุขอบอุ่นใจ สนุก สนาน ฯลฯ

จากตารางสรุปได้ว่า การบังเกิดอารมณ์ความรู้สึกแห่งสุนทรียภาพสมัยวัยเด็ก เมื่อได้ไฟใบตองตึงร่วมกับแม่ กระตุ้นผัสสะ¹ แห่งอายตนะ² คือ จักขุสัมผัส โสตสัมผัส ฆานสัมผัส กายสัมผัส และมนสัมผัส โดยทำงานผ่าน 5 ช่องทางแห่งสัญญาชั้น คือ จักขุสัญญา โสตสัญญา ฆานะสัญญา กายสัญญา มนสัญญา ของผู้สวมใส่ เสมือนเป็นสวิตช์ หรือกุญแจเปิดกล่องแห่งความทรงจำสู่สภาวะจิตอันสงบ ไร้กังวล ในอดีตบังเกิดเป็นสันติสุขในจิตปัจจุบันของผู้วิจัย

¹อายตนะ แปลว่า ที่เชื่อมต่อ, เครื่องติดต่อ เป็นสื่อติดต่อก่อเกิดความรู้สึกขึ้น แบ่งเป็น 2 อย่าง คือ อายตนะภายใน เรียกว่า อินทรีย์ 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เชื่อมต่อกับอายตนะภายนอก เรียกว่า อารมณ์ 6 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**, พิมพ์ครั้งที่ 39 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557), 28-30.

²ผัสสะ ในทางพุทธศาสนา หมายถึง สัมผัส หรือการกระทบก่อเกิดเป็นความรู้สึก มี 6 อย่าง คือ จักขุสัมผัส โสตสัมผัส ฆานสัมผัส ชิวหาสัมผัส กายสัมผัส มโนสัมผัส ซึ่งเป็นการพบกันระหว่าง 3 สิ่ง คือ อายตนะภายใน อายตนะภายนอก และวิญญาณ เช่น ตา+รูป+จักขุวิญญาณ. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**, พิมพ์ครั้งที่ 39 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557), 31.

การเปิดกล่องแห่งความทรงจำสู่สภาวะจิตอันสงบ ไร้กังวล ในอดีตสมัยวัยเด็กบังเกิดเป็น
 สันติสุขในจิตปัจจุบันของผู้วิจัย มีลักษณะเป็นอย่างไรนั้น สามารถกล่าวได้ว่า คือการสร้างสรรค์
 เครื่องประดับส่วนบุคคลที่ใช้รูปแบบการประกอบสร้างเชิงพิธีกรรมด้วยวิธีการไฟใบตองตั้งกระตุ้นให้
 ความทรงจำแห่งสุนทรียภาพในอดีตเยียวยาความวิตกกังวลภายในจิตของผู้วิจัยให้คลายลง

ภาพที่ 28 แผนผังแสดงแนวคิดการสร้างสรรคเครื่องประดับส่วนบุคคลจาก “การไฟใบตองตี
 กิจกรรมเชิงพิธีกรรม”

ตารางที่ 10 วิเคราะห์องค์ประกอบกิจกรรมไฟใบตองตั้งเพื่อการออกแบบเครื่องประดับส่วนบุคคล

ลำดับที่	องค์ประกอบ ทางกายภาพ	ภาพ	ลักษณะเฉพาะ
1.	ใบตองตั้ง		เป็นใบไม้แห้ง แข็ง เหนียว สีน้ำตาลรูปใบเป็นหัวใจ พื้นผิวลายชัดเจน
2.	ตอกเกี่ยว		เป็นไม้ไผ่เหลาเหลี่ยม ยาว 35 เซนติเมตร สามารถบิดได้โดยไม่หัก มี ไว้สำหรับเกี่ยวใบตองตั้ง เป็นไฟตอง หรือเป็นดับ
3.	ไม้ดุก้าน		เป็นไม้ไผ่เหลาเหลี่ยม แข็งแรง เป็นแกนของไฟ ตอง หรือดับพลวง ยาว 2- 3 เมตร
4.	เทคนิควิธีการ		เป็นรูปแบบการเย็บใบไม้ ขนาดใหญ่ ด้วยวิธีการ เกี่ยวเป็นดับ 5 จังหวะ แทง ตั้ง บิด กลัด บิด สอด

2. กระบวนการสำรวจอิริยาบถส่วนบุคคลเพื่อคลายความวิตกกังวล

เป็นธรรมชาติของชีวิตทุกคนที่ต้องมีช่วงเวลาแห่งการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ยากลำบากใจ และสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คือการต้องอยู่กับสภาวะจิตที่ไม่ปกติ ไม่พึงประสงค์ แผนผังต่อไปนี้แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดสภาวะจิตที่ไม่พึงประสงค์

ตารางที่ 11 สถานการณ์ในชีวิตปัจจุบัน สภาวะจิตที่เกิดขึ้น สภาวะจิตที่อยากให้เกิด

สถานการณ์	สภาวะทางจิตที่เกิดขึ้น	สภาวะจิตที่อยากให้เกิด	
ด้านการศึกษา	1. รอสัมภาษณ์งาน/ศึกษาต่อ	โดดเดี่ยว ตื่นเต้น วิตกกังวล	ผ่อนคลาย ไร้กังวล
	2. รอทำข้อสอบ	โดดเดี่ยว ตื่นเต้น วิตกกังวล	
	3. รอสอบหัวข้อวิทยานิพนธ์	อึดอัด ตื่นเต้น วิตกกังวล	
	4. ก่อนเขียนวิทยานิพนธ์	อึดอัด ตื่นเต้น วิตกกังวล	
ด้านการทำงาน	5. รายงานผลการปฏิบัติงานแก่ผู้บริหาร	โดดเดี่ยว ตื่นเต้น วิตกกังวล	
	6. ตอบคำถาม สดง. (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน)	โดดเดี่ยว ตื่นเต้น วิตกกังวล	
	7. รอนำเสนอผลงานในห้องประชุม	โดดเดี่ยว ตื่นเต้น วิตกกังวล	
	8. เตรียมนำเสนอวิทยาลัยแก่ผู้เยี่ยมชม	โดดเดี่ยว ตื่นเต้น วิตกกังวล	
ด้านชีวิตประจำวัน	9. เตรียมเผชิญหน้ากับคนที่ไม่ชอบ	อึดอัด ตื่นเต้น วิตกกังวล	
	10. เข้าแถวรอเข้าห้องน้ำสาธารณะ	ตื่นเต้น วิตกกังวล	
	11. รอรถประจำทางเพื่อไปให้ทันเวลานัดหมาย	ตื่นเต้น วิตกกังวล	
	12. รอพูดคุยเรื่องแต่งงานกับฝ่ายหญิง	ตื่นเต้น วิตกกังวล	
	13. ก่อนขึ้นเวทีการประกวด/สนามแข่งขัน	โดดเดี่ยว ตื่นเต้น วิตกกังวล	

ตารางที่ 12 การสำรวจอิริยาบถในชีวิตประจำวันเพื่อคลายความวิตกกังวล

ลำดับที่	ภาพ	อิริยาบถประจำวัน	สภาวะที่เกิดขึ้น
1.		นั่งขัดสมาธิบนเก้าอี้ ซ้ายทับขวา	อิริยาบถให้ความสบายทางสรีระขณะนั่งทำงานคนเดียว
2.		นั่งไขว่ห้าง ขวาทับซ้าย	แสดงถึงการผ่อนคลายในที่สาธารณะ ความเป็นผู้ใหญ่ แต่ขาดความมั่นใจ
3.		มือขวาจับข้อมือซ้าย	ผ่อนคลาย นั่งสงบ แผลงไปด้วยความสุภาพ
4.		มือซ้ายเท้าคาง	ความเบื่อหน่าย ใจจืดจาง
5.		มือซ้ายบีบขมับ	อารมณ์เคร่งเครียด จริงจัง ครุ่นคิด
6.		มือซ้ายลูบหน้า บีบจมูก	ครุ่นคิด พยายามหาทางออกจากปัญหา
7.		มือขวาตบหน้าอกเบา	คลายจากความตึงใจ

ตารางที่ 12 การสำรวจอิริยาบถในชีวิตประจำวันเพื่อคลายความวิตกกังวล (ต่อ)

ลำดับที่	ภาพ	อิริยาบถประจำวัน	สภาวะที่เกิดขึ้น
8.		นิ้วมือขวาบีบนิ้วมือซ้าย	เครียด อึดอัด พยายามหนี จากความเป็นจริง
9.		มือซ้ายจับต้นแขนขวา	ผ่อนคลาย นิ่งสงบ แต่แฝง ด้วยความเชื่อมั่นในใจเล็กๆ
10.		นิ้วโป่งเท้าคางพนมมือ	ตื่นเต้น พยายามควบคุม อารมณ์
11.		มือไขว้หลัง ขวาทับซ้าย	กำลังแสดงออกถึงความ เป็นผู้ใหญ่ และจริงจัง
12.		นิ้วโป่งล้วงกระเป๋ากางเกง ซ้าย-ขวา	ผ่อนคลาย นิ่งสงบ เตรียมการพร้อมเผชิญ

ตารางที่ 13 สถานการณ์ การแสดงออกของอิริยาบถส่วนบุคคล และสภาวะจิตที่เกิด

สถานการณ์	การแสดงออกของอิริยาบถส่วนบุคคล	สภาวะจิตที่เกิด
1. รอสัมภาษณ์งาน/ศึกษาต่อ	- มือขวาจับข้อมือซ้าย	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัย ยะความสุขภาพ อ่อนนุ่ม
2. รอทำข้อสอบ	- มือซ้ายจับต้นแขนขวา	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัยยะความมั่นใจ
3. รอสอบหัวข้อวิทยานิพนธ์	- มือซ้ายจับต้นแขนขวา	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัยยะความมั่นใจ
4. ก่อนเขียนวิทยานิพนธ์	- มือซ้ายจับต้นแขนขวา	ผ่อนคลาย ไร้กังวล เตรียมใจ เตรียมสมอง
5. รายงานผลการปฏิบัติงานแก่ ผู้บริหาร	- มือขวาจับข้อมือซ้าย	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัยยะความสุขภาพ
6. ตอบคำถามสำนักงานการตรวจ เงินแผ่นดิน (สตง.)	- มือขวาจับข้อมือซ้าย	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัย ยะความสุขภาพ อ่อนนุ่ม
7. รอนำเสนอผลงานในห้อง ประชุม	- มือซ้ายจับต้นแขนขวา	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัยยะความมั่นใจ
8. เตรียมนำเสนอวิทยาลัยแก่ผู้ เยี่ยมชม	- มือขวาจับข้อมือซ้าย	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัย ยะความสุขภาพ อ่อนนุ่ม
9. เตรียมเผชิญหน้ากับคนที่ไม่ ชอบ	- นิ้วโป้งล้วงกระเป๋ากางเกง ซ้าย- ขวา มือซ้ายจับต้นแขนขวา	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัย ยะการเผชิญหน้า มั่นใจ
10. เข้าแถวรอเข้าห้องน้ำ	- นิ้วโป้งล้วงกระเป๋ากางเกง ซ้าย- ขวา	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัย ยะการเผชิญหน้า
11. รอรถประจำทางเพื่อไปให้ ทันเวลานัดหมาย	- นิ้วโป้งล้วงกระเป๋ากางเกง ซ้าย- ขวา	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัย ยะการเผชิญหน้า
12. รอพูดคุยเรื่องแต่งงานกับฝ่าย หญิง	- มือขวาจับข้อมือซ้าย	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัย ยะความสุขภาพอ่อนนุ่ม และจริงจัง
13. ก่อนขึ้นเวทีการประกวด/ สนามแข่งขัน	- นิ้วโป้งล้วงกระเป๋ากางเกง ซ้าย- ขวา - มือซ้ายจับต้นแขนขวา	ผ่อนคลาย ไร้กังวล แผงนัย ยะการเผชิญหน้า และ มั่นใจ

ตารางที่ 14 ความถี่ของการแสดงอิริยาบถส่วนบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ที่กำหนด

ลำดับ	อิริยาบถส่วนบุคคล	ความถี่	ตัวเลข
1.	นั่งขัดสมาธิบนเก้าอี้ ซ้ายทับขวา	-	0
2.	นั่งไขว่ห้าง ขวาทับซ้าย	-	0
3.	มือขวาจับข้อมือซ้าย	////	5
4.	มือซ้ายเท้าคาง	-	0
5.	มือซ้ายบีบขมับ	-	0
6.	มือซ้ายลูบหน้า ปีบจมูก	-	0
7.	มือขวาตบหน้าอกเบา	-	0
8.	นิ้วมือขวาบีบนิ้วมือซ้าย	-	0
9.	มือซ้ายจับต้นแขนขวา	////////	6
10.	นิ้วโป้งเท้าคางพนมมือ	-	0
11.	มือไขว่หลัง ขวาทับซ้าย	-	0
12.	นิ้วโป้งล้วงกระเป๋ากางเกง ซ้าย-ขวา	///	4

สรุประดับความถี่

มือซ้ายจับต้นแขนขวา 1

มือขวาจับข้อมือซ้าย 2

นิ้วโป้งล้วงกระเป๋ากางเกง ซ้าย-ขวา 3

ดังนั้น อิริยาบถส่วนบุคคล 3 ลำดับแรก que เลือกเป็นจุดติดตั้งเครื่องประดับบนร่างกาย คือ มือซ้ายจับต้นแขนขวา มือขวาจับข้อมือซ้าย และนิ้วโป้งล้วงกระเป๋ากางเกงซ้าย-ขวา

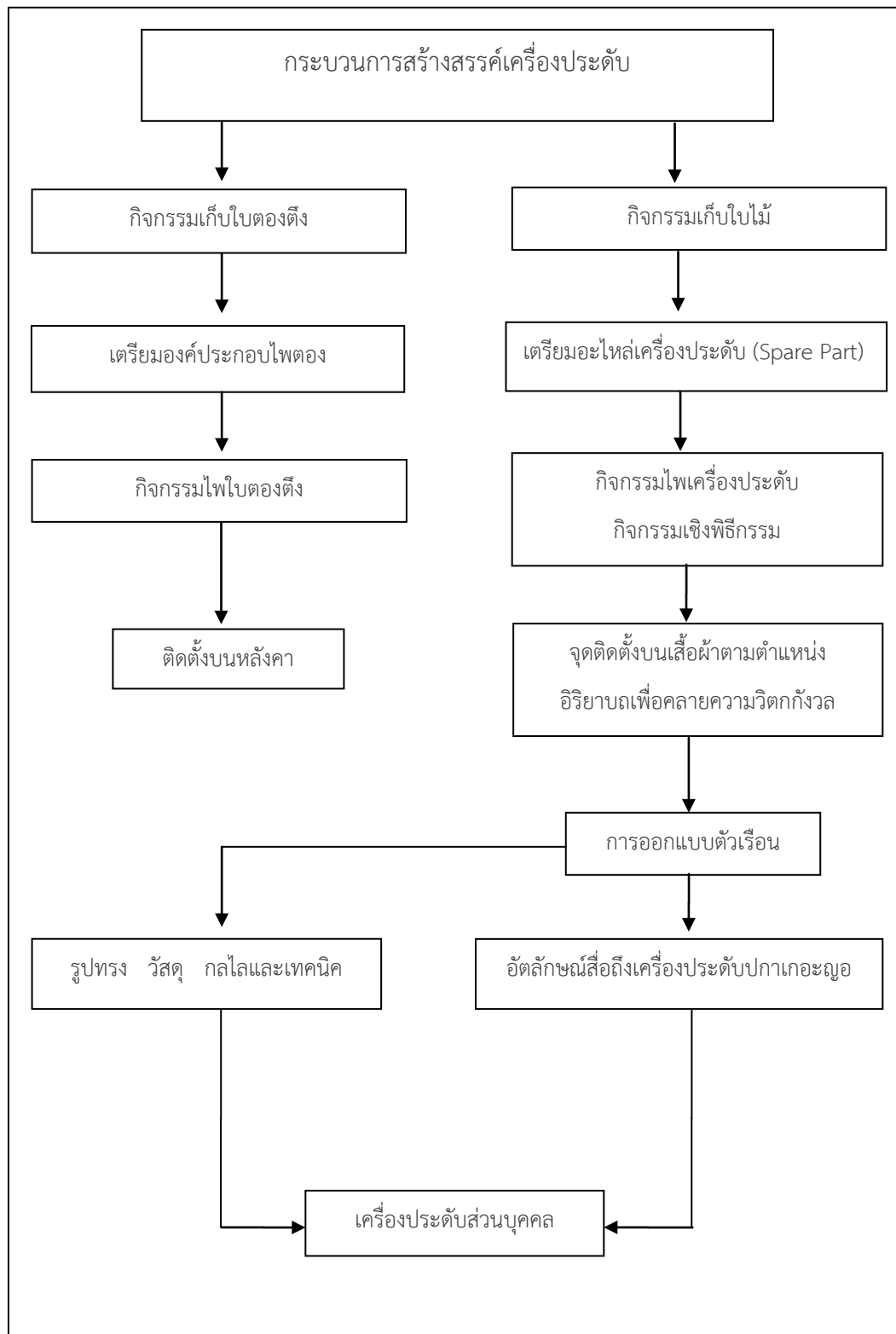
ตารางที่ 15 สรุปจุดติดตั้งบนเสื้อผ้า 3 ตำแหน่งอิริยาบถเพื่อคลายความวิตกกังวล

ลำดับที่	อิริยาบถเพื่อคลายความวิตกกังวล	ภาพ
1.	มือซ้ายจับต้นแขนขวา	

ตารางที่ 15 สรุปลงจุดติดตั้งบนเสื้อผ้า 3 ตำแหน่งอิริยาบถเพื่อคลายความวิตกกังวล (ต่อ)

ลำดับที่	อิริยาบถเพื่อคลายความวิตกกังวล	ภาพ
2.	มือขวาจับข้อมือซ้าย	
3.	นิ้วโป้งล้วงกระเป๋ากางเกง ซ้าย-ขวา	

ภาพที่ 29 แผนผังแสดงกระบวนการสร้างสรรค์เครื่องประดับ

3. แนวทางการค้นหาและทดลองวัสดุแห่งสัญญา

การค้นหา ทดลองวัสดุแห่งสัญญา คือ การค้นหา และทดลองวัสดุด้วยกระบวนการต่างๆ เมื่อนำมาเย็บติดเข้ากับตัวเรือนด้วยวิธีการไฟแล้วสามารถสร้างความรู้สึกเหมือนกับได้ไฟใบตองตึงจริง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องประดับที่ทำงานในลักษณะเป็นสัญญาชั้นดี กระตุ้นให้ผู้วิจัยเกิดภาพประสบการณ์แห่งสุนทรียะในอดีตสมัยวัยเด็กได้ ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวนั้นถูกสร้างขึ้นมาจากลักษณะทางกายภาพ และสุนทรียภาพของใบตองตึง ดังนั้นการค้นหาวัสดุที่สามารถสร้างอารมณ์และความรู้สึกเหมือนการไฟใบตองตึงจริง จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการสร้างสรรค์งานเครื่องประดับ ต่อไปนี้เป็นกระบวนการค้นหาและทดลองวัสดุสำหรับการไฟเครื่องประดับ

3.1 การทดลองสร้างพื้นผิวใบไม้บนโลหะทองแดง

การทดลองสร้างพื้นผิวใบไม้บนโลหะทองแดง โดยมีความคาดหวังถึงความเหมือนของลวดลายพื้นผิวใบไม้จริง สีพื้นผิวเหมือนบรรยากาศมืดสลัวยามเช้าในฤดูหนาวช่วงเวลาของการเก็บใบตองตึง มีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 การทำลวดลายพื้นผิว

3.1.1.1 นำแผ่นทองแดงไปรีดกับเครื่องรีดให้บางเหมือนใบไม้

3.1.1.2 คัดเลือกใบไม้แห้งที่มีลวดลายชัดเจน

3.1.1.3 นำใบไม้แห้งวางลงแผ่นทองแดงที่เตรียมไว้ ตั้งค่าความสูงของลูกกลิ้งเครื่องรีดเท่ากับความหนาของใบไม้และแผ่นทองแดงรวมกัน ซึ่งอาจมีแผ่นกระดาษรองแผ่นทองแดงอีกชั้นเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการกดทับ

3.1.1.4 ทำการรีดลวดลายใบไม้

3.1.1.5 นำผลงานที่ได้ขีดแต่ง ทำความสะอาดให้เรียบร้อย

3.1.2 การทำสีพื้นผิวให้เป็นบรรยากาศยามเช้าในฤดูหนาว

3.1.2.1 คัดเลือกแผ่นทองแดงที่มีลวดลายใบไม้ให้ตรงตามความต้องการ

3.1.2.2 นำแผ่นทองแดงวางลงบนกระดานทนไฟ

3.1.2.3 ให้ความร้อนแก่แผ่นทองแดงพอประมาณ หัวใจสำคัญในการให้สี คือ การควบคุมไฟ จึงหะการเคลื่อนย้ายตำแหน่งของหัวเป่าไฟ และการสังเกตสีผิวโลหะ

3.1.2.4 เมื่อได้สีผิวตามต้องการแล้วหยุดให้ความร้อน ทิ้งไว้ให้เย็น

3.1.2.5 นำชิ้นงานไปทำความสะอาดเบาๆ อย่างระมัดระวังไม่ให้สีผิวลอก

3.1.2.6 นำชิ้นงานที่มีลวดลาย และสีพื้นผิวตัดเป็นรูปใบไม้เตรียมไว้

สำหรับการไฟ

ภาพที่ 30 การแผ่รีดลายใบไม้ แผ่นใบไม้ การทดลองไฟ และชิ้นงานสำเร็จ

สรุปผลการทดลอง

1. สีผิวของงานมีความน่าสนใจมาก แต่เมื่อทดลองไฟ และสัมผัสแล้วให้ความรู้สึกถึงความแข็งกระด้าง ขาดซึ่งความเป็นธรรมชาติ กระบวนการนี้ไม่ทำให้รู้สึกเช่นเดียวกับการเก็บ ใบตองตึงจริง
2. ขณะทำการไฟต้องใช้ความพยายาม รู้สึกถึงแรงต้านมือมากเกินไป ขาดซึ่งอารมณ์ของการไฟใบไม้จริง เกิดการเกร็ง เค้น การกระตุ้นภาพความทรงจำแห่งสุนทรีย์สมัยวัยเด็กจึงเกิดขึ้นได้ไม่สมบูรณ์ จึงไม่เหมาะสมกับการเป็นใบไม้ทดแทนสำหรับการไฟเครื่องประดับ

3.2 การทดลองใช้ใบไม้จริงขนาดเล็กแทนใบตองตึง

การเก็บใบไม้ชนิดต่างๆ สำหรับทดลองไฟนั้นเป็นการค้นหา และคัดเลือกใบไม้ที่ทำการไฟแล้ว ให้ความรู้สึกเหมือนหรือใกล้เคียงกับการไฟใบตองตึงจริง อันได้แก่ความรู้สึกถึงแรงต้านมือเมื่อสัมผัสกับใบไม้ขณะทำการไฟ ลักษณะการเคลื่อนไหวของมือที่ไม่รู้สึกเกร็งเกินไปขณะทำกิจกรรมการไฟ สีและพื้นผิวลวดลายต่างๆ ของใบไม้ ล้วนแล้วแต่สามารถสร้างสรรค์สุนทรีย์ภาพด้านอารมณ์ความรู้สึกได้ทั้งสิ้น ผู้วิจัยได้เลือกเก็บใบไม้จากต้นที่ขึ้นอยู่ในบริเวณที่พักอาศัย คือ รอบบริเวณกาญจนาภิเษกวิทยาลัย ช่างทองหลวง เพื่อสะดวกในการทดลองเก็บเป็นกิจวัตรประจำวัน และเสมือนเป็นต้นไม้ประจำพื้นที่ขึ้นในบริเวณที่พักอาศัย ช่วงเวลาของการเก็บอยู่ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน ซึ่งเป็นฤดูที่ใบไม้ส่วนใหญ่ร่วงหล่นจากลำต้นรวมทั้งใบตองตึงด้วย

ตัวอย่างใบไม้ทดลอง ประกอบด้วย 8 ชนิด คือ ใบมะขามสด ใบราชพฤกษ์ ใบมะยมสด ใบมะยมแห้ง ใบไทรอินโด ใบประดู่แดง ใบไทรย้อยปลายแหลมสด ใบไทรย้อยปลายแหลมแห้ง

ตารางที่ 16 การทดลองใช้ใบมะขามแทนใบตองตั้ง

ใบมะขาม	ภาพ	รายละเอียด
ลักษณะใบ		ใบสดสีเขียว รูปทรงยาว เฉลี่ย ความกว้าง 0.7 มิลลิเมตร ยาว 1.5 มิลลิเมตร เนื้อใบเปราะบาง ลวดลายบน ใบไม่ชัดเจน
การเก็บ		ช่วงเวลาการเก็บใบสดต้นมะขามนั้น สามารถกระทำได้ตลอดเวลา ไม่ต้องรอ ช่วงฤดูการร่วงหล่น
การเตรียม		ไม่ต้องแช่น้ำ รีด หรือทับ เพื่อให้ใบ มีทรงเรียบ เพราะเป็นใบไม้ขนาดเล็ก
การไฟ		รู้สึกเกร็ง และไม้ถนัดมือขณะไฟ ฉีก ขาดง่าย เนื่องจากมีขนาดเล็กมาก และ เปราะบางเกินไป
ชิ้นงานสำเร็จ		ไม่สามารถไฟชิ้นงานทดลองจนสำเร็จ สมบูรณ์ได้ ใบไม้มีขนาดเล็ก และเปราะ บางมากเกินไป
สรุปผลการทดลอง ใบมะขามไม่เหมาะในการใช้เป็นวัสดุทดแทนสำหรับการไฟเครื่องประดับ เนื่องจากมีขนาดเล็กเกินไป และเนื้อใบฉีกขาดง่าย		

ตารางที่ 17 การทดลองใช้ใบราชพฤกษ์แทนใบตองตึง

ใบราชพฤกษ์	ภาพ	รายละเอียด
ลักษณะใบ		ใบแห้งสีน้ำตาล รูปใบเป็นรูปหอยดน้ำ เนื้อใบแข็งแรงเหนียวทนต่อการฉีกขาด จับถนัดมือ เนื่องจากมีขนาดค่อนข้างใหญ่ เฉลี่ยกว้าง 3.5 เซนติเมตร ยาว 5 เซนติเมตร
การเก็บ		การเก็บควรกระทำตามฤดูใบไม้ร่วง เพราะจะได้ใบแห้งสมบูรณ์ ซึ่งหาช่วงเวลาอื่นได้ยาก
การเตรียม		เมื่อแช่น้ำแล้วเนื้อใบจะเหนียว เหมาะสำหรับการไฟเครื่องประดับ
การไฟ		รู้สึกไฟถนัดมือ เวลาเกี่ยวดอกไม้ฝั่ เนื้อใบไม่ฉีกขาดง่าย ยึดเกาะกันเป็นตบแน่นหนา
ชิ้นงานสำเร็จ		เนื่องจากมีขนาดใบใหญ่ จึงทำให้ได้ตบที่ใหญ่และยาวใหญ่เกินกว่าที่จะไฟเป็นเครื่องประดับ
สรุปผลการทดลอง ใบราชพฤกษ์ไม่เหมาะกับการใช้เป็นวัสดุทดแทนสำหรับการไฟเครื่องประดับ เนื่องจากขนาดใบที่ใหญ่เกินไป แม้จะมีเนื้อใบที่เหนียว และมีความถนัดมือในการไฟก็ตาม		

ตารางที่ 18 การทดลองใช้ใบมะยมสดแทนใบตองตึง

ใบมะยมสด	ภาพ	รายละเอียด
ลักษณะใบ		ใบสดมีสีเขียว ลวดลายไม่ชัดเจน เนื้อใบค่อนข้างหนาพอที่จะไฟได้ เป็นใบเลี้ยงคู่ ใบมีหลายขนาดสามารถเลือกได้ตามต้องการ
การเก็บ		ใบสดของมะยมสามารถเก็บได้จากต้นได้ตลอดเวลา
การเตรียม		เนื่องจากเป็นใบสดจึงไม่จำเป็นต้องแช่หรือรีดให้เรียบแบน
การไฟ		การไฟทำได้อย่างค่อนข้างถนัดมือ เนื้อใบไม่ฉีกขาดง่าย ยึดเกาะกันเป็นตบแน่นหนา
ชิ้นงานสำเร็จ		ใบมะยมสดจะอยู่ได้แค่ 2 วันก่อนที่จะเหี่ยวแห้งไป สีเขียวของใบไม่ทำให้ผู้ชมนึกถึงงานประเพณีลอยกระทง หรือพิธีไหว้ครู แทนวัฒนธรรมการมุงหลังคาด้วยใบตองตึง
<p>สรุปผลการทดลอง ใบมะยมสดไม่เหมาะสมในการเป็นวัสดุทดแทนสำหรับการไฟเครื่องประดับ เพราะความสดสีเขียวของใบทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของการไฟใบไม้จริง การกระตุ้นภาพความทรงจำแห่งสุนทรีย์สมัยวัยเด็กจึงเกิดขึ้นได้ไม่สมบูรณ์ ทำให้ผู้ชมนึกถึงงานประเพณีลอยกระทง หรือพิธีไหว้ครู แทนวัฒนธรรมการมุงหลังคาด้วยใบตองตึง</p>		

ตารางที่ 19 การทดลองใช้ใบมะยมแห้งแทนใบตองตึง

ใบมะยมแห้ง	ภาพ	รายละเอียด
ลักษณะใบ		ใบแห้งสีน้ำตาลแดงเข้ม ลวดลายไม่ชัดเจน เนื้อใบค่อนข้างหนาพอที่จะไฟได้ เป็นใบเลี้ยงคู่ ใบมีหลายขนาด สามารถเลือกได้ตามต้องการ
การเก็บ		ใบมะยมแห้งโดยธรรมชาติ สีของเนื้อใบมีสีค่อนข้างซีดจาง และบาง ส่วนสีเข้ม เนื้อใบค่อนข้างหนา ซึ่งหายากต้องอาศัยการพบโดยบังเอิญ
การเตรียม		ใบมะยมแห้งจะมีลักษณะขอบใบหุบเข้าหากกลางใบ สามารถบานออกได้ด้วยการแช่น้ำประมาณ 5 -10 นาที แล้วรีดให้เรียบ
การไฟ		การไฟทำได้ค่อนข้างถนัดมือ เนื้อใบไม่ฉีกขาดง่าย ยึดเกาะกันเป็นตบแน่นหนา
ชิ้นงานสำเร็จ		ใบมะยมแห้งสามารถไฟได้ดี แต่จะมีความเปราะบางอยู่ จึงต้องระวังไม่ให้เนื้อใบฉีกขาด
สรุปผลการทดลอง ใบมะยมแห้งไม่เหมาะกับการเป็นวัสดุทดแทนสำหรับการไฟเครื่องประดับ เพราะมีเนื้อใบที่บางอ่อนเกินไป ใบแห้งสีค่อนข้างซีดจาง ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของการไฟใบไม้จริง อีกทั้งลักษณะใบที่เหมาะสมกับการไฟนั้นหายาก ต้องอาศัยการพบโดยบังเอิญ จึงไม่สามารถรื้อให้แห้งจากธรรมชาติ หรือการกระทำของมนุษย์ได้		

ตารางที่ 20 การทดลองใช้ใบไทรอินโดแทนใบตองตั้ง

ใบไทรอินโด	ภาพ	รายละเอียด
ลักษณะใบ		ใบไม้จะมีลักษณะอวบน้ำ เวลาแห้งจึงเกิดการม้วนของใบและสามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน
การเก็บ		ใบไทรอินโดต้องเก็บในช่วงฤดูใบไม้ร่วง คือ กุมภาพันธ์ - เมษายน นอกฤดูการค่อนข้างหาใบสภาพดียาก
การแช่	 	ใบไทรอินโดเมื่อแห้งขอบจะบิดม้วนตัว แม้จะแช่น้ำก็ไม่อาจคืนสภาพได้ จึงต้องรีดให้แบนเรียบ
การไฟ		การไฟทำได้ค่อนข้างถนัดมือ แต่เนื้อใบค่อนข้างกรอบ และฉีกขาดง่าย
ชิ้นงานสำเร็จ		ใบที่ไฟแล้วเกาะกันเป็นตบแน่นหนา แต่ให้ความรู้สึกกระด้างมือ
สรุปผลการทดลอง ใบไทรอินโดแห้งไม่เหมาะสมในการเป็นวัสดุทดแทนสำหรับการไฟเครื่องประดับ เพราะมีเนื้อใบที่หนา และกรอบเกินไป ลวดลายปรากฏไม่ชัดเจน ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของการไฟใบตองตั้งได้		

ตารางที่ 21 การทดลองใช้ใบประดิษฐ์แทนใบทองตัง

ใบประดิษฐ์	ภาพ	รายละเอียด
ลักษณะใบ		ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย แผ่นใบค่อนข้างบางมาก ลวดลายชัดเจน มีรูปทรงยาว ข้าวแหลมตัด
การเก็บ		ใบประดิษฐ์แห้งต้องเก็บในช่วงฤดูใบไม้ร่วง คือ กุมภาพันธ์ - เมษายน นอกฤดูการค่อนข้างหายาก
การแช่		ใบประดิษฐ์แห้งเมื่อแห้งจะมีการบิดตัวเล็กน้อย จึงต้องแช่น้ำพอชุ่ม แล้วรีดให้แบนเรียบ
การไฟ		การไฟทำได้ค่อนข้างถนัดมือ เนื้อใบค่อนข้างเหนียว แต่บางมาก
ชิ้นงานสำรวจ		ใบที่ไฟแล้วเกาะกันเป็นต้นแน่นหนา แต่ให้ความรู้สึกเบาบางเกินไป
สรุปผลการทดลอง ใบประดิษฐ์แห้งไม่เหมาะเป็นวัสดุทดแทนสำหรับการไฟเครื่องประดับ เพราะมีเนื้อใบที่บางอ่อนเกินไป		

ตารางที่ 22 การทดลองใช้ใบไทรย้อยปลายแหลมสดแทนใบตองตึง

ใบสดไทรย้อย ปลายแหลมสด	ภาพ	รายละเอียด
ลักษณะใบ		ใบสดสีเขียว ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรี รูปใบ หอกหรือรูปไข่แกมวงรีกว้าง 2.5 – 5 เซนติเมตร ยาว 5 – 11 เซนติเมตร ขอบใบเรียบ เป็นคลื่น เล็กน้อย แผ่นใบค่อนข้างหนา มองเห็นลวดลาย ชัดเจน
การเก็บ		ใบสดของไทรย้อยปลายแหลม สามารถเก็บได้ จากลำต้นตลอดเวลา
การแช่		ใบสดของไทรย้อยปลายแหลมจะมีความพิเศษ ตรงที่สามารถรักษาสีเขียวของใบได้นานด้วยการ นำมาแช่กับเตารีดให้แห้งทันที
การไฟ		สามารถไฟเข้าเป็นดับได้อย่างถนัดมือ เนื้อใบไม่ ฉีกขาดง่าย แต่ต้องจุ่มน้ำให้ชุ่มเสียก่อน
ชิ้นงานสำเร็จ		สีเขียวดับไฟใบไทรย้อยปลายแหลม ไม่สามารถ ทำให้ผู้วิจัยเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของการไฟ ใบตองตึงแห้งได้
สรุปผลการทดลอง ใบสดไทรย้อยปลายแหลมไม่เหมาะในการเป็นวัสดุทดแทนสำหรับการไฟ เครื่องประดับนัก เพราะความสด และสีเขียวของใบทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกของการไฟใบไม้แห้งได้จริง อีกทั้งกระตุ้นภาพความทรงจำแห่งสุนทรียะสมัยวัยเด็ก ได้ ไม่สมบูรณ์ และทำให้ผู้ชมระลึกนึกถึงงานประเพณีลอยกระทง หรือพิธีไหว้ครู แทนวัฒนธรรม การมุงหลังคาด้วยใบตองตึง		

ตารางที่ 23 การทดลองใช้ใบไทรย่อยปลายแหลมแห้งแทนใบตองตึง

ใบไทรย่อยปลายแหลมแห้ง	ภาพ	รายละเอียด
ลักษณะใบ		ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรี รูปใบหอกหรือรูปไข่แกมวงรีกว้าง 2.5 – 5 เซนติเมตร ยาว 5 – 11 เซนติเมตร ใบแห้งจะม้วน หรือหุบขอบใบเข้าหากัน แต่ไม่มากเท่ากับใบไทรอินโต และมีลักษณะใบที่บางกว่าใบไทรอินโต แต่หนาว่าใบชนิดอื่น ลวดลายบนพื้นผิวใบชัดเจนและสวยงาม
การเก็บ		ใบแห้งสามารถเก็บได้ปริมาณมากในช่วงฤดูใบไม้ร่วง นอกฤดูสามารถเก็บได้ประปราย
การแช่		ใบไทรย่อยปลายแหลม เมื่อแห้งจะมีการหุบขอบของใบเล็กน้อย จึงต้องแช่น้ำพอนุ่ม แล้วรีดให้แบนเรียบ
การไฟ		สามารถไฟเข้าเป็นด้ายได้อย่างถนัดมือ เนื้อใบเหนียวไม่ฉีกขาดง่าย แต่ต้องจุ่มน้ำให้ชุ่มเสียก่อน
ชิ้นงานสำเร็จ		ด้ายไฟของไทรย่อยปลายแหลมให้ความรู้สึกเหมือนกับการไฟใบตองตึงอย่างมาก เนื้อใบเหนียว ไม่ฉีกขาดง่าย ลวดลายที่ปรากฏบนพื้นผิวของใบชัดเจนและสวยงาม
สรุปผลการทดลอง ใบไทรย่อยปลายแหลมเหมาะเป็นใบไม้ทดแทนสำหรับการไฟเครื่องประดับ เพราะให้ความรู้สึกเหมือนผู้วิจัยกำลังไฟใบตองตึงจริง จากแรงต้านมือที่ได้สัมผัส ช่วงจังหวะการบิด แหวง ดึง สีก่อนข้างเหมือนใบตองตึง และลวดลายชัดเจน รวมทั้งสามารถหาเก็บได้ง่ายเสมือนเป็นต้นไม้พื้นถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของผู้วิจัย		

4. จากใบไทรย่อยปลายแหลมแห้งสู่เครื่องประดับส่วนบุคคล

การทดลองใช้ใบไม้จริงขนาดเล็กทดแทนใบตองตึงเพื่อการไฟเครื่องประดับ เป็นการรวบรวมใบชนิดต่างๆ ประกอบด้วย ใบมะขามสด ใบราชพฤกษ์ ใบมะยมสด ใบมะยมแห้ง ใบไทรอินโด ใบประดู่แดง ใบไทรย่อยปลายแหลมสด ใบไทรย่อยปลายแหลมแห้ง

ตารางที่ 24 สรุปการทดลองใบไม้ขนาดเล็กแทนใบตองตึง

ชื่อ	ภาพ	ลักษณะทางกายภาพ และสุนทรียภาพ ที่เชื่อมโยงถึงสัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตึง
1.ใบมะขามสด		ด้วยขนาดเล็กและเปราะบางเวลาไฟจึงรู้สึกเกร็ง อึดอัด เพราะเคลื่อนไหวได้แค่นิ้วมือ และฉีกขาดจนไม่สามารถไฟต่อได้ ต่างจากใบตองตึงที่มีขนาดใหญ่กว่ามาก และสามารถเคลื่อนไหวข้อมือ จึงสะดวกในการไฟ ให้ความรู้สึกเชื่อมโยงถึงสัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตึงได้ไม่มากนัก
2.ใบราชพฤกษ์		ด้วยใบแห้งมีช่วงเวลาร่วงเดียวกันกับใบตองตึง ประกอบกับเนื้อใบแข็งแรงเหนียวทนต่อการฉีกขาด จับถนัดมือจึงให้ความรู้สึกใกล้เคียงกับการไฟใบตองตึง แต่ด้วยขนาดที่ค่อนข้างใหญ่จึงไม่เหมาะสำหรับการไฟเป็นเครื่องประดับส่วนบุคคล
3.ใบมะยมสด		ด้วยขนาดค่อนข้างใหญ่แต่ไม่เท่าใบราชพฤกษ์ แต่ยังสามารถจับและไฟถนัดมือ ซึ่งไม่กัวันต่อมาจะเหี่ยวและซีดในที่สุด อีกทั้งสีเขียวของใบทำให้ผู้พบเห็นคิดถึงวันลอยกระทง หรือวันไหว้ครูมากกว่า จึงให้ความรู้สึกเชื่อมโยงถึงสัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตึงได้ไม่มากนัก
4.ใบมะยมแห้ง		ใบแห้งโดยธรรมชาติจะบาง เหี่ยวยุ่น สีซีดจาง ไม่สามารถควบคุมสภาพใบที่เหมาะสมกับการไฟได้ นอกจากจะพบโดยบังเอิญ ขณะทำการไฟจะรู้สึกถึงความบางเกินไป ไม่คงสภาพ ให้ความรู้สึกเชื่อมโยงถึงสัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตึงได้ไม่มากนัก

ตารางที่ 24 สรุปการทดลองใบไม้ขนาดเล็กแทนใบตองตั้ง (ต่อ)

ชื่อ	ภาพ	ลักษณะทางกายภาพ และสุนทรียภาพ ที่เชื่อมโยงถึงสัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตั้ง
5.ใบ ประดู่ แดง		ใบแห้งจะบาง ควบคุมรูปทรงยาก ลวดลายไม่ชัดเจน ขณะทำการไฟจะรู้สึกถึงความบางเกินไปและไม่คงสภาพ ทำให้รู้สึกเชื่อมโยงถึงสัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตั้งได้ไม่มากนัก
6.ใบไทร อินโด		ใบแห้งสีน้ำตาลเข้ม เนื้อใบหนา เวลาแห้งจะม้วนตัว ลวดลายน้อย ต้องปรับรูปทรงด้วยการรีด แต่เวลาไฟยังฉีกขาดง่าย ทำให้รู้สึกเชื่อมโยงถึงสัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตั้งได้ไม่มากนัก
7.ใบไทร ย่อย ปลาย แหลม สด		แผ่นใบค่อนข้างหนา มองเห็นลวดลายชัดเจน หากเก็บได้ทุกฤดูกาล สีเขียวของใบทำให้ผู้พบเห็นคิดถึงวันลอยกระทง หรือวันไหว้ครูมากกว่า จึงให้ความรู้สึกเชื่อมโยงถึงสัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตั้งได้ไม่มากนัก
8.ใบไทร ย่อย ปลาย แหลม แห้ง		ใบแห้งมีสีน้ำตาล เนื้อใบเหนียว ไม่ฉีกขาดง่าย ลวดลายชัดเจน สวยงาม ขนาดไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป สามารถเก็บได้เฉพาะในช่วงฤดูใบไม้ร่วง เวลาไฟรู้สึกใกล้เคียงกับการไฟใบตองตั้ง จึงให้ความรู้สึกเชื่อมโยงถึงสัญญาแห่งวัฒนธรรมใบตองตั้งได้มาก

จากการทดลองเก็บและไฟใบไม้ขนาดเล็กชนิดต่างๆ เพื่อค้นหาใบไม้ทดแทนใบตองตั้งที่เหมาะสมสำหรับการไฟเครื่องประดับส่วนบุคคล พบว่า ใบไทรย่อยปลายแหลมแห้งมีความเหมาะสมมากที่สุด ด้วยว่า

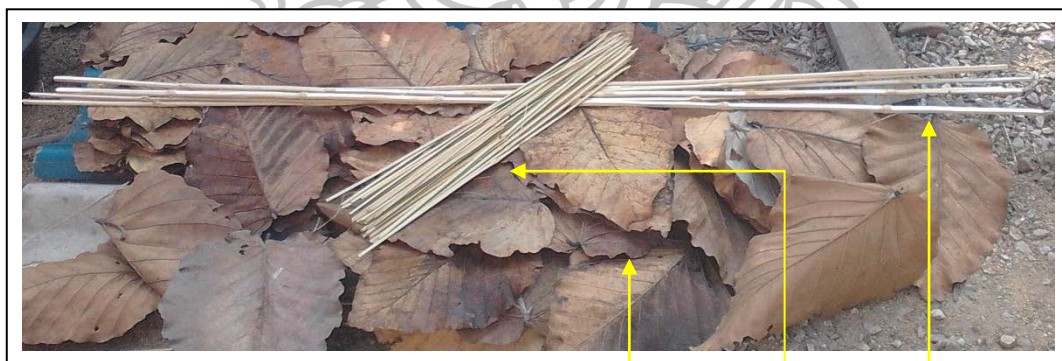
1. ลักษณะทางกายภาพ เนื้อของใบแห้งไม่หนาหรือบางเกินไปเวลาทำการไฟไม่ฉีกขาดง่ายเพราะมีความเหนียวจากการแช่น้ำ สีสันทึกลายใบตองตั้ง ลวดลายชัดเจนสวยงาม
2. วัฒนธรรมการเก็บ เป็นใบไม้แห้งที่หาเก็บได้ง่ายในฤดูใบไม้ร่วงนอกฤดูการนั้นหาใบตองหรือไม่มีเลย อีกทั้งยังเป็นต้นไม้ที่ขึ้นรอบๆ ที่พักอาศัยของผู้วิจัย จึงมีความหมายของการเป็น

ใบไม้ประจำถิ่นที่อยู่ปัจจุบันของผู้วิจัย ซึ่งง่ายต่อการหาเก็บเพื่อเป็นวัสดุสำหรับการไฟเครื่องประดับ ขณะที่ใบตองตึงเป็นใบไม้ประจำพื้นถิ่นในอดีตที่ง่ายต่อการหาเก็บสำหรับการไฟเป็นเครื่องหลังคา

3. วัฒนธรรมการไฟ ด้วยว่าเป็นใบไม้แห้งที่มีเนื้อใบคล้ายใบตองตึง คือ มีทั้งความแข็งและเหนียวหลังแช่น้ำทำให้เวลาทำการไฟจึงเกิดความรู้สึกเหมือนได้ไฟใบตองตึงจริง สามารถกระตุ้นสุนทรียภาพแห่งวัฒนธรรมใบตองตึงสมัยวัยเด็กของผู้วิจัยได้

5. แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

จากการศึกษาวัฒนธรรมการ “เก็บไฟใบตองตึง” ของชาวปกากะญอในวัยเด็กของผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมการเก็บใบตองตึงในป่ากับมารดาทุกเช้า เพื่อเก็บสำรองไว้ซ่อมหลังคาบ้าน เป็นเสมือนพิธีกรรมซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของจิตวิญญาณความเป็นตัวตนในปัจจุบัน จึงสังเคราะห์ตัวตนด้วยคำอธิบายเรื่องชั้น 5 ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างสรรค์เครื่องประดับซึ่งทำงานในลักษณะเป็นสัญญาชั้นที่เปิดตัวเข้าสู่จิตวิญญาณแห่งปกากะญอในอดีตของผู้วิจัย ใบไม้จริงในธรรมชาติกับการประกอบสร้างด้วยวิธีการไฟ นั่นคือความหมายของสัญญะที่แสดงถึงความเป็นวิถีแห่งชาวปกากะญอ วิถีของแม่ที่ยังคงปฏิบัติกิจกรรมเก็บและไฟใบตองตึงตรวจจนถึงทุกวันนี้

ภาพที่ 31 องค์ประกอบ 3 อย่างของการไฟใบตองตึง 1.ใบตองตึง 2.ไม้ดุก้าน 3.ตอกกล้วย

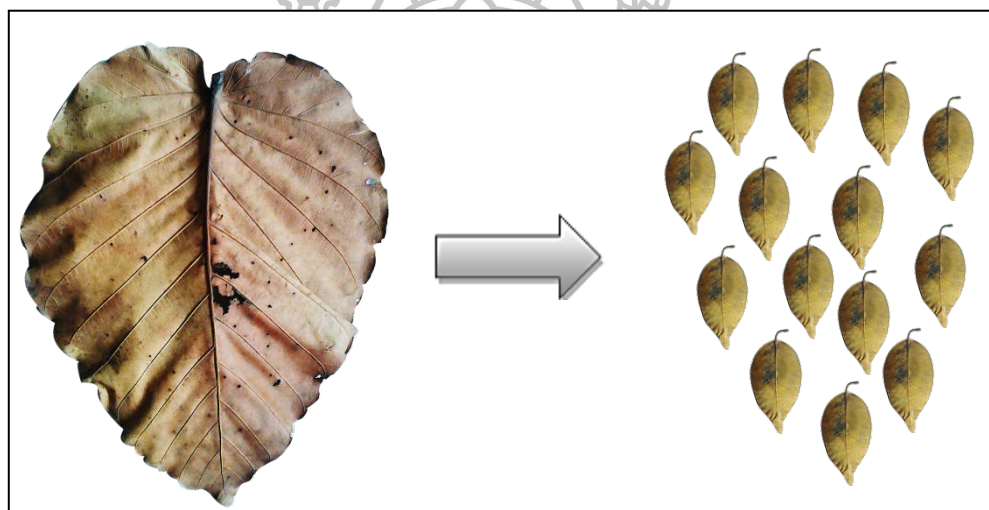

ภาพที่ 32 ไฟตอง หรือ ตอกกล้วย

6. แนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน

จากแนวคิดข้างต้นกำหนดเป็นแนวทางในการออกแบบ โดยการศึกษา และวิเคราะห์ ข้อมูลองค์ประกอบไฟตองตึงในมิติเครื่องประดับ 3 ส่วน ประกอบด้วย 1. ใบตองตึง 2. ไม้ดุกก้าน 3. ดอกเกี้ยว เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับส่วนบุคคล

ส่วนที่ 1 “ใบตองตึง” ในสถานะความเป็นเครื่องประดับใช้แทนด้วยใบไทรย้อยปลายแหลม เนื่องจากความเหมาะสมทางกายภาพ และสุนทรียภาพสำหรับการไฟ ประกอบด้วย ความเป็นสีของใบไม้แห้ง ให้ความรู้สึกเหมือนไฟตองตึง แชน้ำได้ ไม่หนาหรือบางเกินไป มีความเหนียวทนต่อการสัมผัส พื้นผิวและลวดลายชัดเจนสวยงามเหมือนใบตองตึง

ใบตองตึง

ใบไทรย้อยปลายแหลม

ภาพที่ 33 ใบตองตึง ใบไทรย้อยปลายแหลม

ส่วนที่ 2 “ไม้ดุกก้าน” ในสถานะความเป็นเครื่องประดับที่ทำหน้าที่เป็นเข็มกลัด สิ่งที่ผู้วิจัยต้องทำการวิเคราะห์ ประกอบด้วย กลไกการติดตั้งบนเสื้อผ้า และหัวเข็มกลัด ส่วนการแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นเครื่องประดับชาวปกากะญอ ประกอบด้วย วัสดุ พื้นผิว และลวดลาย

1. การวิเคราะห์ด้านกลไกการติดตั้งบนเสื้อผ้า

ด้วยว่าเครื่องประดับชุดนี้เป็นเครื่องประดับประเภทเข็มกลัด จึงต้องมีการพิจารณา และวิเคราะห์ถึงกลไกการติดตั้งวัตถุบนเสื้อผ้า การพิจารณากลไกการติดตั้งวัตถุบนเสื้อผ้าหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา คือ ความเรียบง่าย ที่แสดงถึงความเป็นเครื่องประดับชาติพันธุ์ ประกอบด้วย

1.1 กลไกติดตั้งแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย คือ การออกแบบชิ้นงานที่มีระบบการทำงานเหมือนกับเข็มกลัดซ่อนปลาย คือ มีปลายเข็มที่กลัดติดกับเนื้อผ้าแล้วจัดเก็บส่วนปลายไว้

1.2 กลไกติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาศ คือ การออกแบบชิ้นงานที่มีระบบการทำงานเหมือนกับลวดเสียบกระดาศ คือ มีส่วนที่หนีบตะเข็บเปิด เช่น ขอบกางเกง กระเป๋าสื่อ

1.3 กลไกติดตั้งแบบกระดุม คือ การออกแบบชิ้นงานให้มีส่วนที่สามารถติดเข้ากับกระดุมเสื้อผ้าที่กำหนดตำแหน่งไว้

เข็มกลัดซ่อนปลาย

ลวดเสียบกระดาศ

กระดุม

ภาพที่ 34 กลไกการติดตั้งบนเสื้อผ้าแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย ลวดเสียบกระดาศ และกระดุม

2. การวิเคราะห์ด้านวัสดุ พลาสติก และลวดลาย

การใช้วัสดุของเหลือ ลวดลายตัดโค้ง สำหรับประกอบกับตัวเรือน รวมทั้งการทำพื้นผิวด้านไม่ขัดเงาแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของเครื่องประดับชาวปกากะญอ จากเอกสารการศึกษาการทำเครื่องประดับของชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านวัดพระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน พบว่า “เครื่องประดับเงินของชาวกะเหรี่ยงเดิมจะเป็นกำไลที่มีลวดลายเดียว คือ ลายเกลียวเท่านั้น ส่วนตุ้มหูก็จะมีขนาดใหญ่ ปลายของตุ้มหูจะบานออก”³ และจากข้อมูลเว็บไซต์คลังเอกสารสาธารณะ

³ มีพร ปริญาพล, “อาชีพการทำเครื่องประดับเงินของชนเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544), 58, เข้าถึงเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2558, เข้าถึงได้จาก http://library.cmu.ac.th/digital_collection/theses/fulltext.php?id=7775&word=2544&check_field=YEAR&select_study=EDVOC&condition=2&search=9&philosophy=&master=#

พบว่า “ชาวกะเหรี่ยงนั้นไม่นิยมติดเครื่องประดับไว้กับเสื้อผ้าหรือใช้เครื่องเงินชิ้นใหญ่เหมือนชาวเขาเผ่าอื่น แต่นิยมใช้สร้อยลูกปัด และสวมใส่กำไลอะลูมิเนียม และทองเหลืองเป็นเครื่องประดับ”⁴

ภาพที่ 35 กำไลเกลี้ยงทองเหลืองทรงเหลี่ยม

ตารางที่ 25 การวิเคราะห์อัตลักษณ์เครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ หมู่บ้านยะพอ ต. วาเล่ย์ อ.พบพระ จ. ตาก

อัตลักษณ์เครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอด้านวัสดุ และพื้นผิว	
ชื่อ	การวิเคราะห์อัตลักษณ์
กำไลเกลี้ยงทองเหลืองทรงเหลี่ยม	กำไลทรงสี่เหลี่ยมตีแบนทำจากวัสดุทองเหลือง ขัดพื้นผิวด้าน ไม่เงาแวววับ เป็นกำไลดั้งเดิมที่มารดาของผู้วิจัยเก็บไว้ มารดาของผู้วิจัยกล่าวว่า สาเหตุที่ชาวปกากะญอนิยมใช้ทองเหลืองเป็นเครื่องประดับ เนื่องจากการขาดกำลังทรัพย์ในการซื้อหาวัตถุดิบค่า ประเภทเงินทอง อีกทั้งวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไร้ความทะเยนทะยานของชาวปกากะญอ จึงไม่ได้แสวงหาทรัพย์สมบัติของมีค่าแต่อย่างใด การไม่มีความเชื่อหรือให้ความสำคัญกับคุณค่าของทองหรือเงินเหมือนกับชนเผ่าอื่น เช่น ชาวเย้า จะต้องการเงินแทนเป็นองค์ประกอบสำคัญในพิธีแต่งงาน และการมีแนวคิดที่ว่าทองเหลืองเปรียบเสมือนทอง เนื่องจากมีสีเหลืองเหมือนกันจึงสามารถใช้แทนกันได้

⁴ คลังเอกสารสาธารณะ, วัฒนธรรมการแต่งกายของชนเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน อาข่า, เข้าถึงเมื่อ 18 มกราคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.openbase.in.th/node/5576>

ภาพที่ 36 กำไลเกลี้ยงทองเหลืองทรงกลมแบบดั้งเดิม

ตารางที่ 26 การวิเคราะห์อัตลักษณ์เครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ หมู่บ้านละเผใหม่
ต. สามหมื่น อ.แม่ระมาด จ. ตาก

อัตลักษณ์เครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ ด้านวัสดุ และพื้นผิว	
ภาพ	การวิเคราะห์อัตลักษณ์
กำไลเกลี้ยงทองเหลืองทรงกลมแบบดั้งเดิม	กำไลเกลี้ยงทรงกลมทำจากวัสดุทองเหลือง ขัดพื้นผิวด้านไม่เงาแวววับ เป็นกำไลดั้งเดิมที่นางวาวาหญิงชาวปกากะญอ หมู่บ้านละเผใหม่สามใส่เป็นเครื่องประดับประจำกายที่ได้รับเป็นมรดกจากมารดา หญิงผู้นี้กล่าวว่า สาเหตุที่ชาวปกากะญอนิยมใช้ทองเหลืองเป็นเครื่องประดับเนื่องจากการขาดกำลังทรัพย์ในการซื้อหาวัสดุประเภททองหรือเงิน รวมทั้งไม่มีแหล่งหาซื้อเครื่องเงิน เครื่องทองเพราะชาวปกากะญอจะอาศัยในหมู่บ้านที่ห่างไกลจากเมือง และไม่มีพ่อค้ามาขายเครื่องประดับมีค่าเช่นนี้ด้วย นอกจากนี้จะมีช่างตีเหล็กประจำหมู่บ้าน ซึ่งบางรายสามารถหลอมและตีเครื่องประดับทองเหลืองได้

ภาพที่ 37 ตุ่มหูกองเหลืองปลายบานแบบดั้งเดิม

ตารางที่ 27 การวิเคราะห์อัตลักษณ์เครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ หมู่บ้านละเฒ่าใหม่
ต. สามหมื่น อ.แม่ระมาด จ. ตาก

อัตลักษณ์เครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ ด้านวัสดุ และพื้นผิว	
ชื่อ	การวิเคราะห์อัตลักษณ์
ตุ้มหูกองเหลือง ปลายบานแบบดั้งเดิม	ตุ้มหูกกลมปลายบานทำจากวัสดุทองเหลือง ขัดพื้นผิวด้านไม่มี ความเงาแวววับ เป็นตุ้มหูกดั้งเดิมที่นางวาวาหญิงชาวปกากะญอ หมู่บ้านละเฒ่าใหม่ สวมใส่เป็นเครื่องประดับประจำกาย หญิงผู้นี้กล่าวว่า แม้หญิงชาวปกากะญอจะยังคงสวมใส่เครื่องประดับทองเหลือง แต่ก็มี ไม่น้อยที่เริ่มใส่เครื่องประดับทองโดยเฉพาะคนที่มีความฐานะดี เพราะ ปัจจุบันการหาซื้อเครื่องทองมาสวมใส่นั้นง่ายกว่าแต่ก่อนมากนัก

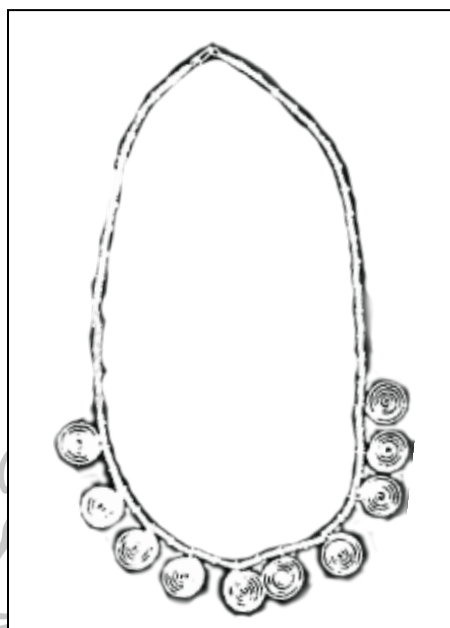

ภาพที่ 38 กำไลเกลียวแบบดั้งเดิม

ที่มา : มีพร ปริญญาพล, “อาชีพการทำเครื่องประดับเงินของชนเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาอาชีพศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544), 59, เข้าถึงเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2558, เข้าถึงได้จาก http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/fulltext.php?id=7775&word=2544&check_field=YEAR&select_study=EDVOC&condition=2&search=9&philosophy=&master=#

ตารางที่ 28 การวิเคราะห์อัตลักษณ์เครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ หมู่บ้านวัดพระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน

อัตลักษณ์เครื่องประดับดั้งเดิมชาวปกากะญอ ด้านรูปทรง และลวดลาย	
ชื่อ	การวิเคราะห์อัตลักษณ์
กำไลเกลียวแบบดั้งเดิม	รูปแบบและลวดลายกำไลทองที่ปรากฏนี้มีลักษณะเป็นเกลียวที่เกิดจากการบิดคล้ายเกลียวเชือก ซึ่งเป็นรูปแบบเครื่องประดับดั้งเดิมของชาวปกากะญอ หมู่บ้านวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ภาพที่ 39 ลวดลายกันหอยของเครื่องเงินที่พ่อค้าคนกลางสั่งทำ
ที่มา : มีพร ปริญญาพล, “อาชีพการทำเครื่องประดับเงินของชนเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านวัดพระบาทห้วย
ต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544), 60, เข้าถึงเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2558, เข้าถึงได้จาก
http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/fulltext.php?id=7775&word=2544&check_field=YEAR&select_study=EDVOC&condition=2&search=9&philosophy=&master=#

ตารางที่ 29 การวิเคราะห์อัตลักษณ์เครื่องประดับสมัยใหม่ชาวปกากะญอ หมู่บ้านวัดพระบาทห้วย
ต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน

อัตลักษณ์เครื่องประดับชาวปกากะญอสมัยใหม่ด้านรูปทรง และลวดลาย	
ชื่อ	การวิเคราะห์อัตลักษณ์
กำไลลายเกลียว	เครื่องประดับชิ้นนี้ถือว่าเป็นภาพลักษณ์เครื่องประดับสมัยใหม่ของชาวปกากะญอ ซึ่งเป็นแบบลวดลายของเครื่องเงินที่พ่อค้าคนกลางมาสั่งทำ “ลายม้วนกันหอย” นี้ได้กลายเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของเครื่องประดับชาวปกากะญอในปัจจุบัน ซึ่งสามารถพบเห็นได้ตามร้านค้าที่ขายเครื่องประดับชนเผ่า หรือตามเว็บไซต์ต่างๆ

อัตลักษณ์ด้านวัสดุ และพื้นผิวของเครื่องประดับปกากะญอ (Ka ka yor) หรือกะเหรี่ยง (Karen) ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นดังที่กล่าวมานั้น เป็นข้อมูลที่ได้จากชุมชนปัจจุบันที่ผู้วิจัยได้สัมผัสและค้นเคย นอกจากนี้ยังได้ศึกษาและสำรวจการรับรู้ของผู้คนปัจจุบันในวงกว้างเกี่ยวกับรูปแบบเครื่องประดับปกากะญอผ่านทางอินเทอร์เน็ตพบว่า มีการโฆษณาขายเครื่องประดับที่บอกว่าเป็นคือ “เครื่องประดับปกากะญอ” แม้ว่าจะไม่ใช่รูปแบบดั้งเดิมซึ่งอาจเกิดจากพ่อค้าคนกลาง หรือเจ้าของสินค้าสั่งทำขึ้นดังที่กล่าวมาในข้างต้น แต่ก็ได้สร้างความเข้าใจ เกิดการรับรู้ของคนทั่วไปที่ซื้อสินค้าว่า “รูปทรงและลวดลายกันหอย” เป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของเครื่องประดับปกากะญอ ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากปรากฏการณ์ทางสังคมและสื่อออนไลน์ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมตัวอย่างข้อมูลดังกล่าว จาก 5 เว็บไซต์

ตารางที่ 30 ตัวอย่างอัตลักษณ์ใหม่ของเครื่องประดับสมัยชาวปกากะญอในการรับรู้ปัจจุบัน

ลำดับที่	ภาพ	ที่มา
1		Rootsemporium, Karen tribe silver jewelry , accessed Desember 20, 2014, available from http://rootsemporium.co.uk/jewellery/silver%20jewellery/silver%20jewellery.html
2		Etsy, Karen tribe jewellery , accessed Desember 20, 2014, available from https://www.etsy.com/listing/209857142/tribal-jewellery-ethnic-jewellery-silver
3		Etsy, Karen tribe silver spiral hoop earring , accessed Desember 20, 2014, available from https://www.etsy.com/listing/241304594/karen-tribe-silver-spiral-hoop-earrings?ref=market

ตารางที่ 30 ตัวอย่างอัตลักษณ์ใหม่ของเครื่องประดับสมัยชาวปกากะญอในการรับรู้ปัจจุบัน (ต่อ)

ลำดับที่	ภาพ	ที่มา
4		<p>Etsy, Karen tribe jewelry traditional earrings, accessed Desember 20, 2014, available from https://www.etsy.com/listing/209858396/tribal-jewellery-ethnic-jewellery-silver?ref=market</p>
5		<p>Etsy, Karen tribe jewelry traditional earrings, accessed Desember 20, 2014, available from https://www.etsy.com/listing/191953700/fine-silver-earrings-the-spiral-sunshine?ref=related-7</p>
6		<p>Anantara, finished hill tribe silver jewelry, accessed Desember 20, 2014, available from http://www.anantarajewelry.com/about/</p>
7		<p>Pinterest, Karen hill tribe triple spiral wire earrings, accessed Desember 20, 2014, available from https://www.pinterest.com/pin/515943701033655453/</p>

ตารางที่ 30 ตัวอย่างอัตลักษณ์ใหม่ของเครื่องประดับสมัยชาวปกากะญอในการรับรู้ปัจจุบัน (ต่อ)

ลำดับที่	ภาพ	ที่มา
8		Pinterest, Thai Karen hill tribe silver beads handcrafted , accessed Desember 20, 2014, available from https://www.pinterest.com/bking43/made-in-thailand-culture-arts-crafts-jewelry-made/
9		Ebay, Karen hill tribe jewelry , accessed Desember 20, 2014, available from http://www.ebay.com/itm/Spiral-925-Sterling-Silver-Cuff-Boho-Bracelet-Thai-Karen-Hill-Tribe-Jewelry-/361318796837

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยลงพื้นที่ เอกสาร และเว็บไซต์ต่างๆ สิ่งที่สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับอัตลักษณ์เครื่องประดับชาวปกากะญอ คือ การใช้วัสดุทองเหลือง การขัดพื้นผิวแบบด้าน และการใช้ลายกันหอย (spiral) กับเครื่องประดับ

ตารางที่ 31 สรุปอัตลักษณ์เครื่องประดับสมัยชาวปกากะญอ

อัตลักษณ์เครื่องประดับสมัยใหม่ชาวปกากะญอ		
ด้านวัสดุ	ด้านพื้นผิว	ด้านลวดลาย
ความนิยมทำเครื่องประดับจากวัสดุทองเหลือง เนื่องจากขาดซึ่งกำลัษณ์ทรัพย์ และแหล่งในการซื้อหา รวมทั้งแนวคิดที่ว่ากำลัษณ์ความเป็นวัสดุที่มีสีเหลืองเหมือนทองจึงใช้แทนกันได้	การทำพื้นผิวเครื่องประดับด้วยการขัดแต่เพียงเรียบด้าน มีความเงาเพียงเล็กน้อยตามลักษณะเครื่องประดับชนเผ่า ไม่มีการชุบเงา หรือขัดให้เงาแวววับ	รูปแบบและลวดลายมีลักษณะม้วนกันหอยปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน

ด้วยอัตลักษณ์ 3 ส่วน ของเครื่องประดับชาวปกากะญอ ประกอบด้วย พื้นผิวขัดเรียบ ด้าน ความนิยมในการใช้ทองเหลืองเป็นวัสดุในการทำตัวเรือน และการสร้างสรรค์เครื่องประดับที่ใช้รูปทรง และลวดลายที่มีลักษณะเป็นกันหอยหรือลายม้วนกลม ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลด้านอัตลักษณ์ดังกล่าวนี้มาทำการทดลองร่างต้นแบบ ด้วยการใช้วัสดุทองเหลือง ขัดพื้นผิวด้าน และดัดลวดลายกันหอย ตามภาพที่ปรากฏด้านล่างนี้

ภาพที่ 40 การทดลองร่างต้นแบบด้วยวัสดุทองเหลือง พื้นผิวด้าน และลวดลายกันหอย หรือโค้งม้วน เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์เครื่องประดับส่วนบุคคล

3. การวิเคราะห์ด้านรูปทรงหัวเข็มกลัด

รูปร่างรูปทรงของผลตองตึงจะมีความโค้ง เว้า ให้ความรู้สึกถึงการเคลื่อนไหว ความเป็นอิสระอย่างชัดเจน ประกอบด้วยส่วนที่เป็นเมสันต์ และปีก 2 ใบ

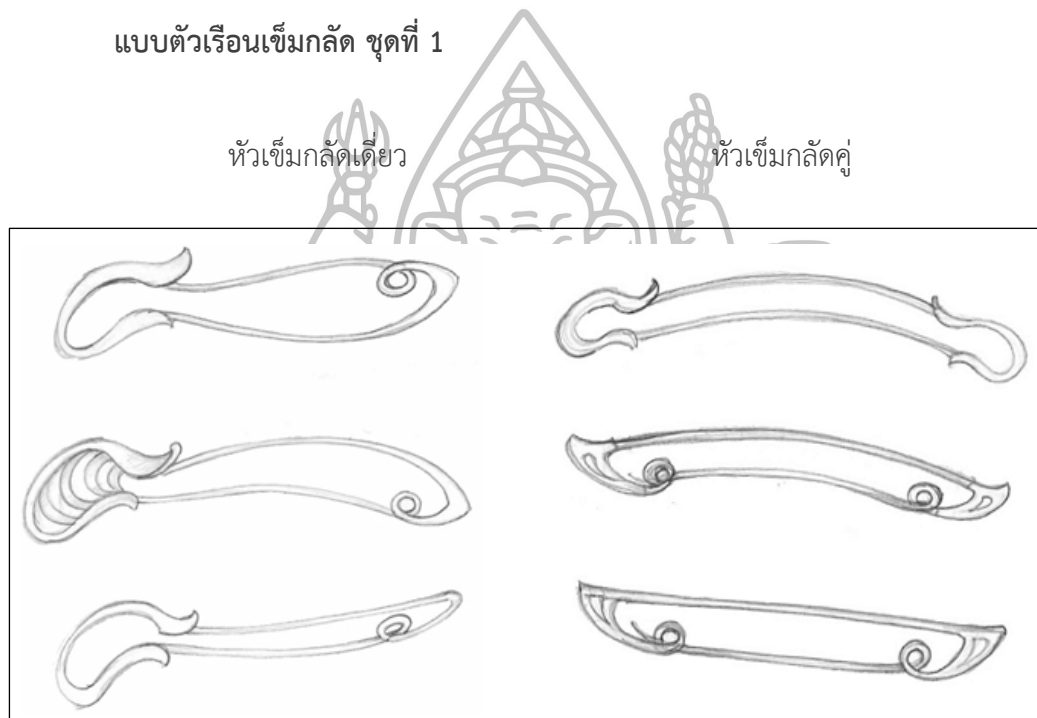

ภาพที่ 41 ลูกตองตึง และหัวเข็มกลัดทรงตองตึง

4. การออกแบบตัวเรือน

จากการพิจารณารูปร่างรูปทรงของผลตองตึงนำมาซึ่งการออกแบบหัวเข็มกลัด ที่มีรูปแบบส่วนโค้งเว้าสื่อถึงการเคลื่อนไหว ความเป็นอิสระเหมือนกับผลตองตึง โดยออกแบบให้ส่วนหัวเข็มกลัดมีขนาดใหญ่ เส้นลวดที่ทำหน้าที่เป็นไม้ดุกก้านจะตีแบนสี่เหลี่ยม ส่วนโค้งกลับของเข็มกลัดจะตีบานออก มีการบิดม้วนบางช่วง และประกบติดกันด้วยวิธีการหนีบ

แบบตัวเรือนเข็มกลัด ชุดที่ 1

ภาพที่ 42 แบบตัวเรือนเข็มกลัดที่มีต้นแบบจากผลตองตึง

แบบตัวเรือน ชุดที่ 2

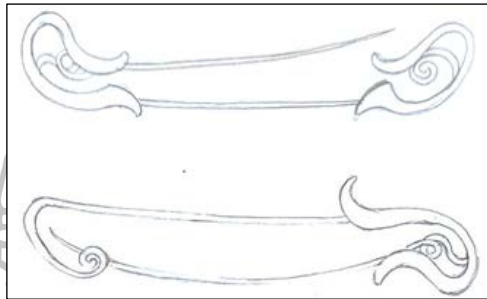
เครื่องประดับชุดนี้ถูกพัฒนาจาก ชุดที่ 1 เป็นแบบชิ้นงานที่ใช้ในการสร้างตัวเรือนจริง มีการออกแบบกลไกการติดตั้งบนเสื้อผ้าประกอบด้วย กลไกติดตั้งแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย กลไกติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาศ และกลไกติดตั้งกับกระดุม ซึ่งพิจารณาตำแหน่งการติดตั้งจากอิริยาบถเพื่อการคลายความวิตกกังวล 3 ตำแหน่ง คือ ต้นแขนขวา ข้อมือซ้าย และขอบกระเป๋ากางเกง ด้านข้างซ้าย-ขวา การดัดลวดลาย การใช้วัสดุทองเหลืองเป็นตัวเรือนประกอบด้วยลวดลายโค้งม้วนแบบกันหอยบางช่วง และขัดพื้นผิวแบบด้าน ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวปกาเกอะญอ

7. สรุบบนแบบสำหรับสร้างตัวเรือนเครื่องประดับส่วนบุคคล

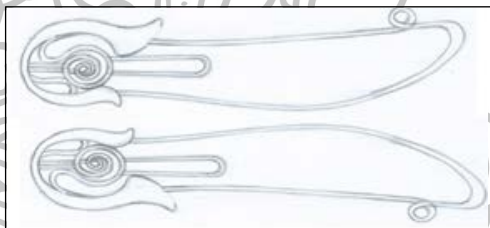
แบบสรุบบนสำหรับการสร้างตัวเรือนนั้นจะมีทั้งหมด 5 แบบ คือ กลไกการติดตั้งแบบเข็มซ้อนปลาย 2 แบบ ประกอบด้วยหัวเข็มกลัดเดี่ยวและหัวเข็มกลัดคู่ กลไกการติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาด 2 แบบ สำหรับข้างซ้าย-ขวา และกลไกการติดตั้งแบบกระดุม 1 แบบ

หัวเข็มกลัดเดี่ยว

หัวเข็มกลัดคู่

ภาพที่ 43 กลไกการติดตั้งแบบเข็มซ้อนปลาย

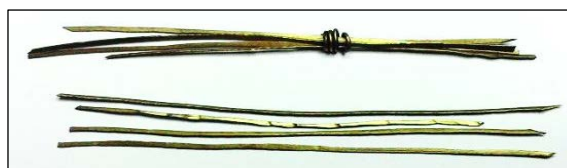

ภาพที่ 44 กลไกการติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาด ติดตั้งที่ตำแหน่ง ขอบกระเป๋ากางเกงข้างซ้าย-ขวา

ภาพที่ 45 กลไกการติดตั้งแบบกระดุม ติดตั้งที่ตำแหน่งข้อมือซ้าย

ส่วนที่ 3 ดอกเกี่ยว ในสถานะความเป็นเครื่องประดับใช้ลวดแบนทองเหลือง เพื่อทำหน้าที่เกี่ยวไปไทร้อยปลายแหลมให้ติดประกอบกับตัวเข็มกลัดกลายเป็นเครื่องประดับส่วนบุคคล

ภาพที่ 46 ลวดแบนทองเหลือง หรือ “เกี่ยวทองเหลือง” ทำหน้าที่เป็นดอกเกี่ยว

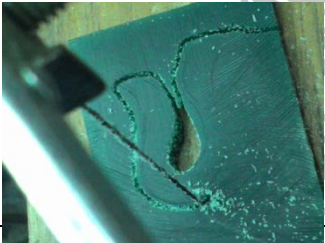

บทที่ 4
กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนของการสร้างสรรค์ตัวเรือนเข็มกลัดทองเหลืองประกอบด้วย การขึ้นต้นแบบหัวเข็มกลัดด้วยแว็กซ์ (wax) การหล่อทองเหลือง และการติดประกอบตัวเข็มกลัด และขั้นตอนการเย็บติดใบไม้ หรือการไฟใบไม้

1. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ตัวเรือนเข็มกลัดทองเหลือง

การขึ้นต้นแบบหัวเข็มกลัดด้วยแว็กซ์ โดยได้แรงบันดาลใจในการออกแบบจากรูปทรงผลตองติงที่มีรูปลักษณะโค้งเว้า สื่อถึงการโอบนออย่างอิสระสำหรับการขยายพันธุ์ ด้วย 2 ปีค

ตารางที่ 32 การขึ้นต้นแบบหัวเข็มกลัดด้วยแว็กซ์

ภาพ	คำอธิบายวิธีการ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. เขียนแบบหัวเข็มกลัดลงบนแผ่นแว็กซ์ 2. ฉลุตามสายแบบเส้นที่วาดลงบนแผ่นแว็กซ์ด้วยใบเลื่อยแว็กซ์
	<ol style="list-style-type: none"> 3. นำชิ้นงานที่เลื่อยแล้วแต่งรูปทรงด้วยตะไบ หยาบ และละเอียด ให้ได้ตามแบบที่กำหนดไว้
	<ol style="list-style-type: none"> 4. ขุดแต่งพื้นผิวให้เรียบเงาด้วยเหล็กแกะแว็กซ์สำหรับขุดผิว

ตารางที่ 32 การขึ้นต้นแบบหัวเข็มกลัดด้วยแว็กซ์ (ต่อ)

ภาพ	คำอธิบายวิธีการ
	<p>5. เก็บน้ำหนักชิ้นงานให้เป็นร่องด้วยดอกสว่านทางหูตรง โดยมีความหนาระหว่าง 0.5 - 0.8 มิลลิเมตร</p>
	<p>ต้นแบบแว็กซ์</p>

ตารางที่ 33 การขัดแต่งรูปทรงทองเหลืองหล่อ

ภาพ	คำอธิบายวิธีการ
	<p>1. นำชิ้นงานหล่อทองเหลืองตัดทางเดินน้ำออก และแต่งด้วยตะไบหยาบ ละเอียต ตามลำดับให้สวยงาม</p>
	<p>2. ขัดแต่งพื้นผิวชิ้นงานให้เรียบแต่ไม่เงาแวววับเพื่อแสดงอัตลักษณ์เครื่องประดับชาวปกากะญอ ด้วยกระดาษทรายหยาบ ละเอียต หรือขัดด้วยลูกยางหยาบ และละเอียตตามลำดับ</p>
	<p>ชิ้นงานสำเร็จ</p>

ตารางที่ 34 การตัดลายกันหอยตามอัตลักษณ์เครื่องประดับชาวปากาเกอะญอ

ภาพ	คำอธิบายวิธีการ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้คีมปากกลมดัดม้วนลวดทองเหลืองช่วงก่อนถึงส่วนโค้ง กลับเพื่อเป็นจุดกันระยะ กำหนดตำแหน่งการไฟ 2. เคาะส่วนโค้งกลับให้บานออก ด้วยค้อนเพื่อให้เข็มกลัดแข็งเป็นสปริง
	<ol style="list-style-type: none"> 3. ใช้คีมปากกลมดัดลวดทองเหลืองให้โค้งเป็นลายกันหอย โดยให้มีขนาดพอดีกับร่องของหัวเข็มกลัด 4. เคาะลายกันหอยให้แบนด้วยค้อน

ตารางที่ 35 การติดประกอบหัวเข็มกลัดกับตัวเข็ม

ภาพ	คำอธิบายวิธีการ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. นำเข็มส่วนที่เป็นลายกันหอย สอดเข้าในร่องด้านในของหัวเข็มกลัด 2. ใช้คีมปากแบนบีบให้ทั้งสองข้างติดกัน
	<ol style="list-style-type: none"> 3. ใช้ค้อนเคาะให้หัวเข็มกลัดทองเหลือง บีบอัดลายกันหอยให้ติดแน่น โดยไม่ต้องใช้น้ำประสานเชื่อมติด
	<ol style="list-style-type: none"> 4. ขัดแต่งชิ้นงานที่บีบด้วยคีม หรือเคาะด้วยค้อนให้เรียบ

ตัวเรือนเข็มกลัดทองเหลือง

กำหนดวัสดุทองเหลืองเป็นตัวเรือนเข็มกลัด ใช้ลวดลายม้วนขดกันหอยเป็นลายประดับ ขัดแต่งพื้นผิวแบบด้าน เพื่อสื่อถึงอัตลักษณ์เครื่องประดับชาวปกากะญอ ตามวิถีชีวิตอันสามัญ ธรรมดา

หัวเข็มกลัดเดี่ยว

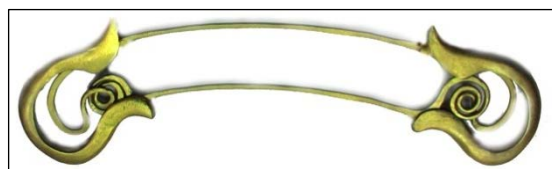
หัวเข็มกลัดคู่

ภาพที่ 47 กลไกการติดตั้งแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย

ภาพที่ 48 กลไกการติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาศ

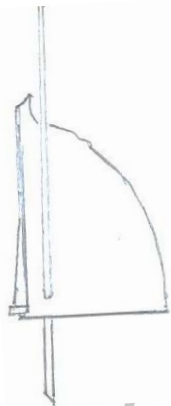

ภาพที่ 49 กลไกการติดตั้งแบบกระดุม

2. ขั้นตอนการไฟเครื่องประดับ

จากการคัดเลือกใบไม้ทดแทนใบทองดิ่ง โดยเลือกใบไทรย่อยปลายแหลมเป็นใบไม้ทดแทนด้วยคุณสมบัติทางกายภาพและสุนทรียภาพ คือ ให้ความรู้สึกเหมือนผู้วิจัยกำลังไฟใบทองดิ่งจริง จากแรงต้านมือที่ได้สัมผัส ช่วงจังหวะการบิด แหง ดิ่ง ความเหนียวของเนื้อใบ สีของใบที่คล้ายคลึงกับใบทองดิ่งและมีลวดลายบนพื้นผิวที่ชัดเจน ใช้วิธีการเย็บใบไม้ขนาดใหญ่เป็นดับ หรือการไฟใบทองดิ่ง กิจกรรมการไฟเครื่องประดับนี้ถือว่าเป็นหนึ่งในการปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับที่มีผลต่อจิตใจและความรู้สึกให้คลายลงจากความวิตกกังวล ด้วยวิธีการ 5 จังหวะ คือ แหง ดิ่ง บิด กลัด บิด สอด

ตารางที่ 36 วิธีการไฟใบทองดิ่ง

ภาพ	คำอธิบายวิธีการ
 <p data-bbox="534 1310 726 1344">แหง ดิ่ง บิด กลัด</p>	<p data-bbox="790 952 1380 1299">1. นำใบไม้มาสอดแล้วห่อทับไม้ดุกก้าน จากนั้นใช้ปลายแหลมตอกเกี่ยวไม้ไผ่ “แหง” ทะลุใบไม้</p> <p data-bbox="790 1108 1380 1299">2. “ดิ่ง” ปลายตอกเกี่ยวให้ยาวออกมาครึ่งหนึ่ง “บิด” ตอกเกี่ยวตรงกึ่งกลางให้ปลายออกจากตัวผู้ไฟ ใช้ปลายแหลม “กลัด” ทะลุใบไม้ โดยให้โคนเกี่ยวที่ไม้ได้กลัดใบไม้อยู่ฝั่งซ้าย</p>
 <p data-bbox="630 1646 742 1680">บิด สอด</p> <p data-bbox="406 1926 662 1960">ไฟทอง หรือ ดับพลวง</p>	<p data-bbox="790 1467 1380 1657">3. จับโคนตอกเกี่ยวฝั่งซ้าย “บิด” เล็กน้อยแล้วตัดไปทางด้านขวา ทำเช่นนี้เรื่อยๆ โดยให้เกี่ยวอันถัดไปทับอันแรกเสมอ จนจบแกนดับ ซึ่งเกี่ยวอันสุดท้ายจะตัดสวนทางกลับมา “สอด” ใต้เกี่ยวอันก่อนหน้า</p>

ตารางที่ 37 วิธีการไฟเครื่องประดับ

ภาพ	คำอธิบายวิธีการ
	<p>1. นำใบไม้มาสอแล้วห่อพับทับกันเข็มกลัด จากนั้นใช้ปลายแหลมเกี่ยวทองเหลือง “แทง” ทะลุใบไม้</p>
	<p>2. “ดิ่ง” ปลายเกี่ยวทองเหลืองให้ยาวออกมาครึ่งหนึ่ง “บิด” ตรงกึ่งกลางให้ปลายออกจากตัวผู้ไฟ ใช้ปลายแหลม “กลัด” ทะลุ ใบไม้ โดยให้โคนเกี่ยวทองเหลืองที่ไม่ได้กลัดใบไม้อยู่ฝั่งซ้าย</p>
	<p>3. จับโคนเกี่ยวทองเหลืองฝั่งซ้าย “บิด” เล็กน้อยแล้วตัดไปทางด้านขวา ทำเช่นนี้เรื่อยๆ โดยให้เกี่ยวทองเหลืองอันถัดไปทับอันแรกเสมอจนจบระยะกำหนดก้านเข็มกลัด ซึ่งเกี่ยวทองเหลืองอันสุดท้ายจะตัดสวนทางกลับมา “สอ” ได้เกี่ยวทองเหลืองอันก่อนหน้า</p>

ภาพที่ 50 ภาพผลงานสมบูรณ์

3. การติดตั้งบนเสื้อผ้า

ตำแหน่งการติดตั้งบนเสื้อผ้าพิจารณาจากอิริยาบถที่กระทำเป็นประจำเมื่อมีอาการประหม่ววิตกกังวล ไม่มั่นใจ ประกอบด้วย 3 ตำแหน่ง คือ ต้นแขนขวา ข้อมือซ้าย และกระเป๋ากางเกงซ้าย-ขวา เพื่อเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครื่องประดับกับผู้วิจัย

ภาพที่ 51 จุดติดตั้งบนเสื้อผ้า 3 ตำแหน่ง: อิริยาบถเพื่อการคลายวิตก

วิธีการติดตั้งบนเสื้อผ้าจะมีความเกี่ยวข้องกับสรีระของร่างกาย โดยมีวิธีการติดตั้งที่ใช้ระบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อน ประกอบด้วย 3 ระบบ คือ 1. กลไกการติดตั้งแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย 2. กลไกการติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาศ 3. กลไกการติดตั้งแบบกระดุม

ตารางที่ 38 วิธีการติดตั้งบนร่างกาย

ภาพ	คำอธิบายวิธีการ
 <p>ติดตั้งแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย</p>	<p>1. วิธีติดตั้งแบบเข็มกลัดซ่อนปลาย ใช้กับเครื่องประดับที่ติดตั้งบริเวณต้นแขน มี 2 แบบ คือ แบบแนวตั้ง กับแบบแนวนอน</p>

ตารางที่ 38 วิธีการติดตั้งบนร่างกาย (ต่อ)

ภาพ	คำอธิบายวิธีการ
 <p data-bbox="416 741 619 786">ติดตั้งแบบกระดุม</p>	<p data-bbox="759 488 1358 645">2. วิธีติดตั้งแบบกระดุม คือ นำเครื่องประดับไปติดกับกระดุมที่เย็บติดไว้บริเวณข้อมือซ้าย ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบหัวเข็มกลัดที่สามารถติดกับกระดุมได้</p>
 <p data-bbox="357 1144 679 1189">ติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาศ</p>	<p data-bbox="759 857 1358 1070">3. วิธีติดตั้งแบบลวดเสียบกระดาศ ใช้กับเครื่องประดับที่ติดตั้งบริเวณกระเป๋ากางเกงด้านข้าง โดยใช้ก้านลวดเสียบเกี่ยวตะเข็บกางเกง แล้วกลัดด้วยเข็มกลัดซ่อนปลายอีกชั้นหนึ่ง</p>

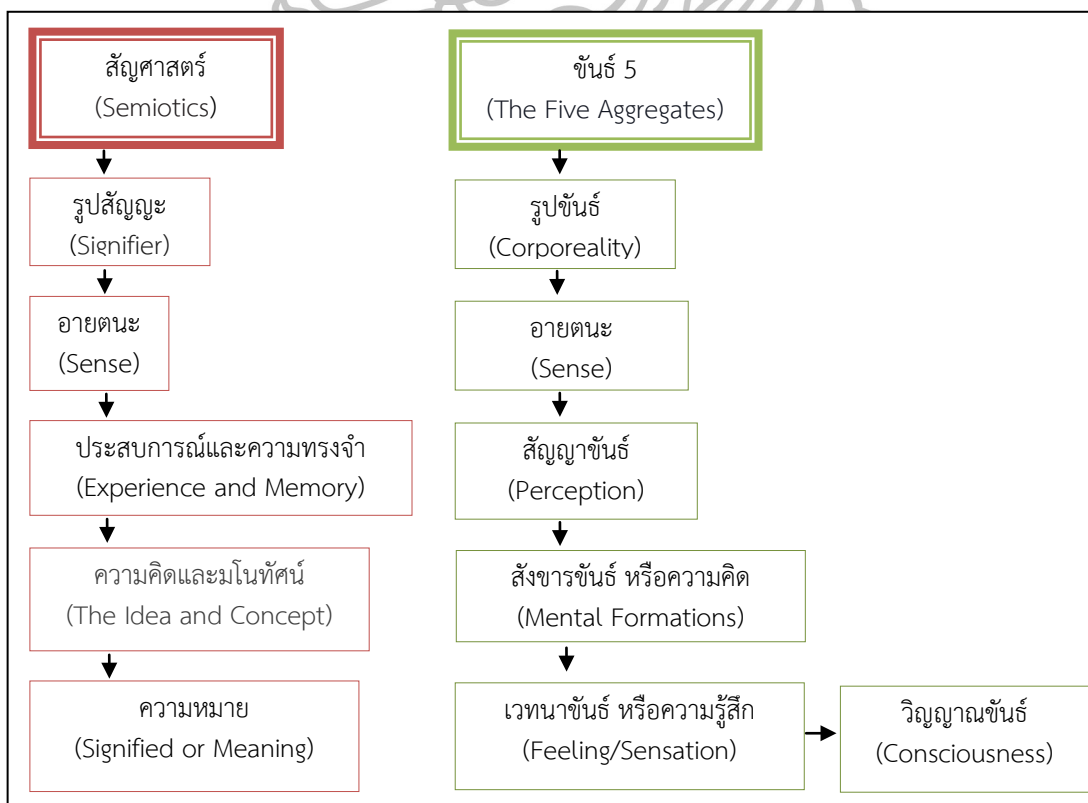
เมื่อเครื่องประดับติดอยู่บนเสื้อผ้าที่สวมใส่แล้วการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครื่องประดับกับผู้วิจัยจึงเกิดจากการใช้มือสัมผัสเครื่องประดับ ณ ตำแหน่งอิริยาบถเพื่อการคลายวิตก ประกอบด้วย 3 ตำแหน่ง คือ ต้นแขนขวา ข้อมือซ้าย และกระเป๋ากางเกงซ้าย-ขวา

ภาพที่ 52 จุดสัมผัสเครื่องประดับบนตำแหน่งอิริยาบถเพื่อการคลายวิตก

บทที่ 5
สรุปผลการรับรู้ของมนุษย์ตามหลักชั้น 5
จากกระบวนการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลกับจิตใจของผู้วิจัย

เพื่อการยืนยันถึงการรับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครื่องประดับกับผู้วิจัยนั้นเป็นข้อเท็จจริง ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ในฐานะเครื่องประดับส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ว่า สัญลักษณ์ตามหลักวิชาตะวันตกจะพูดถึงเรื่องการตีความ พูดถึงสิ่งต่างๆ กับความหมาย เป็นเรื่องของความเข้าใจในเหตุผลฝ่ายเนื้อหนัง ซึ่งจะไม่เพียงพอสำหรับการอธิบายถึงกระบวนการของความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เพราะถึงแม้ว่าจะมีจุดเริ่มต้นที่เหมือนกัน แต่จุดมุ่งหมายต่างกัน กล่าวคือ สัญลักษณ์ มีจุดมุ่งหมายคือการตีความ แต่สำหรับ ชั้น 5 นั้น จะพูดถึงกระบวนการในเหตุและผลของความรู้สึกที่เกิดขึ้น พิจารณาถึงลงไปถึงจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้นำหลักชั้น 5 มาเป็นแนวทางในการอธิบายการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลที่มีผลต่อจิตใจของผู้วิจัย ซึ่งความเหมือนและแตกต่างระหว่างสัญลักษณ์ กับ ชั้น 5 สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้นด้วย แผนผังด้านล่างนี้

ภาพที่ 53 แผนผังแสดงความเหมือนและแตกต่างระหว่างสัญลักษณ์ กับ ชั้น 5

อาจารย์ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์ กล่าวว่า “นักวิทยาศาสตร์คิดว่าชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยกายเท่านั้น ส่วนจิตใจอยู่ที่การทำงานของสมอง แต่พระพุทธเจ้ากล่าวว่า ชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยธาตุชีวิต 5 ส่วน รูปขันธ์คือกาย เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ คือจิต และวิญญาณขันธ์คือ ใจ”¹ ผู้วิจัยได้นำคำกล่าวนี้มาเป็นแนวทางในการอธิบายหลักการการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลที่มีผลต่อจิตใจของผู้วิจัย โดยการแทนค่าเครื่องประดับด้วย สัญญาขันธ์ ใน ขันธ์ 5 ดังนี้

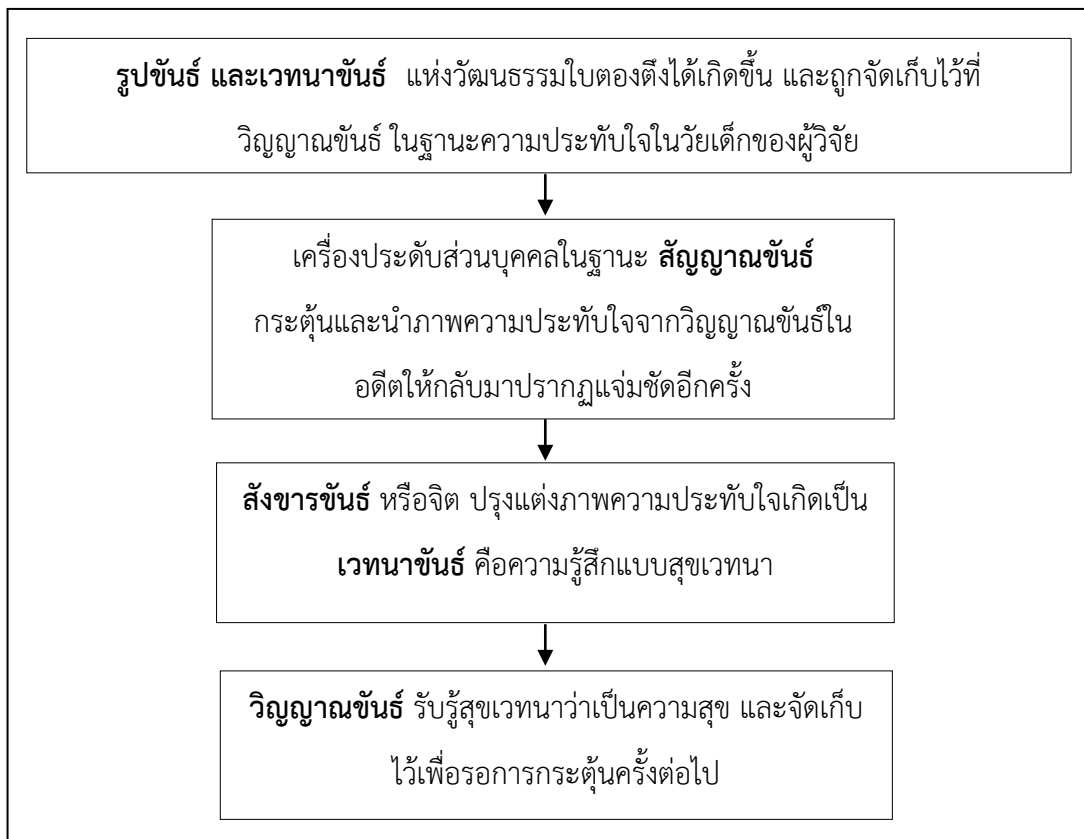
1. การแทนค่ากิจกรรมวัฒนธรรมใบตองตึงกับขันธ์ 5

ผู้วิจัยได้ทำกิจกรรมการเก็บและไฟใบตองตึงในสมัยวัยเด็กที่บ้านร่วมกับแม่ ซึ่งหมายความว่า รูปขันธ์ และเวทนาขันธ์ ได้เกิดขึ้นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นรูปลักษณะของใบตองตึง ภาพกิจกรรมที่กระทำ หรือแม้แต่บรรยากาศอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่เป็นภาพความประทับใจ ซึ่งเป็นอารมณ์ความรู้สึกแบบสุขเวทนาที่เกิดขึ้นในอดีต ดังนั้นเครื่องประดับส่วนบุคคลที่สร้างสรรค์ขึ้นที่เป็นเสมือน “สัญญาขันธ์ หรือสัญญาะ” ที่ทำหน้าที่ กระตุ้น ภาพประทับใจรวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่ถูกเก็บไว้ใน “วิญญาณขันธ์” ให้กลับมาปรากฏแจ่มชัดอีกครั้ง โดยจะส่งผลต่อจิตใจของผู้วิจัยให้เกิดความสุขสงบด้วยการทำงานของ “สังขารขันธ์”

2. กระบวนการเกิดอารมณ์ความรู้สึก และการรับรู้ของมนุษย์ตามหลักขันธ์ 5 หรือ เบญจขันธ์

สามารถอธิบายขยายความถึงกระบวนการเกิดอารมณ์ความรู้สึก และการรับรู้ของมนุษย์ตามหลักการของขันธ์ 5 ดังนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ผ่านประสบการณ์อันเกี่ยวกับกิจกรรมใบตองตึงทั้งหลาย จนกลายเป็นความทรงจำที่ไม่ธรรมดาทั่วไป ถูกรับรู้และจัดเก็บไว้ในฐานะความประทับใจที่ “วิญญาณขันธ์” หรือใจของผู้วิจัย สามารถอธิบายตามหลักแนวคิดของอาจารย์ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์ ที่ว่า วิญญาณขันธ์ คือใจ ดังนั้นภาพประทับใจหรือความประทับใจคือ สิ่งที่ประทับใจหรือจัดเก็บอยู่ในวิญญาณขันธ์ เมื่อมีสัญญาะมากระตุ้นความประทับใจดังกล่าว ในที่นี้หมายถึง เครื่องประดับส่วนบุคคลที่สร้างสรรค์ขึ้นมา ทำงานในสถานะ “สัญญาขันธ์” คือทำให้เกิดการจำได้ การหมายรู้ใน “รูปขันธ์” อันเป็นประสบการณ์ต่างๆ กลับมาปรากฏให้เห็นเป็นมโนภาพ จากนั้น “สังขารขันธ์” หรือความคิด จะเริ่มกระบวนการปรุงแต่งความคิดเกิดเป็นรสชาติแห่งอารมณ์ความรู้สึกคือ “เวทนาขันธ์” คือความรู้สึกสุขใจ เบาใจ คลายวิตก ฯลฯ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะถูกรับรู้ว่าเป็นสุขเวทนา และถูกจัดเก็บโดย “วิญญาณขันธ์” หรือใจ กลายเป็นพลังใจที่ไปหล่อเลี้ยงฝ่ายร่างกายและจิตวิญญาณของผู้วิจัย โดยกระบวนการนี้จะเกิดและดับเป็นวัฏจักรเช่นนี้ตลอดไป ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนี้ต้องอาศัยอายตนะภายใน และอายตนะภายนอก เป็นสะพานเชื่อมต่อของกระบวนการรับรู้ความรู้สึกของมนุษย์สามารถทำความเข้าใจได้ยิ่งขึ้นด้วยแผนผังที่แสดงอยู่

¹ ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์, การทำงานของขันธ์ 5 ฉบับการ์ตูน ตอนที่ 1, เข้าถึงเมื่อ

ภาพที่ 54 แผนผังแสดงกระบวนการรับรู้ของมนุษย์ และการเกิดอารมณ์ความรู้สึกตามหลักขั้น 5

3. เครื่องประดับส่วนบุคคลกับมิตการเป็น “สัญญาณขั้น”

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าเครื่องประดับส่วนบุคคล ทำหน้าที่เป็นสิ่งที่กระตุ้นภาพความทรงจำต่างๆ ไม่ใช่เป็นตัวแทนความทรงจำ และเมื่อใดก็ตามที่ผู้วิจัยมีปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับจะเกิดการทํางานในฐานะสัญญาณขั้น โดยอาศัยองค์สัญญาณช่องทางแห่งการจำได้หมายรู้ 5 ช่องทาง ดังนี้

1. **รูปสัญญาณ** คือ ความจำได้ในรูปร่างรูปทรง พื้นผิว ลวดลาย สี สัน แสงสว่างและบรรยากาศ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมใตตองตึง เป็นความจำทางตา หรือ **จักขุสัญญาณ**
2. **สัทสัญญาณ** คือ ความจำได้ในเสียงเพลงแม่ เสียงใบไม้เมื่อโดนเหยียบ ฯลฯ เป็นความจำทางหู หรือ **โสตสัญญาณ**
3. **คันธสัญญาณ** คือ ความจำได้ในกลิ่นใบไม้แห้ง ใบไม้เปียก ดอกไม้ไฟ เป็นความจำทางจมูก หรือ **ฆานะสัญญาณ**
4. **โณภูรัพสัญญาณ** คือ ความจำได้ในความหยาบ ละเอียด เมื่อได้สัมผัสพื้นผิวของใบไม้ ทำทางการเคลื่อนไหวของมือจากการไต่ใตตองตึงเป็นความจำทางกาย หรือ **กายสัญญาณ**

5.ธัมมสังคยา คือ การจำเรื่องราว และความรู้สึกต่างๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเก็บและไฟโบรตองติง หรือมโนภาพได้ รวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ เป็นความจำทางใจ หรือ **มณสังคยา**

4. การทดลองเพื่อวิเคราะห์การรับรู้ของมนุษย์ตามหลักขั้นที่ 5

ในการทดลองเพื่อวิเคราะห์การรับรู้ของมนุษย์ตามหลักขั้นที่ 5 ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมการไฟโบรตองติง อธิบายกระบวนการรับรู้ของมนุษย์ เมื่อผู้วิจัยได้มีการปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ผู้ทดลอง จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ที่มีประสบการณ์วัยเด็กเหมือนกับผู้วิจัย กับกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อน จากนั้นจัดให้ทั้ง 2 กลุ่ม แยกกันทำกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างไฟโบรตองติง เครื่องประดับ และบ้าน แล้วให้ผู้ทดลองทำแบบสอบถามตามที่ผู้วิจัยกำหนด

กระบวนการทดลอง

ผู้วิจัยได้ใช้นักเรียน นักศึกษา ระบบทวีภาคี บริษัท บีวดีเจมส์ แพคตอรี จำกัด เป็นกลุ่มทดลองผู้มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัย โดยทุกคนเป็นชาวปกากะญอ ส่วนกลุ่มทดลองที่ไม่มีประสบการณ์ ผู้วิจัยใช้กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เป็นชนเผ่าอื่น คือ ม้ง เย้า อาข่า และผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และจังหวัดบริเวณภาคกลาง

กลุ่มทดลองที่ 1

1. ผู้ทดลองที่มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัย จำนวน 10 คน ดูและสัมผัสชิ้นงานเครื่องประดับส่วนบุคคล
2. ผู้ทดลองที่มีทักษะการไฟโบรตองติงทดลองไฟโบรตองติง แล้วตอบแบบสอบถาม
3. สรุปผลการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสังคยาขั้นที่มีผลต่อจิตใจของผู้ทดลอง

ผู้ทดลอง

<p>ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ</p> <p>เห็นแล้วหนักใจจนเด็ก ๆ ที่เข้าไปกับแม่ ที่เห็นก็คิดถึงพี่น้องของเขาเกาะเกี่ยว แม่ต้องงง</p>
<p>ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ</p> <p>เด็กที่วัดอาจส่งผลกระทบ ด้านสุขภาพระยะสั้น ก็ต้องพิจารณา ในตอเด็กที่วัด - วัฒนธรรม คนที่เข้า</p>
<p>ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ</p> <p>ได้เห็น/ได้ยินแล้วคิดถึงคนไปเก็บในตอทั้งกับแม่และพี่ รู้สึกคิดถึงแม่และคนทุกกลุ่มไปมาที่วัด วัดแม่พี่ ล้างจาน แม่แม่ดี สงบใจ ฯลฯ</p>
<p>ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ</p> <p>เมื่อได้เน้นไปไหนแล้วมันทำได้นักก็ ทบทวนเด็ก ๆ ตอนที่ได้ขึ้น เข้าเข้าไปเก็บในตอ ทดสอบไฟในตอแล้วเก็บพี่ นักกิจกรรมตามทราฟฟิโกล่า หรือร่วมใจใส่ทำอย่างไรกับพี่กับพ่อ</p>

ภาพที่ 55 ข้อความแสดงความคิดเห็นของผู้ทดลองที่มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัย

กลุ่มทดลองที่ 2

1. ผู้ทดลองที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน จำนวน 10 คน ดูและสัมผัสชิ้นงาน เครื่องประดับส่วนบุคคล
2. ผู้ทดลอง จำนวน 10 คน ตอบแบบสอบถาม
3. สรุปผลการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาณขั้นที่มีผลต่อจิตใจของผู้ทดลอง

<p>ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ</p> <p>ตอนแรกคิดว่าใช้ไปสนใจ แต่พอได้ฟังพี่ก็สนใจมากตอนที่ได้ไป ฟังพี่เป็นกำลังใจให้ พี่ ลุง ลี ๓ ชื่อ พี่ ลี</p>
<p>ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ</p> <p>ผมคิดว่าใครสนใจไปฟังของพี่คงดีจังไม่จริงหรือจริงหรือ พี่ ไม่อยากได้ แต่เดี๋ยวพี่ขอพี่ ลุง ลี ๓ พี่ ลี ๓ พี่ ลี ๓ ชื่อ พี่ ลี ๓ พี่ ลี ๓</p>

ภาพที่ 56 ข้อความแสดงความคิดเห็นของผู้ทดลองที่ไม่มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัย

5. สรุปผลการทดลอง

จากการทดลองนี้สามารถอธิบายสรุปผลได้ดังนี้

1. ผู้ทดลองที่มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัย เมื่อเห็นชิ้นงานสามารถบอกได้ว่ามีที่มาจากไฟตองตึง

2. เมื่อผู้ทดลองที่มีประสบการณ์ได้มีการปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับส่วนบุคคลในลักษณะต่างๆ เช่น การมอง การจับ และการไฟ ซึ่งบางคนสามารถไฟเครื่องประดับได้โดยไม่ต้องมีการสอนเนื่องจากมีประสบการณ์ไฟไฟตองตึงมาจากที่บ้านก่อนแล้ว สามารถเชื่อมโยงความรู้สึกเหมือนได้ไฟไฟตองตึงจริง กระตุ้นภาพความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับกิจกรรมไฟตองตึงที่กระทำร่วมกับมารดาและคนในครอบครัวให้กลับมาแจ่มชัดอีกครั้ง เกิดความรู้สึกคิดถึงบ้าน ภูมิใจในความเป็นปกากะญอของตน จากการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นต้นตามหลักขั้น 5

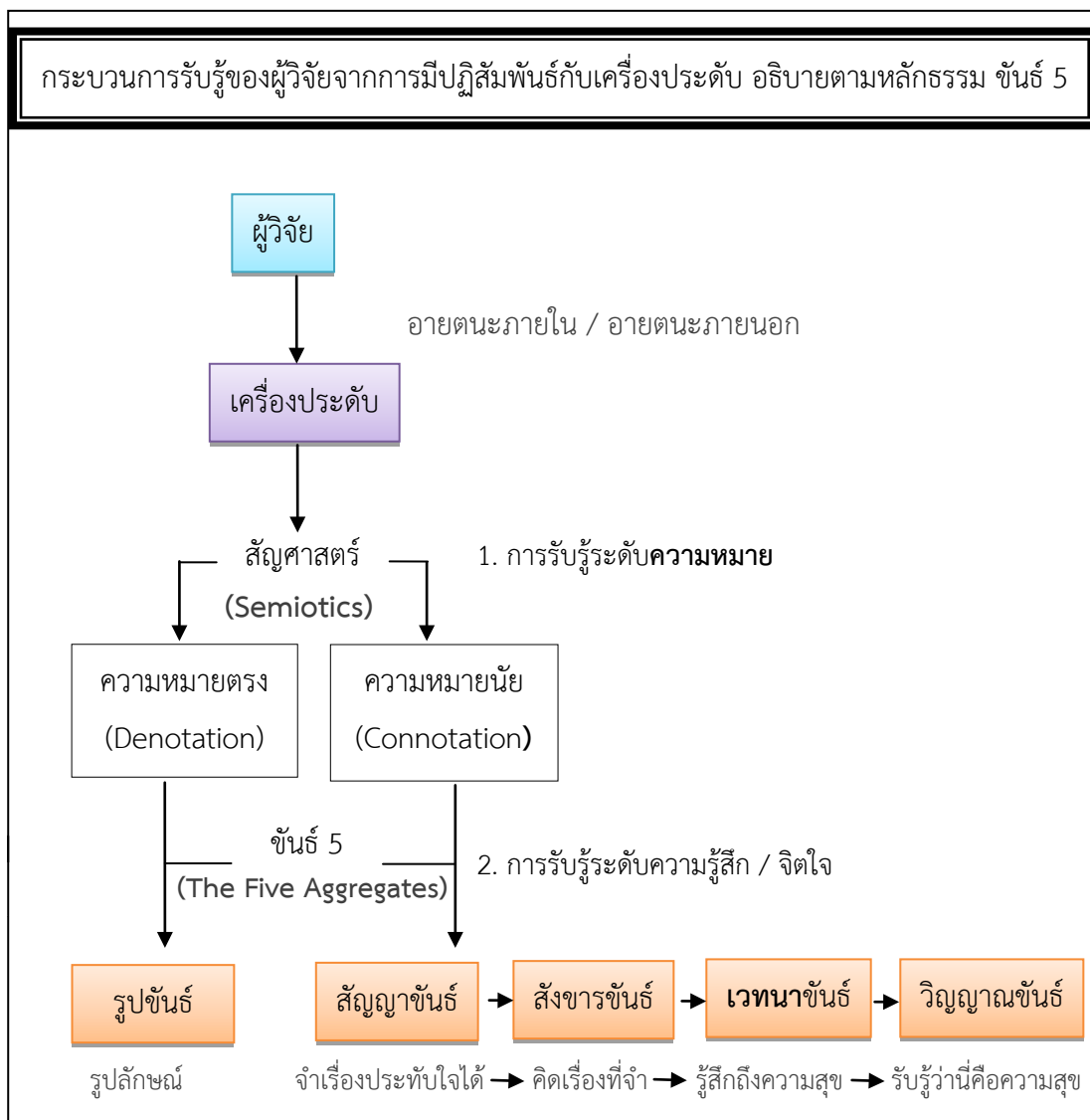
3. ผู้ทดลองที่ไม่มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัยไม่สามารถบอกที่มาของเครื่องประดับ และไม่มีความรู้สึกใดๆ เกิดขึ้นจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับไฟตองตึง หรือเครื่องประดับส่วนบุคคล ทำให้ทราบว่าทั้งสัญลักษณ์ และสัญญาชั้นต้น ต่างมีประสบการณ์การเก่าและใหม่เป็นตัวเปรียบเทียบเสมอ หากตรงกันถึงจะเข้าใจความหมาย และเกิดความรู้สึกต่อคุณค่าทางจิตใจ

ภาพที่ 57 ผู้ทดลองที่มีประสบการณ์เช่นเดียวกับผู้วิจัยไฟไฟตองตึง และตอบแบบสอบถาม

ภาพที่ 58 ผู้ทดลองที่ไม่มีประสบการณ์เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับไฟไฟตองตึงและเครื่องประดับส่วนบุคคล

ภาพที่ 59 แผนผังแสดงกระบวนการรับรู้ของผู้วิจัยจากการมีปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับ ตามหลักชั้น 5

คำอธิบาย

เมื่อผู้วิจัยได้มีการปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับส่วนบุคคลผ่านอายตนะภายในและภายนอกแล้วเกิดการรับรู้ขึ้น 2 ระดับ คือ การรับรู้ในระดับความหมายและการรับรู้ในระดับความรู้สึกหรือจิตใจ ซึ่งการรับรู้ในระดับความหมายนี้เป็นการรับรู้ระดับสมองเป็นความรู้ มีด้วยกัน 2 ระดับ คือ ความหมายโดยตรงกับความหมายโดยนัย การรับรู้ความหมายโดยตรง คือ เครื่องประดับนี้เป็นเข็มกลัด ทำจากทองเหลืองขัดผิวด้าน มีลวดลายกันหอยประดับที่หัวเข็มกลัด เย็บติดด้วยไหมแลดูแปลกตา การรับรู้ความหมายโดยนัย คือ เครื่องประดับเข็มกลัดนี้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยวัสดุทองเหลืองที่

ชาวปกากะญอนิยมทำเป็นเครื่องประดับ ลักษณะพื้นผิวเรียบด้านประดับด้วยลายกันหอยที่แสดงถึงอัตลักษณ์เครื่องประดับชาวปกากะญอ ติดประกอบใบไม้ด้วยวิธีการไฟที่เป็นกรรมวิธีเฉพาะสำหรับการไฟใบตองตึง ซึ่งเป็นเครื่องหลังคาของกลุ่มคนทางภาคเหนือ โดยเฉพาะชาวปกากะญอที่ห่อหุ้มไว้ซึ่งวัฒนธรรมวิถีกลุ่มชนในเรื่องที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ฐานะทางสังคม แนวคิดและมุมมองต่างๆ ฯลฯ ซึ่งการรับรู้ในระดับนี้เป็นการทำงานของสมองสามารถอธิบายได้ด้วยหลักการของสัญศาสตร์ คือ เมื่อ ตาเห็น รูปสัญลักษณ์หรือตัวหมาย (Signifier) ผ่านอายตนะภายในและภายนอก เกิดเป็นความหมาย (Signified) ตามมา เกิดการตีความภายใต้บริบทสังคมนั้นๆ ส่วนการรับรู้ในระดับความรู้สึกหรือจิตใจนั้นมีลักษณะเช่นนี้ คือ เมื่อผู้วิจัยมีปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับไม่ว่าจะด้วยการมอง การสัมผัส หรือการทำกิจกรรมการไฟ แล้วเกิดความรู้สึกอึดอัดใจ อบอวน คลายความวิตกกังวล เกิดกำลังใจ ซึ่งเป็นผลมาจากการระลึกนึกถึงบ้านและครอบครัวตามวิถีกลุ่มชนภายใต้หลังคาวัฒนธรรมใบตองตึง สามารถอธิบายการทำงานของจิตใจเกิดเป็นความรู้สึกได้ด้วยหลักพุทธธรรมว่าด้วย เบญจขันธ์ หรือ ขันธ์ 5 คือ เมื่อผู้วิจัยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับเกิดการรับรู้ระดับของความหมายแล้วจนเกิด สัญญาขันธ์ คือ การจำได้ระลึกนึกถึงว่าเคยมีประสบการณ์ใดๆ ร่วมกับครอบครัว กระตุ้นให้เกิดการคิดด้วยการทำงานของ สังขารขันธ์ เกิดเป็นความรู้สึกดีๆ ในปัจจุบัน คือ การทำงานของ เวทนาขันธ์ ผู้วิจัยรับรู้ความรู้สึกดังกล่าวนี้ว่า “นี่คือความสุข คลายวิตก” ด้วยการทำงานของวิญญานขันธ์

ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการรับรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับเครื่องประดับส่วนบุคคล ดังนี้ เมื่อ “ผู้วิจัย” มีปฏิสัมพันธ์กับ “เครื่องประดับส่วนบุคคล” โดยอาศัยอายตนะภายในและ ภายนอก ทำให้ผู้วิจัยกลับสู่โลกในอดีต คือเกิดการจำได้ระลึกถึงประสบการณ์ความประทับใจสมัยวัยเด็กเกี่ยวกับใบตองตึงได้ด้วย “สัญญาขันธ์” ซึ่งอาจกล่าวในอีกทางหนึ่งว่า เครื่องประดับส่วนบุคคล คือ สัญญาขันธ์ เหมือนสวิทช์เปิดใจผู้วิจัยกลับสู่ความทรงจำในวัยเด็ก จากนั้นเกิดการปรุงแต่งความคิดในสิ่งที่จำได้ด้วย “สังขารขันธ์” จนทำให้ผู้วิจัยเกิดความรู้สึกมีความสุข อึดอัดใจ คลายวิตกด้วย การทำงานของ “เวทนาขันธ์” และรับรู้สิ่งที่กำลังรู้สึกนี้ คือ ความสุข ด้วย “วิญญานขันธ์”

บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าโครงการเครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึงและสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับส่วนบุคคล จำนวน 5 ชิ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิตที่มาจากวัฒนธรรมใบตองตึงอันส่งผลต่อจิตใจผู้วิจัยในเชิงคลายความวิตกกังวล เสริมสร้างกำลังใจ ซึ่งสามารถสื่อสารกับตัวตน และสามารถเปิดสัมผัสให้เข้าถึงจิตวิญญาณชาวปกาเกอญอภายในตัวตนของผู้วิจัย โดยทำงานในฐานะสัญญาชั้นต้นตามหลักขั้น 5 ประกอบสร้างเครื่องประดับด้วยกระบวนการไฟใบตองตึง ติดตั้งตามตำแหน่งอิริยาบถเพื่อการคลายความวิตกกังวล 3 ตำแหน่ง เพื่อปรับอารมณ์ความรู้สึกให้กลับสู่สภาวะจิตปกติ

กระบวนการสร้างสรรค์เครื่องประดับ ผู้วิจัยได้ทดลองหาคุณสมบัติที่เหมาะสมทางกายภาพ และสุนทรียภาพของวัสดุ เตรียมอะไหล่และประกอบสร้างเครื่องประดับด้วยวิธีการไฟ ออกแบบวิธีการติดตั้งเครื่องประดับบนเสื้อผ้าตามตำแหน่งอิริยาบถเพื่อคลายความวิตกกังวล ออกแบบหัวเข็มกลัดที่มีต้นแบบมาจากผลของตองตึง แสดงถึงอัตลักษณ์เครื่องประดับชาวปกาเกอญอ สร้างสรรค์ผลงานตามแนวคิดที่กำหนด สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ถ่ายทอดความเป็นวัฒนธรรมใบตองตึงของชาวปกาเกอญอ ทั้งด้านกายภาพและสุนทรียภาพสู่ผลงานเครื่องประดับ ทำให้ผู้ชมเข้าใจและเข้าถึงแนวคิดกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ใช้วัสดุพื้นฐานจากธรรมชาติที่สามารถหาเก็บได้ง่ายในพื้นที่อยู่อาศัยปัจจุบันของผู้วิจัย คือ ใบไทรย้อยปลายแหลมที่มีคุณลักษณะทางกายภาพ เช่น ความหนา สี สัน คล้ายใบตองตึง ทำให้ความรู้สึกถึงการจับและไฟใบตองตึงจริง จนเกิดการเชื่อมโยงถึงบ้านเกิด ใช้กรรมวิธีติดประกอบใบไม้เข้ากับตัวเรือนเข็มกลัดด้วยวิธีการไฟใบตองตึง การใช้วัสดุทองเหลืองเป็นตัวเรือน ลักษณะลวดลาย และการขัดแต่งชิ้นงานให้มีพื้นผิวด้านแสดงถึงอัตลักษณ์ของเครื่องประดับชาวปกาเกอญอ สำหรับการจัดแสดงผลงานใช้รูปแบบศิลปะจัดวาง (Installation Art) ส่งเสริมให้ผู้ชมสามารถเข้าใจถึงที่มาแรงบันดาลใจของผลงานได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจากการสังเกต และสนทนาพูดคุยกับผู้เข้าชมงานทำให้ทราบว่า นอกจากชิ้นงานแล้ว วิธีการนำเสนอผลงานมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมเข้าใจแนวคิด และเข้าถึงสุนทรียะแห่งวัฒนธรรมใบตองตึงวิถีกลุ่มชนชาวปกาเกอญอ ด้วยการนำองค์ประกอบไฟตองตึงที่เป็นวัสดุจริง คือ ไม้ดุก้าน ไม้ไผ่ ดอกเกี้ยวไม้ไผ่ และใบตองตึงมาร่วมจัดแสดง เช่นการแขวนใบตองตึงจำนวนหนึ่งไว้เหนือศีรษะของผู้ชมทำให้เกิดการมองภาพจากล่างขึ้นบน แสดงลักษณะของการใช้ใบไม้เป็นเครื่องหลังคา แสงไฟ

สีเหลืองจากด้านบนที่ส่องผ่านช่องว่างระหว่างใบตองตึงเกิดเป็นเงาใบไม้ สร้างบรรยากาศ และกลิ่นไอแห่งวัฒนธรรมใบตองตึงวิถีชีวิตยามเช้าของชนชาวปกากะญอ

ข้อเสนอแนะ

การคัดเลือกใบไม้ในฐานะวัสดุทดแทนใบตองตึงสำหรับเครื่องประดับนั้นหากใช้ใบไม้สดจากต้นจะควบคุมรูปทรงใบได้ยาก และไม่สวยงามเวลาแห้ง ดังนั้นควรใช้ใบไม้ที่แห้งร่วงลงจากต้น โดยธรรมชาติเป็นหลัก การตัดลายจากลวดทองเหลืองสำหรับประกอบตัวเรือนเข็มกลัดจะทำได้ยาก หากลวดทองเหลืองมีขนาดใหญ่เกินไป และเพื่อให้ใบไม้ยึดติดแน่นกับตัวเรือนเข็มกลัดควรตีลวดส่วนที่ไฟให้แบนเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม ควรจัดเก็บผลงานที่ไฟแล้วไว้ในกล่องเพื่อรักษาใบไม้ไม่ให้ฉีกขาด ผลงานสร้างสรรค์เครื่องประดับชุดนี้ สามารถเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์เครื่องประดับในเชิงสร้างสรรค์รูปแบบอื่น และเชิงพาณิชย์ได้ เช่นเปลี่ยนชนิดของใบไม้ที่มีลวดลายและสีสันทัดต่างหรือสวยงามกว่า อาจจะใช้โลหะมีค่าขึ้นเป็นรูปทรงใบไม้ ทำพื้นผิวสีสนให้น่าสนใจหรือประดับด้วยอัญมณีบางส่วน แต่คงไว้ซึ่งรูปแบบและกรรมวิธีการไฟตองตึง สำหรับการเผยแพร่สู่สาธารณชนนั้นควรจัดรูปแบบพื้นที่การจัดแสดงตามแบบฉบับศิลปะจัดวาง (Installation Art) เพื่อส่งเสริมแนวคิดของผู้วิจัยที่ถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน ทำให้ผู้ชมเข้าใจเข้าถึงแนวคิดของชิ้นงานที่มาจากวัฒนธรรมใบตองตึงให้ชัดเจนและน่าสนใจยิ่งขึ้นสัมผัสถึงสุนทรียะแห่งวิถีกลุ่มชนชาวปกากะญอ หากผู้วิจัยต้องอยู่ ณ พื้นที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมการเก็บ และไฟใบไทรย่อยปลายแหลมที่เป็นใบไม้ทดแทนใบตองตึง แต่ยังคงสามารถนำวัสดุประเภทอื่นเข้าสู่กระบวนการไฟใบตองตึงได้ ด้วยว่าสาระสำคัญของการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับส่วนบุคคลชุดนี้ไม่ได้อยู่ที่วัสดุ ช่วงเวลาของการปฏิบัติกิจกรรม หรือตัวบุคคล แต่อยู่ที่พิธีกรรมหรือวิธีการสร้างสรรค์ผลงานที่ก่อให้เกิดการนำสุนทรียะในวัยเด็กของผู้วิจัยกลับมาให้ปรากฏเด่นชัดขึ้นในใจจัดหรือคลายความวิตกกังวล เสริมสร้างกำลังใจให้ ความสงบในจิตปัจจุบันของผู้วิจัย

รายการอ้างอิง

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. **ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง**. หนังสือชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับชาวเขา. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2555.
- กระทรวงวัฒนธรรม. กรมการศาสนา. **พิธีกรรมและประเพณี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2552.
- กฤตยา ณ หนองคาย. “เทพนาจา: ความหมายขององค์เทพผ่านตำนาน และพิธีกรรมในบริบทสังคมร่วมสมัย.” ใน **มนุษยศาสตร์ในทศวรรษใหม่: พลวัตแห่งองค์ความรู้กับพหุลักษณะทางวัฒนธรรม**, 292. นันทนัย ประสานนาม, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554.
- กิตติภ มุลกาวิล. “ปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบอาชีพโตงตึงของหมู่บ้านปากทางสะลงง ตำบลชี้เหล็ก อำเภอมะแมริม จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.
- กุลเชษฐ์ ชาวไชยมาหา. “การปรุงแต่งนามธรรมจากการเกิดดับของอารมณ์ : การสร้างสรรค์งาน 2 มิติ เพื่อการติดตั้งภายในอาคารบริษัทอิมเมจ แมกซ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาประยุกต์ศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.
- คลังเอกสารสาธารณะ. **วัฒนธรรมการแต่งกายของชนเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน อาข่า**. เข้าถึงเมื่อ 18 มกราคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.openbase.in.th/node/5576>
- คุณหญิงสุริยา รัตนกุล และสมทรง บุรุษพัฒน์. “กะเหรี่ยงสะกอ.” **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ 1** (2538): 1.
- จำลอง ดิษยวณิช. “พุทธศาสนาและจิตเวชศาสตร์.” **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย** 43, 3 (2541): 266-291. เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.psychiatry.or.th/JOURNAL/v4337f.html>
- ณัฐพร วัจวิญญู. **พิธีกรรมเติมความศักดิ์สิทธิ์และความหมายให้กับชีวิตยุคใหม่**. เข้าถึงเมื่อ 3 มกราคม 2558. เข้าถึงได้จาก http://jitwivat.blogspot.com/2007/01/blog-post_13.html
- ธนาทิพย์ ทิพย์วารี และ อัญชญา นังคลา. **สัตยูดอกไม้**. เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.thailandexhibition.com/Event-77/5290>
- นฤมล. [นามแฝง]. **เก็บตอตึง คิดถึงแม่**. เข้าถึงเมื่อ 12 มกราคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://somdejyanc.wordpress.com/2011/08/31/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B9%87%E0%B8%9A%E0%B8%95%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%95>

E0%B8%B6%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B8%96%E0%B8%B6%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B2/

นิธิ ศิริพัฒน์. **ความทรงจำทางพุทธศาสนามีสภาพเช่นใด.** เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก www.siripat.com/FAQS/33.%20How-Buddhist-Memory-Exists-2012.pdf

เคอร์เทิน, ไบรอัน แอนโทนี. **สัญศาสตร์กับภาพแทนความ.** แปลและขยายความจาก Semiotics and Visual Representation แปลโดย เกกิง พัฒโนภาษ. เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2557. เข้าถึงได้จาก www.arch.chula.ac.th/journal/files/article/qyYaZ1mab3Sun103124.pdf

ปรววรรณ ดวงรัตน์. “สัญศาสตร์และความหมายที่แปรเปลี่ยน.” **สุทธิปริทัศน์** 28, 88 (ตุลาคม-ธันวาคม 2557): 4-13.

ผู้จัดการออนไลน์. **เสี้ยวหนึ่งของ ดร.โรบอด ศ.ดร. ชิต เหล่าวัฒนา ทุ่มย่นต์ไม่ล้างโลก เพราะเป็นขั้น 5 ที่ไม่สมบูรณ์.** เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก http://www.myfirstbrain.com/student_view.aspx?ID=43319

พงศ์กฤษฎี พลเลิศ. “บทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้อง อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี.” งานวิจัยคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2554.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย.** พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

“พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 127, ตอน 69 (12 พฤศจิกายน 2553): 30.

เพ็ญพักตร์ ศิริไตรรัตน์. “การบริโภคสัญญาณในนิตยสารสตรีหัวนอก.” **วารสารนักบริหาร** 31, 2 (เมษายน - มิถุนายน 2554): 136-145.

ภูวนาท รัตน์รังสิกุล. “หลังคาหน้าฝน Roof and Rain.” ใน **Design Network ASEAN งานนิทรรศการผลงานสร้างสรรค์คณาจารย์คณะมัณฑนศิลป์**, 113. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557.

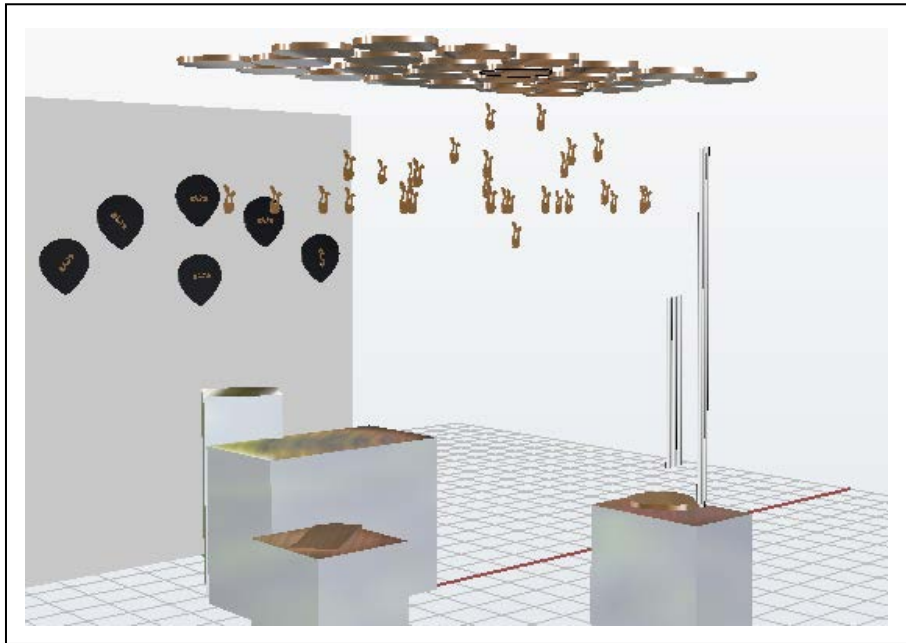
มีพร ปริญาพล. “อาชีพการทำเครื่องประเงินของชนเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านวัดประบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะ

- ศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544. เข้าถึงเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2558 เข้าถึงได้จาก http://library.cmu.ac.th/digital_collection/theses/fulltext.php?id=7775&word=2544&check_field=YEAR&select_study=EDVOC&condition=2&search=9&philosophy=&master=#
- วรชัย รวบรวมเลิศ. “โครงการออกแบบเครื่องประดับจากแนวคิดสิ่งสมมุติ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการออกแบบเครื่องประดับ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.
- ศุภวรรณ พิพัฒพรณวงศ์. **การทำงานของชั้นที่ 5 ฉบับการ์ตูน ตอนที่ 1.** เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน พุศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ZUkq2dHWslk>
- สุปรียา หัสชู. “ลักษณะพิธีกรรม ความหมายเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ และบทบาทของเซียมซีในสื่อออนไลน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- สุพร แก้วดา. “ห้วงแห่งการก่อเกิดและการเสื่อมสลาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.
- สุภาวดี ขวัญม่วง. **ประเพณีปอยส่างลอง กรณีศึกษา หมู่บ้านทุ่งแกง ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** เข้าถึงเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://bubeeja.blogspot.com/2013/12/blog-post.html>
- เพ็ญส์, อเซล. **โจเซฟ บอยส์.** แปลจาก The Pack (Das Rudel) 1969. แปลโดย ศิริวรรณ ผุงประเสริฐ. เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2557. เข้าถึงได้จาก <http://artpositions.blogspot.com/2011/02/joseph-beuys.html>
- เอโก, อุมแบร์โต. **สมัญญาแห่งดอกกุหลาบ** แปลจาก THE NAME OF THE ROSE. แปลโดย ภักวดี วีระภาสพงษ์ จากฉบับแปลภาษาอังกฤษของวิลเลียม วีเวอร์. เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://blogazine.pub/blogs/bookgarden/post/725#sthash.0XMQquv2.dpuf>
- เอ็นเอ็น1234 [นามแฝง]. **โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) มายาคติ (Mythologies) และสัญศาสตร์วรรณกรรม.** เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/nn1234/2010/12/19/entry-1>
- Khayer, Jina. **Energy Plan for the Western Man.** accessed November 20, 2014. available from http://www.jinakhayer.com/assets/Uploads/PDF_BEUYS.pdf

ภาคผนวก

ภาพที่ 60 แบบแปลน 3 มิติ จากโปรแกรม Rhino นิทรรศการวิทยานิพนธ์ ณ หอศิลปะและการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 21-27 พฤษภาคม 2558

ภาพที่ 61 นิทรรศการแสดงผลงานวิทยานิพนธ์ ณ หอศิลปะและการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 21-27 พฤษภาคม 2558

ภาพที่ 62 ผลงานเครื่องประดับส่วนบุคคล “เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่ง
อรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ”

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม และแบบประเมินการทำงานเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้น

แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้น

หัวข้อวิทยานิพนธ์เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปากแกละญอ
คำชี้แจง ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการทดลองครั้งนี้

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

เพศ ชาย หญิง

อายุ 15-25 26-35 36 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา ปวช. ปวส. ป.ตรี
 สูงกว่า ป.ตรี

อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ครู/อาจารย์ อื่น.....

ตอนที่2 ทักษะคิดเกี่ยวกับความเหมือนด้านสุนทรียภาพระหว่างการไฟใบตองตึงกับใบไทร้อยปลายแหลม

รายการ	ช่องแสดงความคิดเห็น				
	น้อย มาก (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. สี ลวดลายพื้นผิว และความหนาของใบไทร้อยปลายแหลมเหมือนใบตองตึง			☒		
2. ให้ความรู้สึกถึงการได้ไฟใบตองตึงจริง			☒		
3. สามารถกระตุ้นภาพความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับใบตองตึงได้				☒	

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

ชอบที่ได้ทำแล้วอดใจทนไปเก็บใบตองตึงกับแม่แกละญอ
รู้สึกดีกับแม่แกละญอที่สอนมาตั้งแต่
วัยเด็ก แม่ทำ ดึงเถิด แม่แกละญอ สอนมา ๑๑ จาก

ภาพที่ 63 แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้น 1

แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญลักษณ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ
คำชี้แจง ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการทดลองครั้งนี้

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

เพศ ชาย หญิง
 อายุ 15-25 26-35 36 ปีขึ้นไป
 ระดับการศึกษา ปวช. ปวส. ป.ตรี
 สูงกว่า ป.ตรี
 อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ครู/อาจารย์ อื่น.....

ตอนที่2 ทศณคติเกี่ยวกับความเหมือนด้านสุนทรียภาพระหว่างการไฟใบตองตึงกับใบไทรย้อยปลายแหลม

รายการ	ช่องแสดงความคิดเห็น				
	น้อย มาก (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. สี สวดลายพื้นผิว และความหนาของใบไทรย้อยปลายแหลมเหมือนใบตองตึง				/	
2. ให้ความรู้สึกถึงการได้ไฟใบตองตึงจริง				/	
3. สามารถกระตุ้นภาพความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับใบตองตึงได้					/

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

คิดที่วัดตามองค์ประกอบ สีและริ้วลายประมาณ 4 ก็ต้องพิจารณาเดิม
ในของสีก็หัว - วัฒนธรรม คนที่นำเข

ภาพที่ 64 แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญลักษณ์ 2

แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นดี

หัวข้อวิทยานิพนธ์เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปากแกละญอ
คำชี้แจง ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างนี้กับการทดลองครั้งนี้

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

เพศ ชาย หญิง

อายุ 15-25 26-35 36 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา ปวช. ปวส. ป.ตรี

สูงกว่า ป.ตรี

อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ครู/อาจารย์ อื่น.....

ตอนที่2 ทิศนคติเกี่ยวกับความเหมือนด้านสุนทรียภาพระหว่างการไฟใบตองตึงกับใบไทร้อยปลายแหลม

รายการ	ช่องแสดงความคิดเห็น				
	น้อย มาก (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. สี ลวดลายพื้นผิว และความหนาของใบไทร้อยปลายแหลมเหมือนใบตองตึง				✓	
* 2. ให้ความรู้สึกถึงการได้ไฟใบตองตึงจริง					✓
3. สามารถกระตุ้นภาพความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับใบตองตึงได้					✓

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

เมื่อได้เห็นใบไทร แล้วมันทำให้ฉันถึง ภาพตอนเด็ก ๆ ตอนที่ได้อัน
เข้านี้ไปเก็บใบตองตึงมาไฟใบตองตึงกับฉัน นักถ่วงตามทรวงจำที่ได้ร่วม
ทรวงร่วมใจใส่หัวใจกับพี่กับพ่อ

ภาพที่ 65 แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นดี 3

แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญลักษณ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ

คำชี้แจง ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการทดลองครั้งนี้

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

เพศ ชาย หญิง

อายุ 15-25 26-35 36 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา ปวช. ปวส. ป.ตรี

สูงกว่า ป.ตรี

อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ครู/อาจารย์ อื่น.....

ตอนที่2 ทิศนคติเกี่ยวกับความเหมือนด้านสุนทรียภาพระหว่างการไฟใบตองตึงกับใบไทร้อยปลายแหลม

รายการ	ช่องแสดงความคิดเห็น				
	น้อย มาก (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. สี ลวดลายพื้นผิว และความหนาของใบไทร้อยปลายแหลมเหมือนใบตองตึง				✓	
2. ให้ความรู้สึกถึงการได้ไฟใบตองตึงจริง				✓	
3. สามารถกระตุ้นภาพความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับใบตองตึงได้					✓

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

เห็นแล้วนึกถึงตอนเด็ก ๆ ที่ไฟใบไทร้อยปลายแหลม
ทำให้คิดถึงถึงตอนนั่งมองตาแม่กะเกวียง แม่ส่งงาน

ภาพที่ 66 แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญลักษณ์ 4

แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาขั้นดี

หัวข้อวิทยานิพนธ์เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปากเกาะญอ
คำชี้แจง ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการทดลองครั้งนี้

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

เพศ ชาย หญิง

อายุ 15-25 26-35 36 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา ปวช. ปวส. ป.ตรี

สูงกว่า ป.ตรี

อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ครู/อาจารย์ อื่น.....

ตอนที่ 2 ทศนคติเกี่ยวกับความเหมือนด้านสุนทรียภาพระหว่างการไฟใบตองตึงกับใบไทรย้อยปลายแหลม

รายการ	ช่องแสดงความคิดเห็น				
	น้อย มาก (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. สี สลวดลายพื้นผิว และความหนาของใบไทรย้อยปลายแหลมเหมือนใบตองตึง	☒	☐	☐	☐	☐
2. ให้ความรู้สึกถึงการได้ไฟใบตองตึงจริง	☐	☒	☐	☐	☐
3. สามารถกระตุ้นภาพความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับใบตองตึงได้	☐	☐	☒	☐	☐

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

คิดดีทั้ง 6 ประเด็นได้ผลดีมากครับ แนะนำให้ใช้สีและลวดลายที่ใกล้เคียงกับใบตองตึงจริง

ไปรษณีย์ อ. เมืองสงขลา

ภาพที่ 67 แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาขั้นดี 5

แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาชั้นดี

หัวข้อวิทยานิพนธ์เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ
คำชี้แจง ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการทดลองครั้งนี้

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

เพศ ชาย หญิง

อายุ 15-25 26-35 36 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา ปวช. ปวส. ป.ตรี
 สูงกว่า ป.ตรี

อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ครู/อาจารย์ อื่น.....

ตอนที่ 2 ทักษะคิดเกี่ยวกับความเหมือนด้านสุนทรียภาพระหว่างการไฟใบตองตึงกับใบไทร้อยปลายแหลม

รายการ	ช่องแสดงความคิดเห็น				
	น้อย มาก (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. สี สลวดลายพื้นผิว และความหนาของใบไทร้อยปลายแหลมเหมือนใบตองตึง	/				
2. ให้ความรู้สึกถึงการได้ไฟใบตองตึงจริง		/			
3. สามารถกระตุ้นภาพความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับใบตองตึงได้	/				

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

ขอให้ออกแบบสีและลวดลายที่แตกต่างไปจากเดิมเพื่อเพิ่มความน่าสนใจมากขึ้น
สีของลวดลายที่เลือกใช้ควรเป็นสีที่ดูดีและดูทันสมัย

แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญญาณ

หัวข้อวิทยานิพนธ์เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบทองดิ่ง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ
คำชี้แจง ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการทดลองครั้งนี้

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

เพศ ชาย หญิง
 อายุ 15-25 26-35 36 ปีขึ้นไป
 ระดับการศึกษา ปวช. ปวส. ป.ตรี
 สูงกว่า ป.ตรี
 อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ครู/อาจารย์ อื่น.....

ตอนที่2 ทิศนคติเกี่ยวกับความเหมือนด้านสุนทรียภาพระหว่างการไฟใบทองดิ่งกับใบไทร้อยปลายแหลม

รายการ	ช่องแสดงความคิดเห็น				
	น้อย มาก (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. สี สลวดลายพื้นผิว และความหนาของใบไทร้อยปลายแหลมเหมือนใบทองดิ่ง	/				
2. ให้ความรู้สึกถึงการได้ไฟใบทองดิ่งจริง	/				
3. สามารถกระตุ้นภาพความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับใบทองดิ่งได้	/				

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

ผมไม่ใคร่เอาไฟใบทองดิ่งมาทำเครื่องประดับจริงเพราะไฟใบทองดิ่ง
 ง่าย ไม่ยากอะไร แต่เดี๋ยวนี้คนแห่ทำเครื่องประดับทองดิ่งกันเยอะ
 คิดว่าถ้ามีไฟใบทองดิ่ง

แบบประเมินการทำงานของเครื่องประดับส่วนบุคคลในฐานะสัญลักษณ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์เครื่องประดับจากวัฒนธรรมใบตองตึง: สุนทรียะยามรุ่งอรุณแห่งวิถีชาวปกากะญอ
คำชี้แจง ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการทดลองครั้งนี้

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

เพศ ชาย หญิง

อายุ 15-25 26-35 36 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา ปวช. ปวส. ป.ตรี

สูงกว่า ป.ตรี

อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ครู/อาจารย์ อื่น.....

ตอนที่ 2 ทักษะคิดเกี่ยวกับความเหมือนด้านสุนทรียภาพระหว่างการไฟใบตองตึงกับใบไทร้อยปลายแหลม

รายการ	ช่องแสดงความคิดเห็น				
	น้อย มาก (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. สี ลวดลายพื้นผิว และความหนาของใบไทร้อยปลายแหลมเหมือนใบตองตึง	☒	☐	☐	☐	☐
2. ให้ความรู้สึกถึงการได้ไฟใบตองตึงจริง	☐	☒	☐	☐	☐
3. สามารถกระตุ้นภาพความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับใบตองตึงได้	☒	☐	☐	☐	☐

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ

ขอขอบคุณที่สนใจทำวิจัยเกี่ยวกับเครื่องประดับจากใบตองตึง
ชื่อ: วิชาเอกศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง
ชื่อ: วิชาเอกศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง
ชื่อ: วิชาเอกศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายจินต์จิ สหรัตน์พันธ์
ที่อยู่ปัจจุบัน	299/1 หมู่ 5 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	สำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนบ้านยะพอ
พ.ศ. 2541	สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ตาก
พ.ศ. 2544	สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนพบบพระ วิทยาคม
พ.ศ. 2546	สำเร็จการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากกาญจนามิเชกวิทยาลัย ช่างทองหลวง
พ.ศ. 2548	สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีจากสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
พ.ศ. 2550	สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (การศึกษา)
พ.ศ. 2555	ศึกษาต่อระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบเครื่องประดับ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548 – 2559	พนักงานราชการครู กาญจนามิเชกวิทยาลัย ช่างทองหลวง